

SUOMENHEVOSEN NYKYTILA JA TULEVAISUUS RATSUNA

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Mustiala, hevostalous

kevät, 2020

Mia Malmi

Hevostalous
Mustiala

Tekijä	Mia Malmi	Vuosi 2020
Työn nimi	Suomenhevosen nykytila ja tulevaisuus ratsuna	
Työn ohjaaja /t	Terhi Thuneberg	

TIIVISTELMÄ

Suomenhevonen on Suomen ainoa alkuperäisrotu, jonka kantakirja perustettiin vuonna 1907. Suomenhevoseen liitetään usein vanhentuneita mielikuvia sodasta tai peltotöistä ja se mielletäänkin usein vaikeaksi ratsuksi puoliverisiin verrattuna. Suuri yleisö ei useinkaan tunne suomenhevosen nykyisiä käyttömuotoja ja sen tuomia mahdollisuuksia, joten suomenhevosen uudelleen brändäminen on ollut jonkin aikaa hevosalan puheenaiheena ja tutkimusten kohteena.

Suomenhevosta kasvatetaan neljällä jalostussuunnalla: juoksija, ratsu, pienhevonen ja työhevonen. Tässä opinnäytetyössä keskitytään ratsusuunnan nykytilaan ja sen tulevaisuuden kehittämiseen. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Suomenratsut ry, ja toteutus on tehty yhdessä yhdistyksen brändityöryhmän kanssa. Opinnäytetyö on tutkimuksellinen opinnäytetyö, jossa tarkoituksena on saada yleiskäsitys siitä, mikä suomenratsussa kiinnostaa alan ammattilaisia, harrastajia ja muita aiheesta kiinnostuneita. Lisäksi halutaan selvittää kehityskohteita tulevaisuuden rakentamiseksi. Opinnäytetyön teoriaosuus on läpileikkaus siitä, miten suomenratsu ja sen ympärillä oleva toiminta on päätynyt nykytilanteeseen.

Opinnäytetyön kyselytutkimuksen tuloksena on, että suomenhevonen kiinnostaa ratsuna ja sen monipuolisuutta tulee arvostaa. Suomenhevosen ratsuominaisuuksista ovat kiinnostuneet niin hevosalan ammattilaiset kuin harrastajatkin. Suomenhevosen ratsuominaisuuksia tulisi brändätä tehokkaasti ja jalostuksessa käyttää mahdollisimman paljon eri sukulinjoja hevosten terveyden takaamiseksi myös tulevaisuudessa. Suomenhevonen nähdään monipuolisena käyttöhevosena tulevaisuuden kilpa-areenoilla ja koko kansan harrastehevosena.

Avainsanat suomenhevonen, ratsastus, hevostalous, brändäys

Sivut 66 sivua, joista liitteitä 7 sivua

Equine Industries

Campus

Author	Mia Malmi	Year 2020
Subject	The Present and Future of the Finnish Horse Riding Section	
Supervisors	Terhi Thuneberg	

ABSTRACT

The Finnish horse is the only native horse breed in Finland, whose pedigree was founded in 1907. The Finnish horse is often associated with outdated notions of war and fieldwork, and it is often thought of as a difficult horse compared to half-bloods. The general public is often unfamiliar with the current uses of the Finnish horse and the opportunities it brings, so the rebranding of the Finnish horse has been a topic of discussion and research in the horse industry for some time.

The Finnish horses are bred in four breeding sections: trotter, riding horse, working horse and pony-sized horses. This thesis focuses on the riding horse section's present and its future development. The thesis is commissioned by Suomenratsut ry, and the implementation has been done together with the association's brand working group. The thesis is a research thesis, the purpose of which is to get a general idea of what interest Finnish riding horse is to equine industry professionals, amateurs and others interested in the subject. In addition, we want to identify areas for development to build the future. The theoretical part of the thesis is a cross-section of how the Finnish horse and the activities around it ended up in the current situation.

The result of the thesis survey is that the Finnish horse is interesting as a horse and its versatility should be appreciated. Both professionals and enthusiasts in the horse industry are interested in the riding characteristics of the Finnish horse. The equestrian characteristics of a Finnish horse should be branded effectively and as many different lines as possible should be used in breeding to ensure the health of the horses also in the future. The Finnish horse is seen as a versatile use horse in the racing arenas of the future and as a leisure interest for the whole nation.

Keywords finnhorse, riding, equine industries, branding

Pages 66 pages including appendices 7 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	SUOMENHEVONEN – RATSUSUUNTA	2
2.1	Historia.....	3
2.1.1	Yhteisestä kantakirjasta yleishevoscantakirjaan	4
2.1.2	Ratsuille oma jalostussuunta.....	7
2.2	Ratsusuunnan jalostus	8
2.2.1	Kantakirjaus ja jalostusohjesäännöt.....	10
2.2.2	Sukulinjoja	13
2.2.3	Kasvatustilastoja.....	14
2.3	Varsan polku ratsuksi	17
3	SUOMENHEVOSEN RATSUKÄYTTÖ.....	20
3.1	Suomenratsujen kilpailutoiminta.....	22
3.1.1	Suomenhevosten Mestaruus, sarjakilpailut ja Ranking-pisteet	25
3.1.2	Laatuarvostelu ja kasvattajakilpailu	27
3.1.3	Suomenratsujen Kuninkaalliset.....	28
3.2	Suomenhevosen merkitys ja tulevaisuus -kysely suomenhevosratsuista.....	28
4	BRÄNDIMARKKINOINTI	32
4.1	Kuluttajakäyttäytyminen ja markkinointi.....	34
4.2	Markkinointiviestintä	35
5	KYSELYTUTKIMUS.....	36
6	TULOKSET	37
6.1	Näkemykset suomenhevosesta ratsukäytössä	39
6.2	Suomenratsun ostaminen.....	43
6.3	Vapaa sana	46
6.3.1	Suomenratsun jalostus, kasvatus ja koulutus.....	46
6.3.2	Suomenratsun harraste- ja kilpakäyttö	48
6.3.3	Suomenhevosen brändääminen	50
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	52
7.1	Jalostus, kasvatus ja koulutus	53
7.2	Suomenhevosen ratsukäyttö	54
7.3	Suomenratsun brändi	54
	LÄHTEET	57

Liitteet

- Liite 1 Suomenratsun historia
Liite 2 Kysely suomenratsun nykytilasta ja tulevaisuudesta

1 JOHDANTO

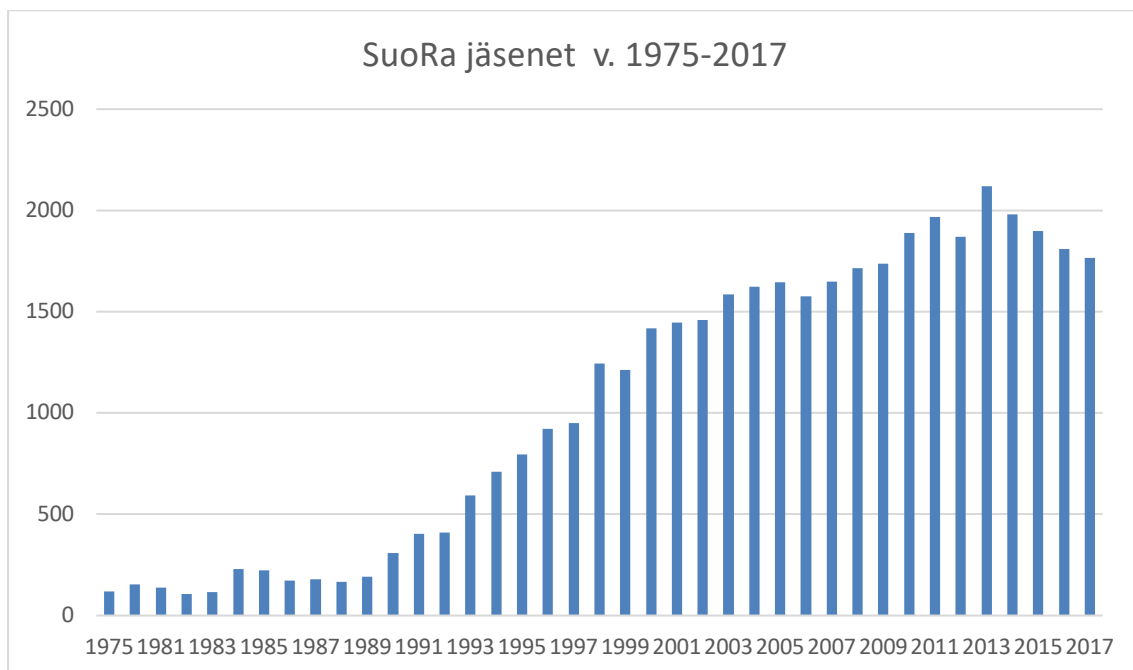
Suomenhevonen on Suomen ainoa alkuperäisrotu ja sen kantakirja perustettiin vuonna 1907. Vuonna 2018 suomenhevosia oli 19 200 yksilöä. Suomenhevonen on monipuolinen ja ainutlaatuinen yleishevonen, joka rehellisen luonteensa ansiosta toimii monissa hevosurheilulajeissa, harrastekaverina sekä matkailu- ja hyvinvointipalveluissa. Suomenhevosia kasvatetaan neljälle jalostussuunnalle: juoksija (J), ratsu (R), pienhevonen (P) ja työhevonen (T). Kasvatuksen tavoitteena on jalostaa rotumääritelmän mukaisia monipuolisia käyttöhevosia, jotka ovat suorituskykyisiä, hyväluonteisia ja -liikkeisiä, kestäviä ja terveitä sekä käyttöominaisuuksiltaan kunkin jalostussuunnan ja käyttötarkoituksen mukaisia.

Vaikka suomenhevosen juoksijasuurta on edelleen suosituin, ratsut ovat lisänneet suosiotaan voimakkaasti viime vuosina. Jalostuksessa tavoitteena on edelleen edetä kohti ratsutyypisempää, kokoamiskykyisempää ja parempilaukkaista moniosajahevosta, joka toimii niin harrastajan kuin ammattilaisen ratsuna tinkimättä kuitenkaan suomenhevoselle ominaisesta palvelevasta, rehellisestä ja rauhallisesta luonteenlaadusta. Suomenratsujen Kuninkaalliset toimivat näiden jalostustavoitteiden hyvänä näyteikkunana. Myöskin lisääntyneellä ammattiratsuttajien käytöllä hevosten koulutuksessa on ollut osansa suomenhevosten potentiaalin esilletuonnissa, ja sen vuoksi suomenhevonen on omannut paljon ratsulta vaadittavia ominaisuuksia jo ennen ratsukantakirjan perustamista. Suomenhevosta pidetään yleishevosrotuna, joka sopeutuu moniin käyttötarkoituksiin. Kun jalostusvalintaa alettiin tehdä kouluratsastuksen, hyppykyvyn, askellajien ja ratsastettavuuden mukaan, jo yhdessä sukupolvessa tapahtui merkittävää edistymistä. Silti muutkin kyvyt ovat tallella, kuten älykäs vetotekniikka, jolla suomenhevonen kompensoi kylmäverirotujen raskaan massan ja etupainoisuuden. (Huuskonen, 2013, 38-39)

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Suomenratsut ry ja toteutus on tehty yhdessä suomenhevosjärjestöjen brändityöryhmän kanssa. Tässä opinnäytetyössä keskitytään suomenhevosen ratsusuuntaan. Työn teoriaosuus on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa tutustutaan suomenhevosen ratsuhistoriaan ja ratsusuunnan jalostukseen. Toisessa osassa käydään läpi, millainen suomenhevonen on ratsukäytössä, ja mitä ominaisuuksia hyvältä hevoselta vaaditaan. Kolmannessa osassa keskitytään suomenhevosen brändityöhön. Opinnäytetyö on tutkimuksellinen opinnäytetyö, jossa halutaan selvittää, millaisia näkemyksiä hevosalan ammattilaisilla, harrastajilla ja muilla aiheesta kiinnostuneilla on suomenratsua kohtaan, ja millaisilla keinoilla voitaisiin saada uusia kuluttajia suomenratsun pariin.

2 SUOMENHEVONEN – RATSUSUUNTA

Suomenratsut ry (SuoRa) on perustettu vuonna 1973 ja sen tarkoituksena on edistää suomenhevosen ratsukäyttöä, toimia suomenhevosta ratsuna käyttävien ratsastusseurana ja toimia suomenhevosratsun rotujärjestönä. Jäsenmäärä vuonna 2017 oli yhteensä 1 765 (kuva 1). Jäseneksi liittymiseen ei ole rajoitteita tai muita pääsyaatimuksia, vain kiinnostus suomenratsua kohtaan riittää. Jäsenetuina ovat muun muassa neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Suoralla-jäsenlehti sekä alennetut hinnat SuoRan ratsastusleireiltä.

Kuva 1. Suomenratsut ry:n jäsenmäärä vuosina 1975-2017. (Peltonen 2019)

Suomenratsut pyrkii toiminnassaan nostamaan monipuolisesti suomenhevosen arvostusta ja sen ratsukäyttöä muun muassa tavoitteellisen kasvatuksen rohkaisemisen, kilpailumahdollisuuksien lisäämisen, koulutus- ja kurssitarjonnan, PR:n ja tiedottamisen sekä kilpailutoiminnan avulla. Suomenratsuilla on kerhoja, alueellisia alajärjestöjä ja yhteistoimintaseuroja. Yhdistyksellä on myös vaihtuva vuosittainen teema, joka toimii niin sanottuna toiminnan taustavaikuttajana. Aikaisempina vuosina teemana on ollut muun muassa kasvatus, hevosten koulutus ja hyvinvoiva hevonen. Vuoden 2020 toiminnan teemana on Kilpaileva suomenhevonen.

2.1 Historia

Suomalaisen ratsastusurheilun ja puhdasrotuisten suomenratsujen historia on verrattain lyhyt. Ratsastusopetuksen ja ratsukasvatuksen juuret tulevat sotavoimilta. Keskiajalla ja uuden ajan alussa, noin 1200-1500-luvuilla, ratsuja kasvatettiin nimenomaan armeijan tarpeisiin. Vaikka ulkomaisia hevosia käytettiin jo Ruotsin vallan aikana, suurin osa suomalaisesta ratsuväestä ratsasti suomenhevosella 1500-luvulta lähtien yli 350 vuotta. (Savikko, 2014, 347-352) Suomenhevosen ratsusuunnan kehitystä on kuvattu liitteessä 1.

Suomenhevonen on palvellut armeijan lisäksi myös postihevosena 1600-luvulta sekä poliisin ratsuna 1880-luvulta lähtien. Ensimmäinen poliisi-osasto aloitti toimintansa Helsingissä vuonna 1882. Kaupunkien kasvun myötä mellakoiden estäminen kuului ratsupoliisien toimenkuvaan, ja sen apu oli huomattava kaikissa väenpaljouksissa. Vallankumouksen, yleislakon ja muiden levottomuuksien seurauksena ratsupoliisien määrä kasvoi, ja vuonna 1906 Helsingin ratsastavan poliisin palveluksessa oli 80 ratsukoa. Vuonna 1917 Saksanniemeen perustettiin ratsupoliisikoulu, mutta toiminta katkesi sisällissodassa punaisten hyökätessä sinne. Ratsupoliiseja toimi Suomessa Helsingin lisäksi muun muassa Tampereella, Viipurissa, Turussa sekä muualla länsirannikolla. Suomenhevonen menetti valta-asemansa poliisitalleilla toisessa maailmansodassa. Vaikka ratsupoliisin vahvuutta lisättiin sodan jälkeen Helsingissä, kotimaisista hevosista oli pulaa. Nykyään ratsupoliisi on Helsingin poliisilaitoksen vanhin yhä toiminnassa oleva yksikkö. (Savikko, 2014, 362-364)

Ratsuharrastuksen historia ulottuu Suomessa 1700-luvulle ja nykyisen kaltaisen suomenratsun 1900-luvulle. Siviiliratsastus oli pitkään säätyläistön ja varakkaan porvariston harrastus. Kun ratsastus rantautui Suomeen, aluksi käytettiin lähinnä lämminverihevosia. 1800-luvulla ratsastusta opetivat eri puolilla Suomea monet kiertävät sirkusseurueen taitoratsastajat, jotka olivat lähinnä ulkomaalaisia. Ratsastusharrastuksen panivat liikkeelle Ruotsista tulleet opettajat Helsingissä ja Turussa. Urheiluratsastajille tärkeitä olivat myös maneesit, jotka kasvattivat harrastajajoukkoja 1800-luvun lopulla Helsingissä, Turussa ja Viipurissa. Vaikka lähes jokainen maatalo omisti 1900-luvun alussa hevosen, ei niillä välttämättä ratsastettu vapaa-ajalla. (Savikko, 2014, 357-358)

1700-luvun lopulla Suomeen perustettiin oma sotakoulu, jossa annettiin ratsastusopetusta ja jalostettiin ratsuja. Hyvä ratsastustaito oli välttämätöntä, sillä kokematon ratsastaja oli hidaste koko armeijalle sekä oli vaaraksi niin itselleen kuin hevosellekin. Upseerikoulutus jatkui vuonna 1821 Venäjän vallan aikana Haminan kadettikoulussa, ja ratsastuksenopetuksen määrän kasvaessa 1890-luvun alussa suomalainen ratsuväki aloitti toimintansa Lappeenrannassa. Ratsujen hankkiminen uuteen rykmenttiin oli tärkeä tehtävä, ja sitä varten asetettiin komissio. Pääsääntöisesti hevosia hankittiin kotimaasta, mutta suomenhevosen sopivuus sotilaan ratsuksi jakoi

jyrkkiä mielipiteitä. Osa uskoi jo 1800-luvun lopussa, että suomenhevosta voitaisiin kasvattaa armeijan tarpeisiin tyydyttävä ratsu, jos jalostuksessa käytettäisiin rodun kevyttyppisiä linjoja. Toiset taas vaativat armeijan ratsuiksi täysiveri- tai puoliverihevosia. Keskustelua käytiin myös siitä, minkä rodun kanssa suomenhevosta tulisi risteyttää parhaan sotaratsun aikaansaamiseksi. (Savikko, 2014, 354-357)

Armeijan ratsuväen korvaamista panssareilla suunniteltiin jo talvisodan aattona vuonna 1939, mutta ratsuväen suurin vahvuus oli hyvä liikkuvuus. Se sopi taistelutiedusteluun, ja sitä voitiin käyttää liikkuvana reservinä. Suomenhevonen oli korvaamaton kulkuväline talvisissa olosuhteissa. Myös ruotsalainen kenraali, kreivi Magnus Björnstjerna kirjoitti vuonna 1828 julkaisussaan *System för Sveriges hästkultur* suomalaisista: *”talvisotaretken aikana vuonna 1808 menetti Suomen ratsuväki hyvin vähän hevosia, vaikka pakkasta oli yli kolmekymmentä astetta ja retki vaati paljon niin miehiltä kuin hevosiltakin. Jos tällä ratsuväellä olisi ollut holsteinit tai tanskalaiset hevoset, olisi tuskin ainutkaan selvinnyt hengissä kesään asti. -- Hevoset voivat hyvin, sillä ne ovat suomalaista rotua eivätkä holsteinalaisia”*. (Seppälä, 2013, 42-43) Armeijan asettamat vaatimustasot sotaratsuille olivat kuitenkin kovat: hevosen piti olla rungoltaan kovarakenteinen ja liikkeiltään hyvä (Timlin, 2000, 33). Ratsuväki suojausi sivustoja sekä osallistui eturintaman taisteluihin. Välirauhan aikana aselajin lakkauttamista kaavailtiin, mutta ylipäällikkö Mannerheim antoi ratsuväen jatkaa toimintaansa. Jatkosodassa ratsuväkiprikaati toimi aluksi varmistus- ja puolustus-tehtävissä, ja osallistui myöhemmin useisiin hyökkäyksiin. (Savikko, 2014, 365)

Suomenhevosta kasvatettiin ensisijaisesti työ- ja ajohevoseksi, jolla oli ravihevosen nopeus. Urheiluratsastajat käyttivät sitä vastoin mieluummin lämminverisiä rotuja. Hevostuonnin ohella useissa kartanoissa harjoitettiin lämminverisiitosta, mutta jalostustoiminta oli melko suunnitelmatonta 1900-luvun alkupuolelle asti. Suomenhevoseen sekoitettiin muun muassa englantilaista täysveristä, ranskalaisia työhevosrotuja sekä orlovravuria. Vierasrotuisten siitoseläinten vaikutus suomenhevoscantaan on kuitenkin vähäinen, koska siitoshevosia oli erittäin vähän koko hevosmäärään nähden. (Savikko, 2014, 358)

2.1.1 Yhteisestä kantakirjasta yleishevoscantakirjaan

Suomenhevonen oli pieni, mutta se jaksoi kantaa yllättävän paljon koonsa nähden. Sveitsiläinen hippologi Carl Gustav Wrangel ihmetteli kirjassaan *Das Buch Vom Pferde* vuonna 1928 suomalaisen hevosen vaatimatonta ulkomuotoa, mutta myös uskomatonta kestävyyttä, sopeutuvaisuutta ja hyviä raviominaisuuksia. Hän kirjoittaa: *”vähemmän tunnettu, hyvin primitiivinen hevonen on suomalainen hevonen. Tätä eivät tosin halua sen maamiehet ja kasvattajat mielellään myöntää. Jos ei ole Suomessa syntynyt, voi olla vaikea käsittää miten näihin pieniin takkuisiin veitikoihin on mahdollista ihastua”*. Wrangel kuvailee suomenhevosta sanalla 'klepper',

joka tarkoittaa hevosluuskaa tai konia, mutta myös nopeaa hevosta tai ratsuhevosta. (Seppälä, 2013, 42-43)

Vuonna 1835 annettiin ensimmäinen keisarillinen julistus hevoskannan parantamisesta Suomessa. Julistuksen pääsisältö oli Suomen oloihin soveltuvan hevosen jalostaminen puhdassiitoksen avulla, jolloin tammoja ei saanut astuttaa ulkomaalaisilla jalostusoreilla, vaan ainoastaan suomalaista verenperintöä kantavilla oreilla. Toiminnan tueksi eri puolille maata sijoitettiin valtionoreja, joiden astumiset ja jälkeläiset kirjattiin ensimmäistä kertaa ylös. Valtionoreista huolimatta suomalaisen hevosen tila ei juurikaan parantunut, koska yhtenäistä linjaa hevosten valintaan tai toiminnan valvontaa ei ollut. Lisäksi tammojen laatuun ei kiinnitetty juurikaan huomiota, vaan hevosia astutettiin sattumanvaraisten valintojen mukaan yleensä laitumilla. Niinpä ruotsalainen korkeakouluprofessori G.W. Sjöstedt laati yksityiskohtaisen suunnitelman, joka kannusti entistä järjestelmällisempään jalostusorien valintaan. (Lehto n.d.)

Vuonna 1869 määrättiin jokaiseen kahdeksaan lääniin hankittavaksi neljä jalostusoria, ja näin senaatti oli luonut uuden jalostusohjelman, josta tuli suomalaisen hevosen jalostuksen ponnahduslauta. Näitä oreja alettiin kutsua ruununoreiksi. (Ojala, 1996, 54) Ruununorijärjestelmällä saavutettujen jalostustulosten arviointi on vaikeaa, koska varmoja tietoja ei ole siitä hevoskannasta, jonka piirissä jalostustyö aikoinaan aloitettiin. Vaikka järjestelmässä oli paljon puutteita, kuten epätarkat ohjeet orien kriteereistä ja julkisen keskustelun puute sekä pitkäjänteisyyden puuttuminen, oli ruununoritoiminnalla merkitystä hyvien edellytysten luomisena tuleville jalostustoimille. (Timlin, 2000, 27)

Vuonna 1905 julkaistiin asetus hevoskasvatuksen edistämiseksi ja sen myötä senaatin päätös toimenpiteistä. Valtion tuli nyt edistää kotimaisen rodun kehittämistä puhtaan siitoksen periaatteita noudattaen. Toukuussa annettu päätös Suomen suuriruhtinaskunnan hevosrodun parantamisesta määrättiin laitettavaksi täytäntöön vuoden 1907 alusta, jota pidetään suomenhevosen virallisen kantakirjan perustamisena ja varsinaisen jalostustyön aloituksena. Myöhemmin asetusta täsmennettiin, jolloin määriteltiin tarkat kantakirjavaatimukset. Näin pystyttiin välttämään oreja, joilla oli siitoseläimelle haitallisia vikoja ja muotovirheitä, jotka olisivat hidastaneet jalostustyön etenemistä. Tärkeintä oli, että viimein saatiin ohjeet siitä, mitä jalostusorilta vaadittiin ja kuinka se arvosteltaisiin.

Kun Suomen omaa armeijaa päästiin rakentamaan sisällissodan jälkeen vuonna 1918, käytiin keskustelua suomenratsun ja lämminveriratsujen pareremuudesta. Hyviä kotimaisia ratsuja oli vaikea löytää, koska suomenhevosta käytettiin ja kasvatettiin ensisijaisesti työ- ja ajohevosena sekä ravurina. Lämminveristen tarpeellisuutta perusteltiin siten, että ainakin ratsuväen upseereilla, joilta vaaditaan kehittynyttä ratsastustaitoa, tulisi olla nopeat lämminveriratsut, jotka ovat suomenhevosta elastisempia, nopeampia ja näin ollen helpompia ratsastaa. Suomeen kaavailtiin omavaraista

lämminverikasvatusta vuonna 1922, joka vietiin puolustusministerille asti. Ehdotus vietiin maataloushallitukselle ja hevosjalostusliitoille, jonka takia suomenhevosen puolustajat heräsivät. Muutamat jalostusliitot olivat niin jyrkkiä, etteivät olisi sallineet lämminveriratsuja edes upseereille. Jalostusliittojen keskusvaliokunta kokoontui ja keskustelujen pohjalta laadittiin toimintaehdotus. Valiokunta myönsi, että hevostarve on tyydytettävä, jotta puolustusvoima olisi tehokas. Hevostarve tultaisiin täyttämään kotimaisella hevoskasvatuksella, joka tuottaisi tyydyttävän määrän sopivia hevosia. Koska sotalaitokset eivät olleet esittäneet toivomuksia muiden kuin ratsuhevosten suhteen, oli mahdollista edistää Suomen oloissa sotilasratsuiksikin sopivien hevosten kasvattamista.

Kokouksessa esitettyinä toimenpiteinä ehdotettiin, että valtio pitäisi yllä luetteloa ratsuiksi sopivista tai ratsutyypisistä suomenhevostammoista ja oreista. Luetteloa ylläpitäisivät kantakirjakonsulentit näyttely- ja kantakirjanottotilaisuuksissa, jonka yliremonttiupseeri perehdyttää. Luetteloon merkittävälle myönnettäisiin mahdollisesti oikeus kilpailla valtion ravikilpailuissa, vaikkei hevonen olisikaan kantakirjassa. Jos jollain alueella ei ole ratsuluetteloon merkittyä oriä, voivat luetteloon merkittyjen tammojen omistajat anoa valtiolta lupaa hankkia ori muualta astumaan paikkakunnalle. Sotalaitoksille järjestettäisiin erillinen hevosvarikko, johon tuodaan vasta ostetut hevoset, josta on helpompi karsia ne yksilöt, jotka lopulta päätyvät armeijan käyttöön.

Myös maataloushallituksen johto asettui suomenhevosen kannalle. Hevoskasvatuksen edistämiseksi annettiin tammikuussa vuonna 1924 asetus, joka vahvistettiin maatalousministeriön päätöksellä syyskuussa. Vanhan kantakirjan rinnalle luotiin uusi kevytmuotoisten suomenhevosten kantakirja, yleishevoskantakirja. Maataloushallituksen pitämään kantakirjaan merkittiin oreja ja tammoja. Yleishevoskantakirjan tarkoituksena oli taata suomalaisia ratsuja pääsääntöisesti armeijalle. Ensimmäiset hevoset merkittiin yleishevoskantakirjaan heti vuonna 1924. Aiemmin kantakirjattuja hevosia siirrettiin yleishevoskantakirjaan myös takautuvasti jälkeläistensä ominaisuuksien perusteella. Ihanteellisella yleishevosella oli pieni pää ja pitkäkö kaula, selväpiirteinen säkä ja lyhyehkö selkä, pyrkivä luonne ja selvät liikkeet. Yleishevosiksi hyväksytyt oli selvitettävä samat kokeet kuin työhevosten. Ratsastettavuutta ei testattu, ja lautakunta päätti omavaltaisesti kumpaan kantakirjaan hevonen merkittiin. (Savikko, 2014, 360-362)

Vaikka valtiosiittolan perustamisesta oli ollut keskustelua jo 1800-luvulla, nousi se uudestaan puheenaiheeksi Suomen itsenäistymisen myötä. Vuonna 1928 hevossiittolakomitea alkoi käsittelemään kysymystä hevosjalostuksen keskittämisestä ja valtiosiittolan perustamisesta. Komitean lopputuloksena tasavallan presidentti vahvisti lain Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokulun perustamisesta sekä puolustuslaitoksen hevosvarikon ja ratsastuskoulun sijoittamisesta hevossiittolamaatilalle. Siittolakomitea etsi vaatimukset täyttävää paikkaa valtiosiittolalle ja totesi valtion omistuksessa olevan Kartanonkylän tilan Ypäjällä sopivan hyvin

siittolatoimintaan. Laitos aloitti toimintansa vuonna 1937. Valtionsiittolan ja hevoshoitokoulun johtoon astui agronomi Osmo Aalto, joka aloitti Siittolassa jalostuksen ohella 1930-luvun lopulla tutkimustyöt. Hänen merkittävämpiä meriittejään on ensimmäisten pakastespermalla aikaansaatuja varsojen syntymä vuonna 1974. Aalto kuvailee vuonna 1938, että Siittolan tarkoituksena on toimia Suomenhevosten jalostus- ja tutkimuslaitoksena, joka pyrkii kehittämään käyttö- ja rakenneominaisuuksiltaan korkealuokkaisia siitoseläimiä Suomen hevosjalostustoimintaa varten. Siittolan tavoitteena on myös edistää hevostaloudellista tutkimustyötä, joka kohdistuu eri hevosten jalostuksellisesti ja taloudellisesti tärkeiden ominaisuuksien selvittämiseen. Siittolan jalostustyön tavoitteena oli pääosin hyvä työhevonen. Rakenteen merkitystä taloudellisesti kestäväälle hevosjalostukselle pidettiin oleellisena. (Laine, 2014, 399-401)

2.1.2 Ratsuille oma jalostussuunta

Armeijan hevostarve romahti sotien jälkeen, ja ratsuväki jalkautettiin lopullisesti vuonna 1947. Armeijalla oli hevosia aina vuoteen 1993, mutta niiden määrä ja merkitys hiipui hyvin pieneksi. Maataloushallitus esitti yleishevoscantakirjan lopettamista jo vuonna 1957, mutta sitä lykättiin eritoten raviväen toivomuksesta. Lopettamisaikeet rapauttivat silti yleishevoscantakirjaa, sillä monien piirien cantakirjakonsultit kirjasivat siihen yhä vähemmän hevosia. Vaikka ravihevosten kasvatusta tuotti tulosta, ratsut eivät ylittäneet tavoitteisiinsa. Hyvät suomenratsut syntyivät tuolloin usein sattumalta.

Ratsuväen jalkautumisen jälkeen suomenratsujen kasvatusta oli hyvin vähäistä ja ratsastus oli ylipäätään varsin pienimuotoista aina 1960-luvulle saakka, jolloin sen suosio alkoi kasvaa ja sen kehitys oli nopeaa. Ratsastus ei ollut enää eliittiruuhailua, mutta uusienkin ratsastajien suosiossa olivat lämminveriset. Kotimaisella rodulla oli työhevosen ja hankalan ratsun leima. Hevospuolassa ratsastustalleille hankittiin silti satunnaisesti myös suomenhevosia, mutta niitä ei ollut jalostettu eikä kasvatettu ratsuiksi, joten harvoin ne loistivat uudessa tehtävässäkään. Vuonna 1971 suomenhevosen cantakirjaan avattiin työhevosen ja juoksijan rinnalle myös ratsu ja pienhevonen. Ratsucantakirja alkoi karttua hitaasti. Ensimmäisen vuosikymmenen aikana siihen merkittiin muutamia kymmeniä hevosia. Valtion hevosjalostuslaitoksesta Ypäjällä kehittyi tärkeä suomenratsujen jalostuksen ja koulutuksen keskus. Menestyneimpien suomenratsujen esiäitinä voidaan pitää lähes poikkeuksetta Ypäjän Siittolan tammaa.

Suomenhevonen oli ratsutalleilla harvinaisuus vielä 1973, jolloin perustettiin tukijoiden toimesta Suomenratsut ry. Yhdistyksen tarkoituksena oli kääntää yleistä mielipidettä suomenhevosen käyttämiseen ratsuna, joita pidettiin silloin lähinnä yleisenä vitsinä eikä niitä arvostettu. Suomenhevosille ei ollut paljon kilpailuluokkia, ja vain muutama suomenhevosratsukko kilpaili kansallisella tasolla. Ratsastuksen suosio kiihtyi edelleen 1980-luvulla, jolloin ratsastusseurojen määrä nousi yli sadan. Suomenratsukoiden

määrä kansallisissa ratsastuskilpailuissa kasvoi 1980-luvulta 2000-luvulle, ja myös ratsusuunnan tammojen astutusmäärien kehitys oli nousujohteinen. (Savikko, 2014, 370-373)

2.2 Ratsusuunnan jalostus

”Suomenhevonen on käyttöominaisuuksiltaan monipuolinen yleishevonen. Se on keskikokoinen, hyväryhtinen ja melko vankka. Sen pää on kuiva ja suora, kaula melko tukeva ja runko pyöreä, pitkä ja sopusuhtainen. Jalat ovat kestävätkä sekä kaviot hyvät. Liikkeet ovat säännölliset ja joustavat. Ilme on rehellinen. Sillä on selvä sukupuolileima. Suomenhevonen on yhteistyöhaluinen, pyrkivä, nöyrä ja tosissaan yrittävä. Säkäkorkeus on keskimäärin 157 cm, mutta myös pienkokoisia säkäkorkeudeltaan alle 150 cm korkeita pienhevosia esiintyy. Väriltään suomenhevonen on yleisimmin rautias. Joukossa esiintyy myös ruunikoita ja joskus mustiakkin. Valkoiset merkit päässä ja jaloissa ovat yleisiä. Harja ja häntä kasvavat yleensä pitkiksi ja runsaiksi. Suomenhevosien luonne on rauhallinen ja rehellinen. Perusominaisuuksia on myös eteenpäinpyrkivyyttä, mikä tekee hevosesta kevyen ajaa ja ratsastaa.” (Suomen Hippos 2018)

Tehokkaan kotieläinjalostuksen lähtökohtana on, että määritellään mahdollisimman selkeästi ja yksityiskohtaisesti jalostustavoitteet, jotka määritellään ohjesääntöjä täsmentäen jokaiselle jalostussuunnalle. Hevoskasvattaja voi myös asettaa omia yksityiskohtaisia lisätavoitteita, kuten esimerkiksi väri, koko tai painotus tiettyyn lajiin. Hevosella on useita tärkeitä jalostettavia ominaisuuksia, ja valinnassa joudutaan kiinnittämään samanaikaisesti huomiota useaan ominaisuuteen. Jalostuksessa on kuitenkin keskeistä niihin ominaisuuksiin, jotka ovat taloudellisesti järkevämpiä ja riittävästi periytyviä. Suomenhevosta jalostetaan puhdassiitoksella jokaisella jalostussuunnalla. Tavoitteena on kasvattaa suorituskykyisiä, hyväliikkeisiä ja -rakenteisia, kestäviä ja terveitä hevosia, joilla on kulloiseenkin käyttötarkoitukseen sopiva luonne. Tavoitteena on myös ylläpitää riittävän suurta suomenhevostantaa ja sen geneettistä vaihtelua, jotta jalostusvalinnalla on mahdollista vastata kysynnän tarpeisiin.

Jokaisella kantakirjasuunnalla on omat ulkonäkö- ja suoritusvaatimuksensa, mutta tärkeintä on, että hevonen on tyypiltään sopiva sille jalostussuunnalle, jolle sitä tarjotaan. Ratsuhevosien vaaditut ominaisuudet ovat haastavampia määrittää kuin esimerkiksi ravihevosien, jonka tulee juosta mahdollisimman nopeasti. Ratsuhevosien käyttöominaisuudet perustuvat siihen, mihin ratsastuksen eri lajeihin sitä halutaan käyttää. Lisäksi oleellista on, halutaanko hevosesta esimerkiksi yhden tai useamman lajin kilparatsu, vaellus-, harraste- tai terapiaratsu. Suomenratsun jalostus on hyvin tuoretta, joten tiettyyn lajiin jalostettu suomenhevonen ei välttämättä ominaisuuksiltaan sovi kyseiseen lajiin, kuten esimerkiksi estehevoseksi jalostetulla ei ole tarpeeksi hyppykapasiteettia tai kouluhevosella on liian vaatimattomat liikkeet. Monia suomenhevosia käytetään useaan eri

tarkoitukseen, jolloin sama hevonen voi toimia esimerkiksi harrasterat-suna, jota voidaan käyttää alemmissa kilpailuluokissa menestyksekkäästi.

Monipuolisuus tuokin mahdollisuuksia suomenhevoskasvatukseen, sillä nykypäivänä kasvava erilaisten hevosten kysyntä eri käyttötarkoituksiin mahdollistaa kasvattajien suuntautumisen halutessaan tiettyyn jalostus-suuntaan. Ratsujen kohdalla tämä tarkoittaa myöskin sitä, että kasvattaja voi keskittyä jalostamaan esimerkiksi koulu- tai estepainotteisia suomen-ratsuja. Toisaalta monipuolisuus ja eri jalostussuuntien kysynnän kasvu mahdollistaa kasvattajien laajemman hevosaineksen käytön, jolloin ei ole pakko suuntautua vain yhteen jalostussuuntaan, vaan kasvattaja voi tar-jota hevosia esimerkiksi ratsu- ja ravikäyttöön. Luonne on myös hyvin tär-keä osatekijä jalostusvalintaa tehtäessä, vaikka usein jääkin muiden omi-naisuuksien varjoon. Suomenhevosen perusluonne on rehellinen, oppimis-haluinen, vireä, luotettava sekä erityisesti ratsuille tärkeä luonteenpiirre on yhteistyökyky. (Saastamoinen, 2007, 133-135)

Jalostettavat ominaisuudet voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: suoritus-ominaisuudet, käyttöominaisuudet sekä terveys- ja hedelmällisyysominaisuudet. Ominaisuuksien välillä voi olla läheinen yhteys eikä selkeää rajaa voida vetää. Hevosen suorituskyky on monien fyysisten ja psyykkisten omi-naisuuksien yhteistulos ja sitä mitataan usean eri ominaisuuden avulla. Ratsujalostuksessa on otettava huomioon hevosten runsas vapaa-ajan ja harrastekäyttö, jolloin jalostustavoitteet kohdistuvat osittain eri tavoin kuin puhtaassa kilpahevostalostuksessa. Painotus on tällöin myös luon-teessa ja käsiteltävyydessä. Ratsuhevosen suorituskyvyn tärkeimpiä teki-jöitä ovat muun muassa ratsastettavuus, hyppykyky, liikkeiden lennokkuus ja säännöllisyys. Suorituskykyä mitataan kilpailutulosten ja laatuarvostelun avulla.

Hevoselta vaaditaan myös hyvää terveyttä ja kestävyyttä jalostussuun-nasta riippumatta, sillä hyvä terveys takaa täysipainoisemman käytön. Heikko terveys ja kestävyys ovat usein synnä, miksi hevosen kilpa-ura kes-keytyy tai sitä ei pystytä edes aloittamaan. Kuitenkaan sairaudet eivät ole periytyviä, vaan alttius sairastumiselle siirtyy seuraaville sukupolville. Kes-tävyyttä mitataan hevosen rakenteen perusteella. Myös suorituskyky ker-too osittain rakenteen kestävyuden. Hedelmällisyysominaisuuksien koh-dalla ankaraa valintaa ei voida tehdä, mutta heikko tiinehtymis- ja varso-misprosentti voi olla synnä, miksi ori poistetaan jalostuskäytöstä tai sen käyttöä rajoitetaan. (Saastamoinen 2007, 133-135)

Rodun elinvoimaisuuden kivijalkana voidaankin pitää kasvatustoimintaa, jonka kannattavuus ja varsojen hinnoittelu puhututtavat hevosalalla jatku-vasti. Tärkeintä kasvatustoiminnassa ja varsan suunnittelussa on miettiä mitä halutaan, kenelle halutaan ja miksi halutaan. Ensimmäinen askel suunnitelmalliseen kasvatustoimintaan onkin tunnistaa markkinat ja asiak-kaiden laatuvaatimukset. Lisäksi kasvattajalla tulee olla kiinnostus ja halu oppia, sitkeyttä sekä mahdollisuus sitoutua toimintaan. Kasvattajan

liikeidean oleellinen osa on päättää tavoiteltava varsan myynti-ikä. 40 % varsoista myydään Suomessa kahteen ikävuoteen mennessä ja 60 % neljän vuoden ikään mennessä. Myynti-ikään vaikuttaa ennemmin hevosityksilöiden kuin rotujen väliset eroavaisuudet. Kilpailu-uran tai valmennuksen aloittamista ei tulisi pitkittää suomenhevosella vain siksi, että kyseessä on suomenhevon. Päätökset tulisi aina tehdä hevosen yksilökohtaisten ominaisuuksien perusteella rodusta riippumatta. Kasvattajien tulisi myös kirjata hevosten ja varsojen terveydenhuolto- ja hoitotoimenpiteet, sillä huolelliset muistiinpanot tamman tiineydestä ja maitovarsan terveydestä ovat hyvää asiakaspalvelua ja osa laadukkaan kasvatustoiminnan dokumentointia. Varsojen hinnoittelun tulisi perustua tuotantokustannuksiin, ja hintalisää tuo kasvattajan nimi ja maine sekä varsan odotusarvo. Suomessa hevoskasvattajien korkea keski-ikä, noin 45-52 vuotta, ei huolestuta asiantuntijoita, sillä tärkeintä on kasvattajien vastuullinen toiminta ja panostus uusien hevostenomistajien hankkimiseen. Kasvatustoiminta kannattaa aloittaa pienellä tammamäärällä, jonka jälkeen kasvun tulisi olla hallittua. (Louhelainen, 2011, 34-35)

2.2.1 Kantakirjaus ja jalostusohjesäännöt

Suomenhevosen kantakirjaan merkitään kaikki puhtasrotuiset suomenhevokset, jotka on tunnistettu kantakirjan sääntöjen mukaisesti. Jalostusarvosteluun ovat oikeutettuja osallistumaan vähintään neljävuotiaat suomenhevosen kantakirjaan merkityt yksilöt. Jotta hevonen hyväksyttäisiin jalostusarvostelussa, sen on oltava suorituksiltaan, luonteeltaan, liikkeiltään, rakenteeltaan ja terveydeltään jalostushevoseksi sopiva. Hevosen tulee saada vähintään viisi pistettä jokaisesta arvostelukohdasta ja täytettävä jalostussuunnittain määritellyt suoritusvaatimukset, jotta se voidaan hyväksyä. Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamiseksi hevosen on täytettävä Suomen Hippoksen jalostusvaliokunnan määrittämät rakenne- ja terveystvaatimukset. Jalostusarvostelu luo jalostus- ja kilpailutoiminnalle luotettavan perustan, joka turvaa myös kasvattajien ja hevostenomistajien oikeuksia.

Jalostustavoitteeseen pyritään suorituskokeiden avulla. Ratsusuunnalle palkittavan orin tai tamman on suoritettava hyväksytysti askellaji-, ratsastettavuus- ja estekoe. Lisäksi viisivuotiaan tai sitä vanhemman orin tulee suorittaa ennen jalostusarvostelutilaisuutta vaadittavat kilpailutulokset, jotka on esitetty taulukossa 1. Nelivuotiaalle orille ei ole asetettu kilpailuvaatimuksia, ja lisäksi estekoe on mahdollista suorittaa irtohypytyksessä, mutta tämä on mahdollista vain nelivuotiskeväänä. Myöhemmin estekoe suoritetaan ratsastajan kanssa. Viisivuotiaan orin tulee olla suorittanut vähintään yhden hyväksytytyn tuloksen virallisista ratsastuskilpailuista, koulu-, este- tai kenttäratsastuksessa tai valjakkoajossa, tai saanut hyväksytytyn tuloksen suomenhevosten laatuarvostelufinaalista. Kuusivuotiaan orin tulee saada vähintään 1-tason, seuratason, ratsastuskilpailuista jokin seuraava tulos: kouluratsastuksessa helppo B 60 %, esteratsastuksessa 90 cm estekorkeus korkeintaan 4 virhepisteellä, kenttäratsastuksessa vaaditaan

harrasteluokan hyväksytyä kokonaistulosta, jonka lisäksi rataesteiltä saa olla enintään 8 estevirhettä ja maastoesteosuus estevirheittä, valjakkoajossa helposta luokasta tulee saada hyväksyty kokonaistulos ja koulukoikeesta vähintään 60 %. Kuusivuotiaalla orilla on myös osallistumisoikeus jalostusarvosteluun, jos se on sijoittunut viisivuotiskaudellaan laatuarvostelufinaalissa. Seitsemänvuotiaan tai sitä vanhemman orin tulee saada vähintään 2-tason, aluetason, ratsastuskilpailuissa jokin seuraava tulos: kouluratsastuksessa helppo A vähintään 60 % tai sijoittunut kasvattajakilpailussa, esteratsastuksessa 100 cm estekorkeus enintään 4 virhepisteellä tai vaihtoehtoisesti ori on sijoittunut kasvattajakilpailussa, kenttäratsastuksessa hyväksyty kokonaistulos tutustumisluokassa tai suomenhevosten helpossa luokassa, jonka lisäksi rataesteet tulee olla suoritettu korkeintaan 8 estevirheellä ja maastoesteet estevirheittä. Valjakkoajossa vaaditaan hyväksyty kokonaistulos helposta luokasta sekä koulukoikeesta vähintään 62 %. Tammailla ei ole vaadittuja kilpailutuloksia, jotta ne voisivat osallistua jalostusarvosteluun.

Taulukko 1. Orin kilpailuvaatimukset jalostusarvostelussa.

ikä	Orit					
	kilpailutaso	koulu	este	kenttä	valjakko	muuta
4 v.	ei kilpailuvaatimuksia					
5 v.	väh. 1 hyväksyty tulos virallisista kilpailuista tai hyväksyty tulos sh-laatuarvostelufinaalissa					
6 v.	1-taso	he B, 60 %	90 cm, max. 4vp perusradalta	harrasteluokan hyväksyty kokonaistulos + re max. 8 ev + me estevirheittä	helposta luokasta hyväksyty kokonaistulos + koulukoikeesta väh. 60 %	sijoittunut 5v. laatuarvostelufinaalissa
7 v. >	2-taso	he A, 60 % tai sijoittunut kasvattajakilpailussa	100 cm, max 4 vp perusradalta tai sijoittunut kasvattajakilpailussa	tutustumisluokan kilpailussa tai sh-helpossa luokassa hyväksyty kokonaistulos + rem ax. 8 ev + me estevirheittä	helposta luokasta hyväksyty kokonaistulos ja koulukoikeesta väh. 62 %	sijoittunut kasvattajakilpailuissa koulu- tai esteratsastuksessa

Jalostusarvostelutilaisuudessa orin tulee suorittaa askellaji- ja estekoe sekä testiratsastus. Tamma voi suorittaa jalostusarvostelussa joko ratsastettavuuskokeen tai ratsastuskokeet, johon kuuluvat samat osakokeet kuin orillakin. Ratsastuskokeet suorittanut tamma voidaan palkita I-III palkinnolla, kun taas pelkän ratsastettavuuskokeen suorittanutta tammaa ei voida palkita. Ratsastuskokeiden vaatimustasot ovat samat kuin oreilla, mutta tamma suorittaa estekokeen vain ratsain. Myös palkitsemiskriteerit ovat samat oreilla ja tammoilla.

Kouluratsastuskoe suoritetaan Suomen Ratsastajainliiton (SRL) voimassa olevien kouluratsastuskilpailusääntöjen mukaan. Jalostuskantakirjaan hyväksymisen ehtona on, että hevonen saa kokeesta vähintään puolet ohjelman enimmäispistemäärästä. Suomen Hippoksen jalostusvaliokunta määrittää vuosittain kantakirjaan hyväksymisen ehtoina olevat kouluratsastusohjelmat. Hevosen hyppykyky arvostellaan tehtäväpainotteisella estekokeella, joka suoritetaan SRL:n voimassa olevien esteratsastuskilpailusääntöjen mukaan. Hevosen on saatava hyppykyvyn arvostelusta vähintään viisi pistettä tullakseen hyväksytyksi jalostuskantakirjaan. Irtohyppytyksen vähimmäistaso on 110 cm, kun taas ratsain tasovaatimus on 90 cm. Askellajikokeessa arvioidaan kaikki askellajit sekä kuuliaisuus ja yleisvaikutelma. Käynnin tulee olla tahdikasta, irtonaista, rentoa, aktiivista ja matkaa voitettavaa. Ravin taas tahdikasta, irtonaista, säännöllistä, joustavaa ja lennokasta. Laukan täytyy olla matkaa voitettavaa, tahdikasta, kevyttä ja lennokasta. Hevosen tulee kantaa itsensä kaikissa askellajeissa. Askellajikoe ratsastetaan oman sekä testiratsastajan kanssa. Jalostusarvostelussa arvioidaan ratsastuskokeiden lisäksi myös hevosen rakenne ja luonne.

Suorituskokeiden kokonaispisteiden enimmäismäärä on 40 ja ne muodostuvat askellaji- ja estepisteiden keskiarvosta sekä ratsastettavuudesta ja luonteesta. Suorituspisteet määrittelevät hevosen palkinnon, jos rakennepisteet ovat kyseiselle palkintoluokalle riittävät. Huomioitavaa on kuitenkin se, että terveysominaisuudet voivat laskea palkintoa. Ori voidaan palkita myös jälkeläisten perusteella Valio tai L3 I -palkinnolla ja tamma Valio, L3 I - tai L3 II -palkinnolla. Edellytyksenä on, että jälkeläiset on hyväksytty jalostusarvostelussa R-suunnalle ja ovat saavuttaneet vaaditut kilpailutulokset. Lisäksi ori ja tamma voidaan palkita kilpailusuoritusten perusteella, jotka voidaan hankkia useammasta eri lajista. Orin tulee saavuttaa vaaditut kilpailutulokset enintään kahden kilpailukauden aikana; tammoilla niiden saavuttamiseen ei ole aikarajoitusta. Palkintoihin oikeuttavat minimivaatimukset tulee suorittaa vähintään 3-tason, kansallisen tason, kilpaluissa lajikohtaisella vaatimustasolla. Jos hevosella on oikeuttavat kilpailutulokset, rakennepisteet eivät vaikuta palkitsemiseen. (Suomen Hippos, 2018)

2.2.2 Sukulinjoja

Ratsusuunnan kantaorina pidetään Eri-Aaronia, J-KTK s. 1936 isä Murto emä Upeva, jonka vaikutus suomenhevosen ratsukantaan yksittäisenä hevosenä on ollut suurempi kuin kenenkään muun suomenhevosen. Eri-Aaronilla on 1 100 jälkeläistä, joista suurimmasta osasta tuli kuitenkin juoksijoita tai työhevosia. Ensimmäinen R-kantakirjattu tamma oli Erna, 351-71R s. 1962, i. Eri-Leimu e. Hery, joka sai viisi jälkeläistä ja niistä kaksi, ori Ernankajo ja tamma Penni, kirjattiin ratsusuunnalle. Ensimmäinen ratsusuunnan kantakirjaori oli Bogatir, 341-73 s. 1966 i. Ari-Tuli e. Varjo, joka sai 15 jälkeläistä ja niistä viisi on R-kantakirjattu. Bogatir voitti esteratsastuksessa Suomenmestaruuspronssia vuonna 1976. (Haimi, Jansson, Kalalahti, Laine, Lähdemäki, Palovaara, Saastamoinen, 1997) Ratsukantakirjatuista oreista eniten jälkeläisiä on orilla Pilven-Poika, 139 jälkeläistä, Pette, 105 jälkeläistä ja Kelmi, 103 jälkeläistä. Kelmin isä Kotomies on kantakirjattu R- ja P-suunnalle, kun taas Pilven-Pojan molemmat vanhemmat, i. Ukko-Veto e. Elotar, ovat juoksijakantakirjattuja. Petten isä Vesku on myös J-kantakirjattu, mutta sen emä Amilo taas on työhevosekantakirjassa. Pette on R-kantakirjan lisäksi myös juoksijakantakirjattu. Oreilla Pilven-Poika ja Kelmi on vain ratsusuunnan jälkeläisiä, kun taas orilla Pette jälkeläisiä on eniten juoksijasunnalla. (Vanha-Similä, 2010)

Ypäjän Siittolanmäelle hankittiin ori Taaroni 6121, joka ei yksilönä eikä jälkeläisnäytöltään yltänyt merkittäviin suorituksiin. Orin menestyksekkäin jälkeläinen oli tamma Saparo 101426Vr, joka on puolestaan jättänyt merkittävän jäljen ratsusuunnan jalostukseen, ja on myös huippuori Kelmin emä. Saparon jälkeläisistä maininnan arvoinen on myös tamma Elva 1911-75, joka menestyi hyvin ratsastuskilpailuissa sekä toimii Saksaan perustetussa suomenhevosekannan kantaemänä. Elvan jälkeläisistä tamma Nelva 1573-83R myytiin Ypäjältä Saksaan neljän tammavarsan ja yhden kantakirjaorin lisäksi. Vientikauppa johti pysyvän suomenhevosekannan syntyyn Hessenin maakunnassa. Elvan menestyksekkäimpiä ratsujälkeläisiä ovat myös ori Taival, joka on voittanut suomenhevosten pistekilpailun, tamma Ulpukka ja ori Ylve. Nelvan isä Apeli 1251-75J L₃ I(R) on myös osaltaan jättänyt jäljen ratsusuunnan jalostuksessa. Ori on toinen kahdesta ratsujälkeläisistään jälkeläispalkituista orista. Toinen näistä, enemmän juoksijalinjaan vaikuttanut, on ori V.T.Ajatus 1430-75J H, jonka jälkeläisiin kuuluvat muun muassa estemestari Olve 1659-84R, koulumestari Opetus 1673-84R ja kenttämestari Osti. Apelin sukutaulussa ei esiinny lainkaan Eri-Aaronia, mikä tekee Apelistä poikkeuksellisen. Ori jätti Siittolanmäelle useita kevyt-tyyppisiä tammoja, jotka tuottivat yhdessä Kelmin kanssa erinomaisia rat-suja.

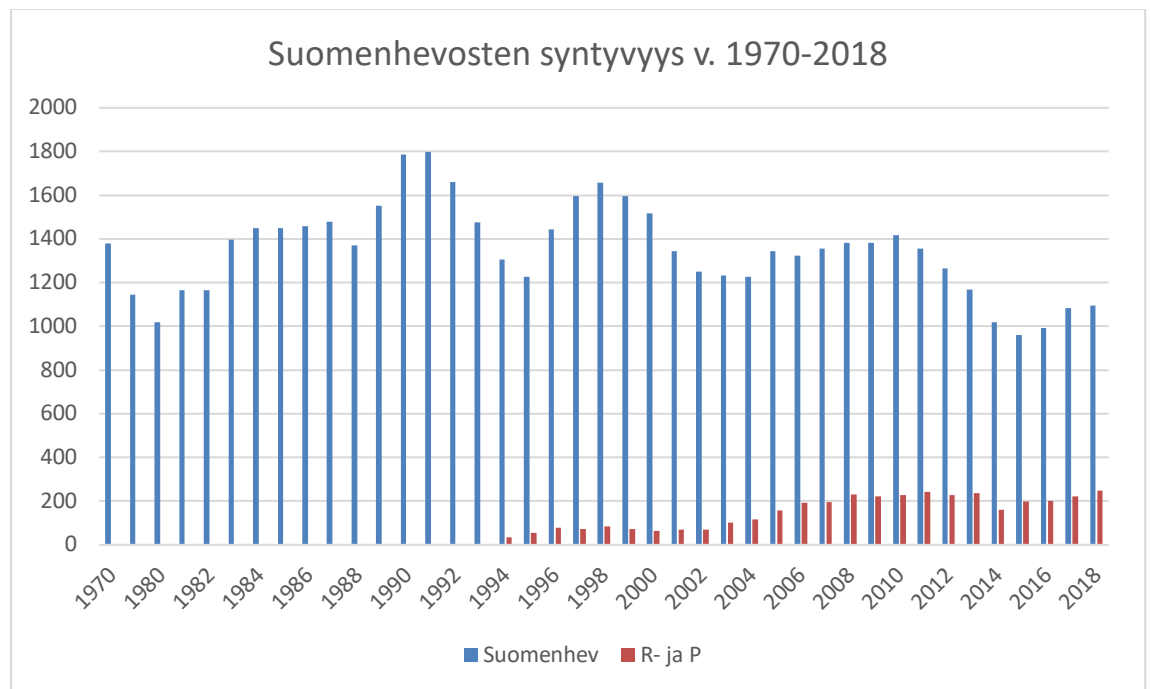
Ratsusuunnan huippuhevosena pidetään ori Kelmia. Se on muun muassa nuorten hevosten kouluratsastuksen championaatti-kilpailun voittaja, vuodelta 1984, ja moninkertainen suomenhevosten Suomen Mestari kouluratsastuksessa. Kelmi on saavuttanut myös suomenhevosten pistekilpailuissa kolme kertaa ensimmäisen sijan. Lisäksi sillä on lukuisia muitakin

sijoituksia vaativissa koululuokissa. Kelmi on osoittanut periyttämiskykyään myös jalostuksessa, sillä sen jälkeläinen ori Samuli on myös ratsukantakirjassa. Samulin emä, valiotamma Akuli, oli kilpailuissa menestynyt ratsutamma. Samuli on voittanut Finnderby-kilpailujen suomenhevosluokan, pistekilpailun ja saavuttanut kahdesti esteratsastuksen SM-mitalin. (Haimi ym, 1997, 35) Muita menestyksekkäitä kelmiläisiä ovat Satso, Eeli ja Jaime, jotka ovat niittäneet mainetta erityisesti kouluratsastuksessa. Kelmi on ensimmäinen, ja tähän mennessä ainoa R-suunnan ori, joka on palkittu ratsujälkeläistensä perusteella valiopalkinnolla. (Jansson ym., 2007, 205)

Myös tamma Merri on merkittävä ratsusuunnan hevonen, joka on voittanut suomenhevosten esteratsastuksen SM-mitalin sekä saavuttanut muitakin mitalisijoja SM-kilpailuissa. Siittolanmäen kasvatti ja suomenhevosten kouluratsastuksen nelinkertainen Suomen mestari on ori Nysteri. Nysterin emästä Systistä on tullut myös valiojuoksija Pysteri. Ypäjän Siittolanmäen suomenhevosratsujen määrätietoinen jalostaminen on edistänyt merkittävästi suomenhevosratsukasvatusta ja suomenhevosen suosion kasvua ratsuna. Valtion hevosjalostuslaitoksen ja sen seuraajien suomenratsut ovat vieneet useita SM-mitaleja koulu-, este- ja kenttäratsastuksessa, ja ovat täten osoittaneet rodun käyttökelpoisuuden myös ratsuhevosenä. (Haimi ym, 1997)

2.2.3 Kasvatustilastoja

Kuvassa 2 on esitetty syntyneiden suomenhevosten määrä vuosina 1970-2018. Sinisellä pylväällä on havainnoitu kaikkien suomenhevosvarsojen syntyvyyttä ja punaisella verrattu ratsu- ja pienhevossuunnan osuutta rodun kokonaismäärään. Vaaka-akselilla on kuvattu vuosiluvut ja pysty-akselilla hevosten lukumäärä. Kuvasta huomataan, että syntyvyyden huippuvuodet ovat olleet vuosina 1990-1991, jolloin lukumäärä on ollut parhaimmillaan 1 799 varsaa. Alhaisin syntyvyys taas ulottuu vuoteen 2015, jolloin kaikkien suomenhevosten syntyvyys oli vain 959 varsaa. R- ja P-suunnan huippuvuosi on ollut 2018, jolloin näiden jalostussuuntien yhteenlaskettu varsamäärä oli 249. Alhaisin syntyvyys R- ja P-suunnan osalta on ollut vuonna 1994, jolloin varsoja syntyi vain 35. R- ja P-suunnan varsoja on vähän verrattuna koko rodun syntyvyyteen. Tähän voi vaikuttaa esimerkiksi se, ettei kaikkia ratsukäytössä olevia suomenhevosia ole jalostusarvosteltu. Lisäksi suomenhevosista suurin osa on juoksijoita sekä harrastehevosia. Yleisesti ottaen suomenhevosten syntyvyys on viime vuosikymmeninä noussut ja laskenut suhteellisen tasaisesti. Keskimäärin syntyvyys, kaikki jalostussuunnat huomioiden, on noin 1 340 varsan luokkaa. R- ja P-suunnan keskiarvo on 151 varsaa. Koska hevosen kantoaika on 11 kuukautta, astutuksen tulokset ja siihen vaikuttavat tekijät ovat näkyvissä vasta seuraavana vuonna.

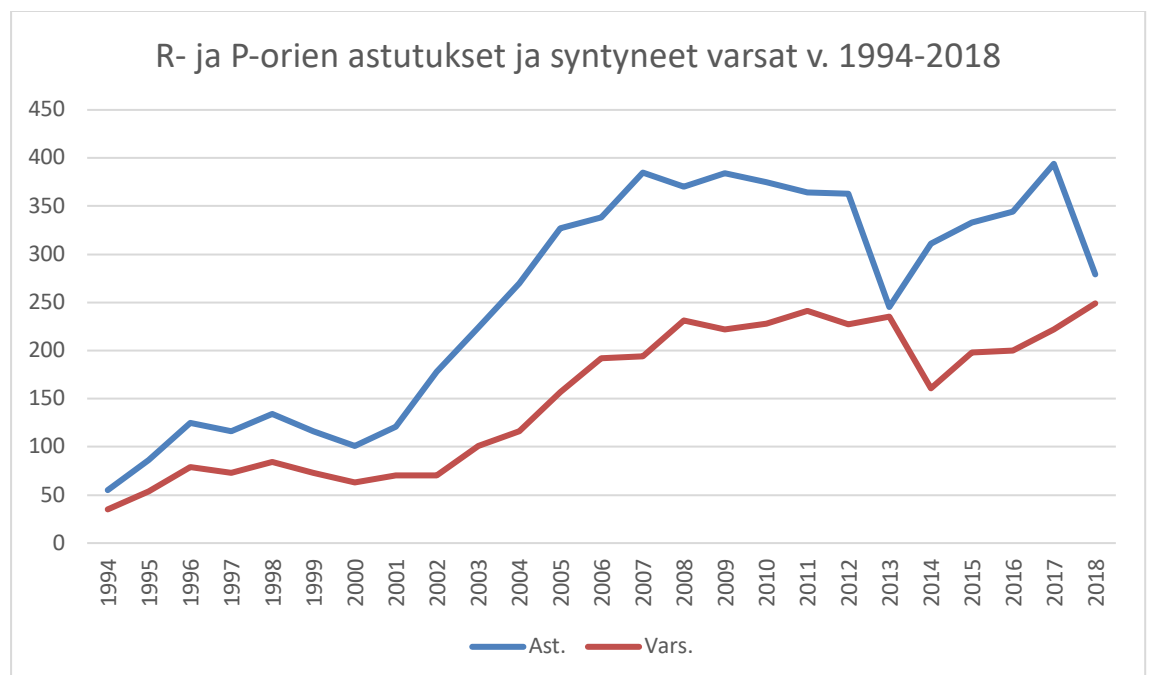
Kuva 2. Kaikkien jalostussuuntien syntyneiden varsojen määrä verrattuna R- ja P-suuntaan vuosina 1970-2018 (Peltonen 2019)

1970-luvun alussa suomenhevoskopasvatus oli pohjalukemissa, joten käytön otettiin kasvattajapalkinnot ja varsarahat vuonna 1975, jotka motivoivat kasvattajia suomenhevosjalostuksessa. Vuonna 1990 varsaraha oli korkeimmillaan, 400 €/varsa yht. 1,7 milj. €, joka näkyi myös syntyvien suomenhevosten määrässä, 1 787 varsaa. Vuonna 1991 Suomessa alkoi lama, jolloin myös syntyvien varsojen määrä romahti, seuraavana vuonna varsoja syntyi 1 661. Varsaraha poistui vuonna 1993, minkä vaikutuksesta suomenhevosten syntyvyys laski edelleen. Lama-ajan pohjakosketus otettiin vuonna 1995, jolloin varsoja syntyi vain 1 226. Kuitenkin samana vuonna Suomi liittyi Euroopan Unioniin, ja varsarahan tilalle saatiin EU-tuki, yhteensä 7,2 milj. €. Tuen myötä syntyvyys lähti jälleen nousuun ja vuonna 1998 suomenhevosvarsoja syntyi 1 656. EU-tukea kuitenkin laskettiin vuonna 2000, jolloin tukea annettiin enää vain 3,5 milj. €. Tämä tarkoitti sitä, että eläinyksikköä kohden myönnettiin tukea 245-300 €, kun aikaisemmin summa oli ollut 600 €/ey. Suomenhevosen kohdalla eläinyksikkö tarkoitti sitä, että siitostamma oli 0,85 ey ja 1-3 vuotias varsa oli 0,6 ey. Suomenhevosen alkuperäistuki lopetettiin seuraavana vuonna väliaikaisesti, mutta palautettiin jälleen parin vuoden päästä.

Tukien vähennys ja lakkautus kuitenkin verotti suomenhevosten syntyvyydestä ja vuonna 2004 varsoja syntyi 1 226. Vuoden 2005 annetun verohuojennuksen myötä palkintorahat kasvoivat ravikilpailuissa, mikä tietysti myös näkyi syntyvyyden nousuna. Vuosina 2009-2016 EU-tuki koki tasaista taantumaa, ja lisäehtoja asetettiin koskien eläinyksikköä. Vuonna 2016 kansallista lisätukea ei enää maksettu lainkaan. (Peltonen 2019) Samana

vuonna alettiin kuitenkin maksamaan alkuperäisrotutukea tietyin ehdoin. Tuen saamiseksi tulee ELY-keskuksen kanssa tehdä eläinten kasvatusta koskeva erityissopimus. Tuen hakijan tulee olla viljelijä tai puutarhataloudenhoitaja ja hänen tulee sitoutua kasvattamaan tilallaan tukeen oikeutettavia eläimiä lisäämistarkoituksessa viiden vuoden ajan. Lisäksi hakijan tulee olla sitoutunut myös ympäristötukijärjestelmään. Sopimukseen hyväksyttävä suomenhevonen on suomenhevosrekisteriin merkitty siitostamma tai kantakirjattu ori. Siitostamman tulee olla varsonut tai astutettu sopimuksen hakuvuotta edeltävänä vuonna. (Suomen Hippos n.d.)

Kuvassa 3 on esitetty R- ja P-suunnan suomenhevosten astutukset sinisellä, ja syntyneet varsat punaisella. Suomenhevosen ratsujalostukseen vaikuttavat ratsuominaisuuksien ja suorituskyvyn lisäksi muun muassa värijalostus. Myös suomenpienhevosten vaikutus ratsujalostuksessa on merkittävä. Astutusten huippuvuosi on ollut 2017, jolloin R- ja P-suunnan astutuksia oli yhteensä 394. Tästä johtuen vuonna 2018 syntyviä varsoja oli 249, joka on myös ollut samalla kaikkien aikojen paras vuosi ratsu- ja pienhevosvarsojen osalta. Matalin astutusten ja syntyvyyden määrä on ollut vuonna 1994, jolloin astutuksia tehtiin 55 ja syntyviä varsoja saatiin 35. Maininnan arvoinen on myös vuonna 2013 tapahtunut astutusmäärän dramaattinen pudotus, jonka seurauksena vuonna 2014 varsoja syntyi vain 161. Ei ole tarkkaa selvyyttä siitä, miksi notkahdus on tapahtunut juuri tuolloin, mutta luvut ovat kuitenkin lähteneet hyvin nousuun seuraavina vuosina. Viimeisen parin vuoden aikana astutusten määrä on jälleen pienentynyt, kun vuonna 2018 astutuksia tehtiin 279 kappaletta ja syntyneitä varsoja vuonna 2019 oli 181.

Kuva 3. R- ja P-orien astutukset ja syntyneet varsat vuosina 1994-2018 (Peltonen 2019)

2.3 Varsan polku ratsuksi

Kasvulla tarkoitetaan hevosen koon suurentumista täysikasvuiseksi. Kehitys taas on ruumiin rakenteessa, muodossa ja sen osien suhteissa tapahtuvia muutoksia. Kasvu ja kehitys tapahtuvat hevosilla samanaikaisesti täysikasvuuteen saakka ja niiden välillä vallitsee voimakas perinnöllinen yhteys. Tutkimuksissa on huomattu, että suurikokoiset yksilöt ovat kehittymättömämpiä kuin pienikokoiset. Usein valmennus kuitenkin aloitetaan nopeasti kasvavilla ja suurikokoisilla hevosilla, joiden luuston ja tukikudosten kehitys ei ole vielä valmis. Pienikokoisemmat yksilöt saatetaan jättää helposti vielä kasvamaan, vaikka ne olisivatkin koulutukseen valmiimpia. Tuloksena ovat keskeneräisten varsojen rasitusvammat ja odottamaan jätettyjen varsojen parhaan valmennuspotentiaalin menettäminen. Suomenhevosen kasvu päättyy yleensä viisivuotiaana, mutta joidenkin ruumiin yksityiskohtien kasvu voi jatkua tämänkin jälkeen. Valmennus lisää hevosen lihasmassaa ja vaikuttaa siten hevosen mittoihin. Suomenhevosvarsan kasvun ja kehityksen seurannan parhaat mitat ovat säkä- ja lautas- korkeus, joiden arvioiminen on luotettavinta kuuden ja 18 kuukauden iässä. Varsanäyttelyissä on tärkeää ottaa huomioon varsan todellinen ikä, joka vaikuttaa varsan rakenteeseen ja kehitysvaiheeseen. (Saastamoinen, 2007, 94-95)

Suomenhevonen soveltuu useaan eri hevosurheilun lajiin. Jokainen suomenhevonen etenee lahjojensa ja sille tarjottujen resurssien mukaisesti. Vaikka kaikista hevosista ei tule huippu-urheilijoita, moni suomenhevonen voi silti olla hyödyllinen harrastehevonen alemmalla tasolla. Menestyminen edellyttää oikeaoppista hevosen ehdoilla tapahtuvaa valmennusta ja hevosen tuntemista. Tärkeintä on ottaa huomioon hevoselle jo opetetut asiat, jotta johdonmukaisuus ja ymmärrettävyys ihmisen ja hevosen välillä säilyy. Tämän onnistumisessa vaikuttaa ratkaisevasti valmentajan koulutuksen ja kokemuksen kautta hankittu ammattitaito. Suomenhevosella on ominaisuuksia ja piirteitä, jotka tekevät siitä jossain määrin erilaisen valmennettavan kuin lämminverisistä. Kuitenkaan suomenhevosen koulutuksen aloitusta ei pidä lykätä vain siksi, että kyseessä on yleisesti ottaen hitaasti kehittyvä rotu. Tärkeämpää on ottaa huomioon hevosen yksilöllinen kasvu ja kehitys ennemmin kuin vain rotuominaisuudet. Lisäksi suomalaiset olosuhteet vaikuttavat valmennuksen toteuttamiseen. Tutkimusten ja kokemusten myötä suomenhevosen ratsuvalmennuksesta on paljon tietoa, jossa rodun erityispiirteet voidaan ottaa huomioon.

Suomenhevosen hyvän yhteistyökyvyn, tasaisten liikkeiden ja rauhallisuuden takia sen kouluttaminen onnistuu myös hieman kokemattomaltakin valmentajalta. Ajo-opetus helpottaa tulevaa ratsukoulutusta, ja varsa voidaankin opettaa jo 1,5 vuotiaana ravivarusteisiin sekä pitkiin ohjiin. Suomenhevosen käyttöä kannattaa ajatella monipuolisesti, sillä myöhemmin ratsu voidaan siirtää esimerkiksi valjakko-ajoon, jolloin varsana tehty huolellinen ajo-opetus helpottaa uusien asioiden sisäistämistä. Irtohypytys on vaihtelua varsan työlle ja kehittää sen koordinaatiota, mutta

irtohypyttäminen vaatii asiantuntemusta, jottei hevoselta vaadita liikaa. Jos hevonen viedään 3-vuotiaiden laatuarvostelukilpailuun, harjoittelu on syytä aloittaa ajoissa. (Saastamoinen 2007, 207) Taulukossa 2 on esimerkkejä ratsujen valmennusaikatauluista.

Taulukko 2. Esimerkkejä ratsujen valmennusaikatauluista (Saastamoinen 2007, 207)

1,5-2 v.	Ajetaan pitkin ohjin, ajo-opetus
2,5-3,5 v.	Totutus satulaan ja ratsastajaan riippuen hevosen kehitysteestä
4 v.	Nuoren hevosen ratsastuksessa tahti, tasapaino, rentous ja suoruus ovat tärkeimmät kehitettävät asiat
Kouluhevonen	
5 v.	Helppo C – helppo B, Laatukilpailu askellajikoe ratsain
6 v.	Helppo B – helppo A, Kasvattajakilpailu he B ja he A
7 v.	Helppo B – helppo A, SM-kilpailut he A
8 v. ->	Helppo A – vaativat luokat
Estehevonen	
5 v.	alle 90 cm luokkia, Laatukilpailu 80 cm estein
6 v.	90-110 cm luokkia, Kasvattajakilpailu 90-95 cm
7 v. ->	110-130 cm luokkia, SM-kilpailut 110 cm

Satulaan totutus tehdään heti hevosen ollessa kolmevuotias. Tämän jälkeen harjoitukset ovat ratsastajaan totuttelua, ja mahdollisimman pian siirrytään ratsastamaan maastossa. Hevonen liikkuu vapaana tasapainossa yksilöllisellä tavalla. Kun ratsastaja nousee hevosen selkään, tämä luonnollinen tasapaino järkkyy ja hevonen pyrkii saamaan jalat etuosan alle tihentämällä tahtia, jottei se menettäisi tasapainoa. Ratsukoulutuksen ensimmäinen tehtävä onkin luonnollisen tasapainon palauttaminen. Suomenhevosen tahti on rakenteen etupainoisuudesta johtuen usein hätäinen ja askel lyhyt. Koulutuksen ensimmäisessä vaiheessa on pyrittävä säilyttämään mahdollisimman hidas tahti ilman, että askeleen lennokkuus vähenee. Parhaiten luonnollinen tasapaino palautetaan ratsastamalla loivasti kumpuilevassa maastossa kaikissa askellajeissa, jolloin hevonen löytää tasapainonsa kevyellä ja tasaisella ohjastuntumalla.

Voidakseen ottaa apuja vastaan hevosen on liikuttava irtonaisesti ja rentosti. Tällöin sen kyljet ja selkä ovat pehmeät ja ratsastajan on helppo istua, hevonen ojentuu eteenpäin ja hakeutuu kuolaimelle, jolloin se rentoutuu. Suomenhevonen ei yleensä stressaannu juurikaan ratsastajasta selässä, vaan rentoutuu melko nopeasti. Tietysti on olemassa myöskin herkempiä yksilöitä, joille on annettava enemmän aikaa. (Tiuhonen 1999, 30-31) Ensimmäisen puolen vuoden aikana tarkoituksena onkin kehittää eteenpäin pyrkimystä ja innostaa hevosta työntekoon. Koska hevonen on laumaeläin, alkukoulutus onnistuu parhaiten sopivassa ryhmässä tai

kokoneemman hevosen mukana. Myös ensimmäinen kengitys on tehtävä viimeistään ratsukoulutuksen alkaessa. Kolmivuotiaan kouluttamisessa on tärkeää, että työmäärä on kerrallaan vähäistä, mutta se tapahtuu useita kertoja viikossa. Lisäksi nuoren hevosen kouluttamisen kivijalkana voidaan pitää myös työn ja levon sykliä, jolloin hevonen tekee esimerkiksi kaksi kuukautta töitä ja sen jälkeen se laitetaan tauolle kuukaudeksi, jolloin nuoren hevosen fysiikka ja terveys kehittyvät. (Saastamoinen 2007, 207)

Neljävuotiaan suomenhevosen tavoitteena on 4-vuotiaiden laatukilpailu, jossa arvostellaan hevosen rakenne sekä askellajit ja hyppykyky ratsain. Ratsastuksessa hevosen perustasapainoon kiinnitetään jatkuvasti erityistä huomiota. Ratsastajan pitää tuntea, mikä on hevoselle sopiva tapa työskennellä. Muotoon vaikuttavat hevosen rakenne ja luontainen tasapaino sekä takaosan toimivuus. Nelivuotiasta ei tulisi enää päästää kokonaan laitumelle, jotta työskentelyyn ei tulisi liian pitkää taukoa. Tervettä hevosta ei enää jätetä ratsastamatta tauoillakaan, vaan sen kanssa tulisi tehdä pitkiä kävelymatkoja maastossa, jolloin hevonen palautuu, mutta säilyttää kuntonsa. Viisivuotiaana hevonen tarvitsee viimeistään kokeneen kouluttajan, jos tavoitteena on kilparatsastus. Suomenhevosekset oppivat koko elämänsä ajan, joten hyvin tehtyyn peruskouluttamiseen on panostettava, jotta perusasiat opetetaan hevoselle oikein alusta alkaen. Hyvin opetettu viisivuotias suomenhevonen osaa kantaa itseään melko hyvin ja opettelee kulkemaan kuolaimella omien kykyjensä mukaan. Tavoitteena on suorittaa helpot liikkeet tahdikkaasti, rennosti ja irtonaisesti. Hevosen suorituskykyyn vaikuttaa usein hevoselle ominainen laukan laatu niin koulu- kuin esteratsastuksessakin. Koulutuksessa on edettävä hevosen kykyjen mukaisesti ja pyrkiä säilyttämään työmotivaatio monipuolisilla harjoituksilla. Viisivuotiaana suomenhevosten tasoerot ovat jo huomattavissa. (Saastamoinen 2007, 207)

Suomenhevosen ratsukoulutuksessa on muistettava, ettei lennokkuudesta ole varaa tinkiä. Lennokas hevonen näyttää kuin se liitäisi ja vain nopeasti koskettaisi maata liitojen välillä, ja se on mahdollista vain ravissa ja laukassa. Nuoren hevosen edellytyksenä on, että se liikkuu reippaassa tempossa ja rauhallisessa tahdissa, oikeassa muodossa, irtonaisesti ja ponnistaen voimakkaasti takajaloillaan. Lennokkuuden työstäminen auttaa myös hevosen suoraan ratsastamisessa. Suora hevonen on ratsastettavan uran suuntainen, jolloin takaosan ponnistus kohdistuu suoraan etuosaan. Suomenhevosella vinous tulee usein korostetusti esiin, koska hevonen on luonnostaan voimakas ja jäykkä. Suoristaminen vaatii siltä herkkyyttä avuille, jonka vuoksi suomenhevosella se voi vaatia pitkäjänteistä työtä. Kokoamisessa on tärkeää, että takajalan työntö muuttuu enemmän kantamaiseksi ja takaosan nivelet taipuvat laajemmin sekä etuosa kevenee. Kokoaminen saadaan aikaiseksi parhaiten taivuttamalla hevosta taivutusväistöllä kaarevalla uralla, jolloin hevosen olisi tarkoitus taipua sivuttaissuunnassa ja kyettävä joustamaan eteen-taakse-suunnassa. Suomenhevoselle tämä on jo rakenteellisesti vaikeaa, joka myös vaatii jämäkkää harjoittelua. (Tiihonen 1999, 32)

Kuusivuotiaan hevosen tulee jo pystyä kokoamaan itseään asteittain. Nuorten hevosten luokat ovat edelleen helppoja, johon tulevat mukaan vastalaukka ja takaosakäännökset. Esteratsastuksessa lahjakas ratsu harjoittelee 110 cm ratoja ja parhaat suomenhevoset ovat voittaneet koulu- ja esteratsastuksessa nuorten hevosten helppo A -luokkia. Kuusivuotias hevonen on valmis jalostusarvosteluun, jos sitä on koulutettu johdonmukaisesti ja se on rakenteeltaan ja muiden ominaisuuksiensa puolesta valmis sopiva yksilö ratsuhevosjalostukseen. Jalostusarvostelutilaisuus on ainutlaatuinen tapahtuma, johon hevonen tulee valmistella erittäin huolellisesti. Seitsemänvuotiaana hevonen voi olla valmis opetusmestari tai valmistautua suomenhevosten mestaruuskilpailuihin ja jopa vaikeisiin luokkiin puoliveristen rinnalle. (Saastamoinen 2007, 225-229)

Oikein suoritettu peruskoulutus on edellytys myöhemmälle etenemiselle ja kaikki koulutuksessa ilmi tulevat asiat ovat sidoksissa toisiinsa. Laatuarvostelussa hevosen tulee suoriutua kokeista leikittelevän helposti, oltava miellyttävä ratsastaa ja hypätä hyvällä tyylillä. Koulutuksessa se tarkoittaa sitä, että hevosta on voimisteltava jatkuvasti, sillä suomenhevonen on luonnostaan lämminveristä kankeampi ja jäykempi. Hyppääminen onnistuu suomenhevoselta melko helposti, jos hevonen on ensin voimisteltu peruskoulutuksessa huolellisesti alusta lähtien. Hevosen hyppykoulutus voidaan aloittaa irtohypytyksellä ja kavalettityöllä ja jatkaa siitä vaativimpiin esteisiin. Suomenhevoset hyppäävät yleisesti halukkaasti, mutta hieman raskaasti. Usein näyttääkin siltä, että niille on luonteenomaista kaahata etupainoisina esteiden välit ja hidastaa selvästi ponnistuksessa, jolloin etenkin korkeus-pituus-esteillä syntyy vaikeuksia. Hypätessä hevosen tulee liikkua tasapainoisesti, nojaamatta, etupää ylhäällä. Se vaatii hevoselta riittävää kokoamisastetta ja tasapainoista liikkumista, joka on erityisen haastavaa suomenhevoselle. Hevonen onkin opetettava liikkumaan tasapainossa ja lisäämään tempoa ilman tasapainon menettämistä. Suomenhevonen ei veny juurikaan, jolloin tasapainossa liikkumisen tärkeys korostuu. Hyppyharjoituksissa tulisikin alusta lähtien herkistää hevonen eteen ajaville ja pidätettävälle avuille. Hevonen on opetettava hyppäämään niin, että se kiihdyttää viimeiset askeleet estettä kohti, jotta se voisi selviytyä sarjoista. (Tiihonen, 1999, 33-34)

3 SUOMENHEVOSEN RATSUKÄYTTÖ

Vuonna 2018 hevosia oli Suomessa 74 400, joista 19 200 oli suomenhevosia (Suomen Hippos 2019). Suomenhevosia on ratsukäytössä arviolta noin 3 000 - 5 000 yksilöä (Suomen Hippos 2008; Saastamoinen 2007, 75). Ratsukäytössä olevien suomenhevosten määrää ei kuitenkaan tarkkaan tiedetä, sillä jalostuksessa voidaan käyttää myös muita jalostussuuntia. Suomenhevosia käytetään ratsuina erityisesti ratsastuskouluissa sekä harraste- ja kilpailutoiminnassa monipuolisesti. Lisäksi suomenhevosia löytää

ratsastuskäytössä muun muassa hevosmatkailuyrityksistä, ratsastusterapiaa tarjoavista yrityksistä sekä myös yksityisiltä hevosien omistajilta. Suomenhevosiä toimii ratsuina enemmän kuin ratsusuunnalle jalostusarvosteltujen suomenhevosten määrä antaa ymmärtää. Tämä johtuu siitä, ettei kaikkia ole jalostusarvosteltu ja ratsuina käytetään myös muille suunnille jalostusarvosteltuja yksilöitä. Entisistä ravihevosistakin voidaan kouluttaa ratsuja, koska suomenhevosella on vielä laukkaherkkyttä sen lyhyen ravihistorian vuoksi. Ravurit ovat kuitenkin usein pitkäselkäisiä eivätkä siksi ole ihanteellisia ratsuja. Kuitenkin poikkeustapauksissa ravuriuransa vaihtanut suomenhevonen voi vielä osoittautua erityisen lahjakkaaksi ja pärjätä jopa kansallisen tason ratsastuskilpailuissa. Myös suomenpienhevosten jalostus- ja kasvatustyö on tärkeää rodun säilymisen kannalta, sillä yhä useampi harrastaja ratsastaa ponikokoisella hevosella.

Suomenhevosten omia ratsastuskilpailuja ja kilpailuluokkia alettiin luoda pian ratsusuunnan kantakirjauksen alettua. Suomenratsut ry on kehittänyt merkittävästi suomenratsujen omia kilpailuluokkia Suomen Hippoksen tuella. Prix de Suomen Hippos oli Suomenratsut ry:n ja Suomen Hippoksen kehittämä kilpailu- ja PR-toiminta, jolla pyrittiin edistämään suomenhevosrodun pysyvyyttä ja kehittämistä Suomessa sekä kannustamaan suomenhevosen ratsukäyttöä. (Savikko 2014) Vuonna 2020 Suomen Hippoksen tuetut ratsastuskilpailut poistuivat, jonka takia tuettujen kilpailuiden määrä on aikaisempia vuosia pienempi. Suomenratsut ry:n uusi yhteistyökumppani Galena Pharma Oy lanseerasi uuden vaativan tason kilpailusarjan kouluratsastuksessa, Prix de Galena Cup. (Suomen Ratsastajainliitto 2020)

Suomenhevosten Mestaruudet ratkaistaan vuosittain koulu-, este- ja kenttäratsastuksessa sekä valjakkoajossa. Vuosittain palkitaan myös kymmenen eniten pisteitä kilpailuissa kerännyttä suomenhevosta. Suomenratsuille järjestään myös muissa kilpailuissa omat luokat, mutta suomenhevosella voidaan kilpailla myös avoimissa luokissa muiden rotujen rinnalla. Suomenratsujen estemestaruus ratkaistaan 120 cm rataesteillä. Lahjakaimmat yksilöt voivat hypätä jopa 130 cm esteitä. Suomenhevonen jää etenkin esteratsastuksessa jälkeen lämminveristen tuloksista, mutta sen vahvuus lämminveriseen verrattuna on luotettavuus. Suomenhevonen tietää usein itse, mistä kohdasta ponnistaa ja kieltäytyy harvoin hyppäämästä.

Menestyksekkäimmät suomenratsut ovat murtaneet vanhoja ennakkoluuloja. 1970-luvun alussa suomenhevosruuna Pokeri menestyi voitokkaasti 135 cm esteillä, voitti ensimmäisen suomenhevosten estemestaruuden vuonna 1972 ja asetti suomenhevosen hyppyennätyksen 173 cm:iin. Vaikkei ruuna ollut arvo-ori, se oli suomenhevosen tapaan monipuolinen. Suomenhevonen soveltuu myös kouluratsastukseen ja edistyy nopeasti helppo A -tasolle. Kouluratsastuksen huippunimiä oli ori Kelmi, joka voitti seitsemän mestaruutta kouluratsastuksessa. Suomenhevosilla kilpaillaan myös kenttä-, matka- ja hiihtoesteratsastuksessa sekä

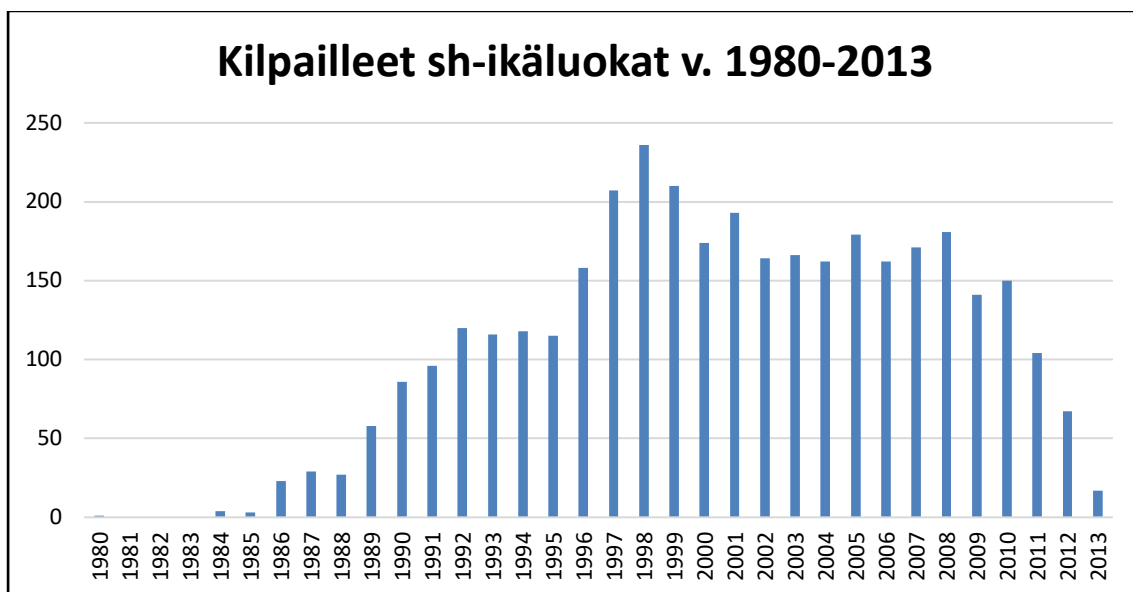
maastotaitokilpailuissa. Matkaratsastuksessa suomenhevonen on kilpailut jopa maailmanmestaruustasolla. Uusi-Helinä selvitti vaativan 160 km:n matkan Tukholman maailmanmestaruuskisoissa vuonna 1990 ja sijoittui sijalle 28. Suomenhevonen sopii myös lännenratsastuksesta ja vikellyksestä kiinnostuneelle.

Suomenhevosvaelluksien järjestäminen on yksi tapa yhdistää matkailu- ja hevostalouselinkeinot. Suomen Vaellustalliin Liittoon kuuluu yli 30 tallia, joissa on enimmäkseen islannin- ja suomenhevosia. Suomenhevosten vahvuuksia ovat rauhallisuus, kiltteys ja helppo ratsastettavuus. Näillä ominaisuuksilla varustettu suomenhevonen on oivallinen harrastehevonen. Yrittäjälle suomenhevonen on hyvä valinta, koska kokemattomalle ratsastajalle ei voi antaa arvaamatonta hevosta. Vammaisratsastusleirejä on järjestetty Suomessa 1970-luvulta saakka, ja ensimmäiset ratsastusterapeutit valmistuivat vuonna 1990. Suomenhevonen sopii rauhallisen luonteensa vuoksi hyvin terapiaratsuksi. Ratsastusterapia on monipuolinen kuntoutusmuoto, jolla voidaan kohentaa kehon ja mielen hyvinvointia. Vuonna 2006 arvioitiin, että opetus- ja terapiaratsuina oli noin 1 000 suomenhevosta. Myös aloittelijan on helppo tutustua ratsastukseen suomenhevosen avulla, koska sillä on yleensä tasaisemmat liikkeet kuin lämminveriratsun, joten sen selässä on helpompi istua. (Savikko 2014)

3.1 Suomenratsujen kilpailutoiminta

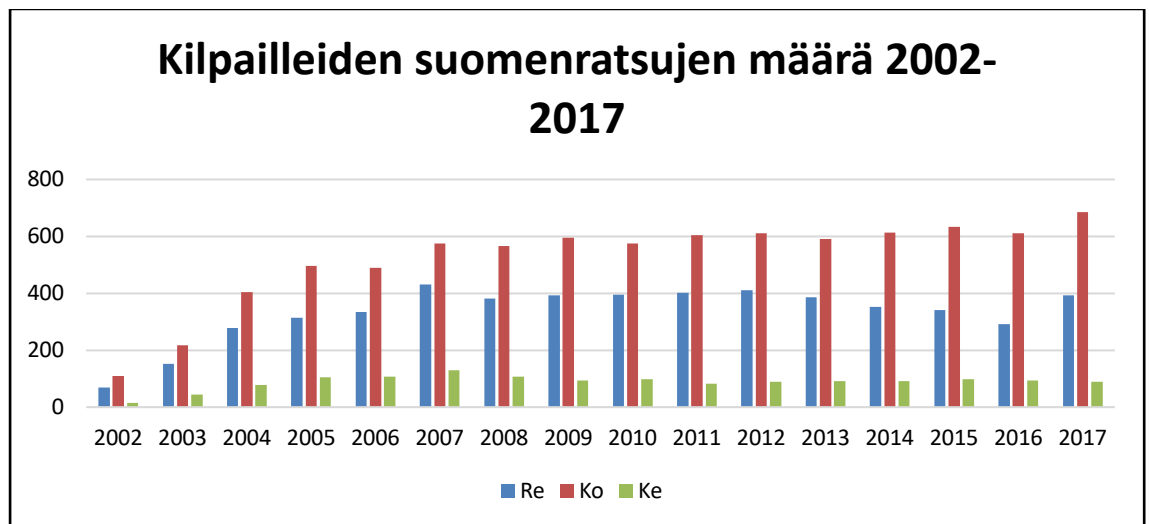
Suomenhevosilla kilpaillaan koulu-, este- ja kenttäratsastuksen lisäksi myös muissa ratsastuksen lajeissa kuten esimerkiksi valjakkoajossa ja matka- ja lännenratsastuksessa. Suomenhevonen on monipuolinen harrastehevonen, joka on osoittanut olevansa hyvä kilparatsu niin harraste- kuin ylempilläkin tasoilla. Suomenhevonen ei ensisijaisesti ole Olympia-tason kilpahevosrotu, mutta se pystyy menestymään samanaikaisesti useissa lajeissa matalammilla tasoilla. (Suomenratsut ry, n.d.)

Suomenhevosten ratsastuskilpailuita on tilastoitu jo useampi vuosikymmen. Kuvassa 4 on kuvattu kilpailleiden suomenhevosten ikäluokkia vuosina 1980-2013. Ratsukoiden yhteenlaskettu lukumäärä on 4 253 ja hevosten määrä 3 640. Vuonna 1998 syntyneiden varsojen ikäluokka on suurin, 236 ja alin 1980-luvulla sekä vuonna 2013 syntyneiden varsojen osuus, jolloin kilpailleita hevosia on ollut vasta 17.

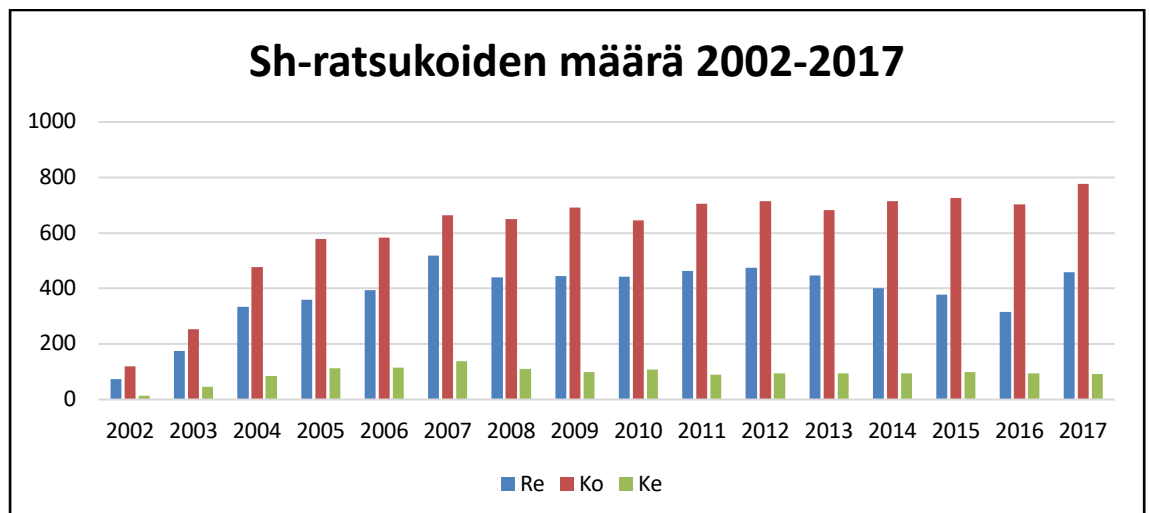

Kuva 4. Kilpailleet suomenhevosikäluokat vuosina 1980-2013. Yhteensä kilpailleita hevosia on 3640 ja ratsukoita 4253. (Peltonen, 2019)

Kuvassa 5 on kuvattu kilpailleiden suomenratsujen määrää vuosina 2002-2017 koulu- (ko), rataeste- (re) ja kenttäratsastuksessa (ke). Vaikka kilpailijoiden määrä on kasvanut kaikissa lajeissa tasaisesti vuosi vuodelta, pieniä notkahduksia lukuun ottamatta, kouluratsastus on suosituin laji suomenratsujen keskuudessa. Suurin osallistujamäärä kouluratsastuksessa on ollut vuonna 2017, jolloin osallistujia oli 686. Esteratsastuksen huippuvuosi oli 2007, jolloin osallistujia oli 430. Vaikka kenttäratsastus ei olekaan yhtä suosittua kuin koulu- tai esteratsastus, lähes joka vuosi kilpailijoita osallistuu noin sata. Vuonna 2007 osallistujia oli jopa 129, mutta sen jälkeen kilpailijoita on ollut alle sata. Kuvassa 6 kuvataan suomenhevosratsukoiden määrää vuosina 2002-2017. Ratsukoita on ollut eniten kouluratsastuksessa vuonna 2017, jolloin määrä oli 776 ja alin ratsukoiden määrä oli kenttäratsastuksessa, 14 ratsukkoa, vuonna 2002. Huomataan, että ratsukoiden määrä ja suomenratsujen määrä ovat verrannollisia keskenään. Jos suomenratsujen määrä putoaa, putoaa luonnollisesti myös ratsukoiden määrä. Esimerkiksi kouluratsastuksessa vuonna 2008 suomenratsujen määrä romahti edellisvuoteen verrattuna kymmenellä hevosella, jolloin myös ratsukoiden määrä tipahti 14 ratsukolla. Vaihtoehtoisesti, kun suomenratsujen määrä nousee, sillä on myönteinen vaikutus myös ratsukoihin.

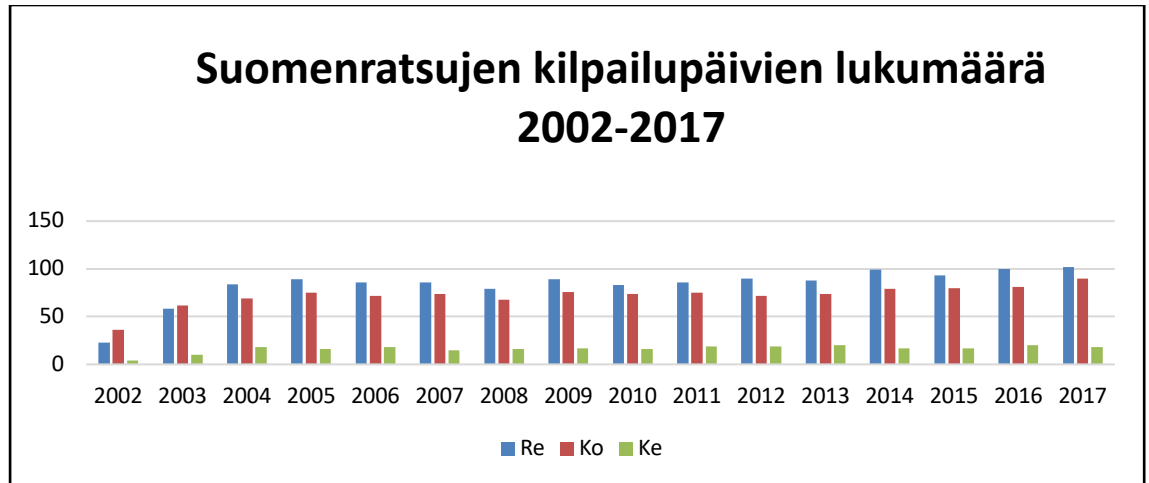

Kuva 5. Kouluratsastus on suomenratsujen suosituin laji. (Peltonen, 2019)

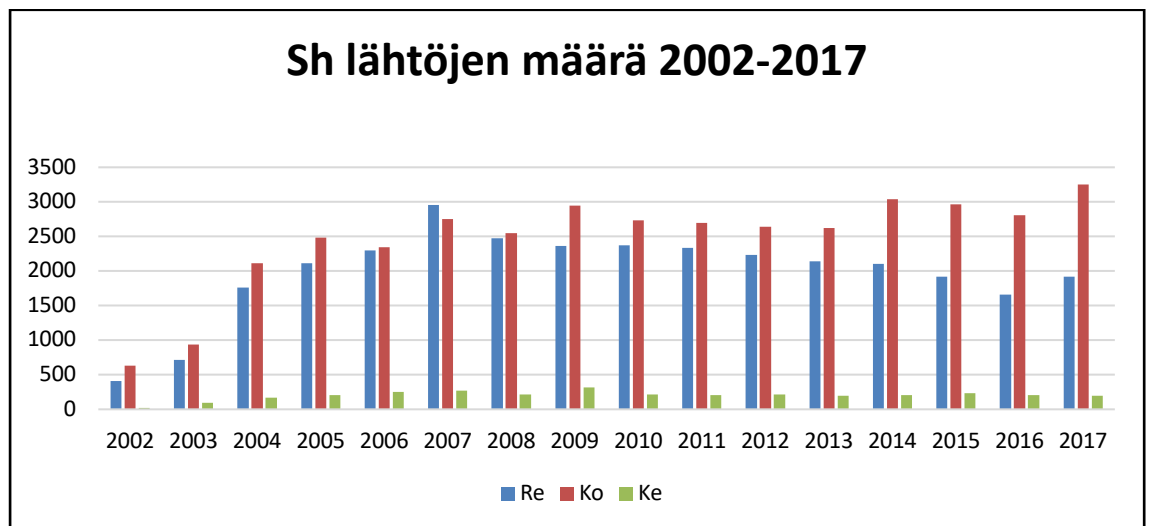

Kuva 6. Suomenhevosratsukkoja on eniten kouluratsastuksessa. (Peltonen 2019)

Suomenratsujen kilpailupäiviä on ollut eniten vuonna 2017 esteratsastuksessa (kuva 7). Vaikka esteratsastusta on lukumäärällisesti järjestetty enemmän, kouluratsastuksessa lähtöjen määrä on ollut suurempi 15 vuoden ajan, pois lukien vuosi 2007, jolloin esteratsastuksessa on ollut enemmän lähtöjä (kuva 8). Kenttäratsastusta on järjestetty tasaisesti vuosien 2002-2017 aikana, noin 20 lähtöä vuosittain, mutta jää kuitenkin koulu- ja esteratsastuksen varjoon. Voidaan siis todeta, että kouluratsastus on suomenratsujen suosiossa. Sitä voi selittää esimerkiksi se, että luokkia on helpompi organisoida. Lisäksi suomenhevoselle ominaisin laji on yleisesti ottaen kouluratsastus. Kenttä- ja esteluokkia järjestetään suomenhevosille suhteellisen vähän, joten tämä selittäisi, miksi nämä lajit kalpenevat kouluratsastuksen rinnalla.

Kuva 7. Esteratsastus on kasvattanut suosiotaan 15 vuoden aikana. (Peltonen 2019)

Kuva 8. Suomenratsujen lähtömäärä vuosina 2002-2017. (Peltonen 2019)

3.1.1 Suomenhevosten Mestaruus, sarjakilpailut ja Ranking-pisteet

Suomenhevosten mestaruuskilpailuissa kilpaillaan koulu-, este ja kenttäratsastuksessa sekä valjakkoajossa. Mestaruuksien palkinnot maksetaan Suomen Ratsastajainliiton avustuksella vuonna 2020. Suomenhevosten mestaruuksissa ratkotaan vuosittain paras suomenhevosratsukko tai -valjakko jokaisessa lajissa. Kilpailujen ajankohdat sekä paikat jakaa Suomenratsut ry hakemusten perusteella. Kilpailut kilpaillaan kahtena peräkkäisenä päivänä ja ne ovat vähintään 3-tasolla. Kouluratsastuksessa Suomen Ratsastajainliitto vahvistaa vuosittain mestaruuskilpailuissa ratsastettavat

luokat. Vuonna 2015 ja siitä eteenpäin luokat ovat FEI World Dressage Challenge test B 2001 -ohjelma, joka vastaa helppo A -tasoa. Lisäksi ratsastetaan Suomenhevosten Mestaruus Kür 2012 -ohjelma. Molemmat ohjelmat voidaan ratsastaa nivel- tai kankisuitsituksella. Kilpailussa ratsastetaan myös lohdutuskilpailu eli II osakilpailu. Kaikissa ohjelmissa tulee käyttää kympää. Esteratsastuksessa ratsastetaan kaksi osakilpailua. I osakilpailussa estekorkeus on 110 cm, arvostelu AM5 ja nopeus 325 m/min. II osakilpailussa estekorkeus on 110-120 cm, joka ratsastetaan kahdessa kierroksessa ja arvosteluna toimii A.1.0. Kenttäratsastuksessa käytetään CNCP* Suomenhevosten ja kilpailut ovat kaksipäiväiset. Koulukoe ratsastetaan FEI:n kenttäratsastusohjelma 1* B 2015, estekokeessa estekorkeus on 105 cm ja nopeus 325 m/min. Maastokokeessa matka on 1 900 m ja nopeus 475 m/min. Kilpailukutsun luokkatiedoissa on mainittava: kilpailu tasolla 3-4, huomioi kvaalit eli osallistumisoikeudet. Valjakkoajo kilpaillaan 3-tasolla, helppo A-luokassa ja osallistumisoikeus tapahtuu B-luvalla.

Prix de Galena Cup -luokilla ja muilla kilpailusarjoilla pyritään edistämään suomenhevosten ratsastuskäyttöä monipuolisesti entisen Prix de Suomen Hippoksen tapaan. Jaettavien luokkien määrä vaihtelee vuosittain ja luokat jakaa Suomenratsut ry hakemusten perusteella. Galena Cupissa jaetaan rahapalkinnot sijoittuneille 500 €, 300 €, 200 €. Muissa tuetuissa koulu- ja estekilpailuissa palkintotaso on 400 €, 300 €, 200 € ja 100 €. Tuet ovat pienentyneet edellisvuosiin verrattuna, koska Suomen Hippoksen saama ministeriön tuki on lakkautettu. Muina suomenhevosten kansallisten ratsastuskilpailuiden sponsoreina toimivat muun muassa Maaseudun Tulevaisuus, Suomenhevosliitto, Hämeen hevosjalostusliitto sekä Pohjois-Hämeen Hippoksen säätiö. (Suomen Ratsastajainliitto ry 2020)

Prix de Galena Cupin ja mestaruuksien lisäksi koulu-, este- ja kenttäratsastuksessa sekä valjakkoajossa kilpaileville suomenhevosille maksetaan SRL:n vuosittaisten rankingpisteiden perusteella palkintoja. Pisteitä kerrytetään kansallisista, 3-tason, ratsastus- ja valjakkoajokilpailuista. Rankingpisteet kerrotaan esteratsastuksessa kahdella ja kenttäratsastuksessa kolmella. Palkintona jaetaan pisteitä keränneiden hevosten lukumäärän suhteessa kymmenelle parhaalle hevoselle vuosittain määräytyvä palkintosumma. Palkinto on hevoskohtainen ja se osoitetaan hevosen omistajalle ja kasvattajalle. Pistekilpailun tarkoituksena on edistää suomenhevosen ratsastuskäyttöä palkitsemalla vuoden aikana 3-tason ratsastuskilpailuissa parhaiten menestyneet suomenhevosratsukot. Pistekilpailuiden tuloksista vastaa Suomenratsut ry ja Suomen Hippos ry:llä on oikeus pidättää sääntömuutokset. (Suomenratsut ry n.d.)

3.1.2 Laatuarvostelu ja kasvattajakilpailu

Suomenhevosten laatuarvostelun juuret ulottuvat 1990-luvulle, jolloin se kantoi nimeä Nuorten suomenhevosten katselmus. Laatuarvostelu on tarkoitettu 3-5-vuotiaille suomenratsuille. Siinä annetaan viitteitä hevosityksilöiden kyvyistä ja arvioidaan vuosittain suomenhevosratsukasvatuksen kehitystä valtakunnallisesti. Vuodesta 2003 laatuarvostelu on järjestetty Suomenratsujen Kuninkaallisten yhteydessä Ypäjän Hevosopistolla. (Hevosopisto n.d.) Laatuarvostelut ja kasvattajakilpailut antavat selkeitä tavoitteita hevosten omistajille ja kannustavat panostamaan hevosten koulutukseen (Huuskonen 2013, 38-39).

Keväisin 3- ja 4-vuotiaille suomenhevosille järjestetään karsinnat, joita pidetään neljällä paikkakunnalla ympäri Suomea. Kunkin karsinnan osallistujamäärä vaikuttaa karsinnasta finaaliin pääsevien hevosten määrään. Karsintojen parhaat valitaan Ypäjällä järjestettävään finaaliin, johon pääsee yhteensä noin 30 hevosta molemmista ikäryhmistä. 3-vuotiaat arvostellaan irtohypytyksessä, sekä rakenne- ja askellajikokeessa. 4-vuotiaat suorittavat finaalissa rakenne- ja askellajikokeen sekä estekokeen ratsain. 4-vuotiaiden finaaliin pääsevät mukaan ilman karsintaa 3-vuotiaiden laatuarvostelun kokonaiskilpailun kolme parasta hevosta sekä lupaavin este- ja askellajihevonen, edellyttäen, etteivät ne ole mukana kärkikolmikossa.

5-vuotiaat pääsevät mukaan laatuarvosteluun kilpailusuoritusten perusteella. Hevosen tulee olla suorittanut ilmoitusajan loppuun mennessä hyväksytty tulos kouluratsastuksessa helppo C -tasolla tai esteratsastuksessa 80 cm-estetasolla ja tulosten tulee olla nähtävillä kilpailujärjestelmässä. 5-vuotiaat suorittavat vain askellaji- ja estekokeen. Arvostelussa huomioidaan muun muassa hevosen tasapaino, yhteistyöhalukkuus sekä ratsastettavuus. Laatuarvostelussa huomioidaan myös varsonet tammat, jolloin 4- ja 5-vuotiaiden laatuarvosteluun saavat osallistua vuoden vanhemmat varsonet tammat. Sama hevonen voi osallistua kuitenkin vain yhtenä vuonna ikäryhmän laatuarvosteluun tai 6-vuotiaiden kasvattajakilpailuun. (Hevosopisto n.d.)

Suomenhevosten kasvattajakilpailu on tarkoitettu 6-vuotiaille suomenhevosille. Se järjestetään Suomenratsujen Kuninkaallisten yhteydessä Ypäjän Hevosopistolla syksyllä. Kasvattajakilpailulla pyritään rohkaisemaan suomenhevosten ratsukasvatusta sekä tarjoamaan nuorille hevosille tavoitteita ratsukoulutuksessa. Kilpailu käydään koulu- ja esteratsastuksessa, ja ratsukoilla on mahdollista osallistua kumpaankin lajiin, jos toisen lajiin osallistumismaksu maksetaan samalla kertaa. Kasvattajakilpailun kokonaispalkintosumma vuonna 2020 on noin 20 000 €. Summa koostuu hevosten osallistumismaksuista ja sponsorirahasta. Voittosummasta 25 % osoitetaan kasvattajalle ja 75 % hevosen omistajalle. Ilmoittautumismaksuja kerätään pieninä erinä vuosittain, kun varsa ilmoitetaan kasvattajakilpailuun. Kertynyt rahasumma jaetaan kilpailupalkintona kasvattajakilpailussa sille ikäryhmälle, joka rahan on kerryttänyt. (Suomenratsut 2017)

3.1.3 Suomenratsujen Kuninkaalliset

Suomenratsujen Kuninkaalliset ovat suomenratsujen ykköstapahtuma ja lisäksi yksi Suomen suurimmista ratsastustapahtumista. Se onkin Kuninguusravien jälkeen toiseksi tärkein suomenhevostapahtuma. Suomenratsujen Kuninkaalliset on järjestetty nyky muodossaan vuodesta 2002. Kuninkaallisissa kilpaillaan koulu-, este- ja pararatsastuksessa harrastetasolta aina mestaruuksiin saakka. Luokat ovat avoimet vain suomenhevosille ja niiden yhteydessä järjestetään myös laatuarvostelun finaalit sekä kasvatajakilpailu. Kuninkaallisissa kilpaillaan perinteisesti kouluratsastuksessa Kelmi Kür - ja Kelmi Cup -luokka sekä tammoille avoin Akulin pokaali -kilpailu. Esteratsastuksessa mukana ovat muun muassa Suomenhevosten estemestaruus sekä samansukuisten joukkuekilpailu. Suomenratsujen Kuninkaallisissa mestaruudet ovat jaettu niin, että joka toinen vuosi ratkaistaan koulumestaruus ja joka toinen vuosi estemestaruus. Lisäksi orikavaladi on perinteikäs ohjelmanumero, jossa esiintyvät jalostusorit jälkeläisineen.

Tapahtuma on arvokas ja kouluttava kokemus kilpailijalle, katsojalle sekä hevoskasvattajalle. Suomenratsujen Kuninkaalliset ovat kunnianosoitus suomenhevosen yli satavuotiselle jalostustyölle ja samalla se toimii tulevaisuuden suunnannäyttäjänä niin urheilu- kuin harrastehevostenkin osalta. Suomenhevonen yhdistää eri urheilulajien harrastajia ja voi toimia myös koko perheen hevosena. Tapahtuman selkein valttikortti onkin sen monipuolisuus ja se sopii monenlaisille harrastajille. Tutkijat ovat todenneet vuonna 2013, että tulevaisuudessa 95 % ratsastuksesta on harrastepohjaista niin sanottua hevostelua ja tähänkin tulevaisuuden elämystalouden suomenhevonen on jo nyt valmis vastaamaan. (Savikko 2014)

3.2 Suomenhevosen merkitys ja tulevaisuus -kysely suomenhevosratsuista

Suomenhevosjärjestöt, Suomenratsut ry, Suomenhevosliitto ry ja Suomenpienhevosyhdistys ry, julkaisivat vuonna 2019 internet-kyselyn, Suomenhevosen merkitys ja tulevaisuus -kysely suomenhevosratsuista, jonka tarkoituksena oli kartoittaa erityisesti ratsastuskilpailuiden arvostusta ja merkitystä suomenhevosen koulutuspuolelle sekä palkintojen merkitystä suomenhevoselle. Kysely on osa suomenhevosjärjestöjen yhteistyössä toteutettavaa brändityötä. Kyselyn vastaukset on saatu Suomenratsut ry:ltä henkilökohtaisena toimeksiantona tätä opinnäytetyötä varten.

Kyselyyn vastaajia oli yhteensä 124, joista suurin osa oli suomenhevosen omistajia. Toiseksi suurin vastaajaryhmä oli suomenhevosen kouluttajat, ratsastajat tai ratsuttajat sekä suomenhevoskasvattajia oli lähes saman verran. Kyselyyn vastasivat myös kilpailunjärjestäjät, suomenhevosen fanit ja kilpailijat. Kysely oli jaettu neljään kategoriaan: kilpailujärjestelmän merkitys nuorelle hevoselle, rahapalkinnot, kilpailutoiminta yleisesti sekä kilpailuiden järjestäminen ja osallistuminen. Vastauksissa korostui myös medianäkyvyys ja sen merkitys suomenratsun arvostukseen. Erityisesti

mediaa ja suurta yleisöä voisi kiinnostaa tarinat hevosista ja ihmisistä niiden takana.

Kilpailujärjestelmän merkitys koettiin vastaajien keskuudessa tärkeänä osana suomenhevosen koulutuspolkua. Vain harva oli sitä mieltä, ettei kilpailujärjestelmällä ole merkitystä. Vastaajat kokivat, että koulutuspolku toimii hevosen taustajoukoille suunnannäyttäjänä ja motivaation lähteenä. Koulutuspolku ohjaa ja rytmittää hevosen koulutusta niin, että oikeita asioita tehdään oikeaan aikaan, jonka lisäksi laatuarvostelut, kasvattajakilpailut ynnä muut arvostelutilaisuudet toimivat hyvänä näköalapaikkana siihen, mitä suomenhevosjalostus on tänä päivänä ja mihin suuntaan sitä halutaan viedä. Arvostelutilaisuudet toimivat myös hyvinä opetustilaisuuksina nuorille hevosille. Osa vastaajista koki, että ilman suomenhevosen arvostelutilaisuuksia he olisivat edenneet oman hevonsensa kanssa hitaammin tai eivät olisi panostaneet samalla tavalla hevosen ammattimaiseen koulutukseen. Lisäksi koettiin, että Hippos- ja mestaruusluokat ovat tärkeä osa suomenhevosen urapolkua.

”Kun on selkeitä tavoitteita, tulee niiden eteen tehtyä järjestelmällisesti työtä ja tapahtuu kehitystä. Muuten saattaisi jäädä kotiin hummailemaan --.”

”Polku on omistajalle kallis ja pitkä, kilpailujärjestelmä tukee sitä erittäin hyvin, ikäluokkakilpailut antaa koulutustavoitteita, ne antaa osviittaa siitä, millä tasolla tietynikäisen olisi hyvä olla.”

”Keep up the good work! Tämä on se systeemi millä suokki on noussut nykyiseen suosioon myös kilparatsuna ja harrastehevosena!!”

Vastaukseksi saatiin myös kritiikkiä ja kehitysehdotuksia, jotka koskivat ikäluokkakilpailuja ja laatuarvosteluja. Vastaajista osa koki, että hitaasti kehittyvältä rodulta, suomenhevoselta, vaaditaan liikaa liian aikaisessa vaiheessa eikä yksilöllistä kehittymistä oteta tarpeeksi huomioon. Esimerkiksi 4-vuotiaiden finaalissa esteet ratsastajan kanssa koetaan olevan liikaa varsinkin, kun kyseessä on suomenhevonen. Liian aikaiset vaatimukset nykyisen laatuarvostelusysteemin vuoksi tuhoaa monen nuoren hevosen tulevaisuuden. Ehdotukseksi tulikin, että ikäluokkakilpailujen skaalaa voisi jatkaa pidemmälle, sillä kaikki suomenhevoseet eivät ole valmiita 6-vuotiaana vaaditulle, helppo A/ rataesteet 90 cm, tasolle. Koettiin myös, että liian aikaisessa vaiheessa vaaditaan täydellistä tasapainoa ja kokoamiskykyä. Lisäksi kaivattiin myös helpotusta nuorten orien jalostusarvosteluun. Tammojen puolustajat taas tahtoisivat tammoja enemmän esille, sillä nyt nuorten luokissa näkyy paljon hyvin valmisteltuja oreja. Myös pisteytyksiin toivottiin tarkennusta. Koettiin, että estepisteiden skaala on täysin erilainen kuin askellajipisteiden. Ihmeteltiin myös, miksi sanallinen ja numeraalinen arvostelu ei korreloi keskenään.

”Hitaasti kehittyvän rodun erityispiirteet pitäisi ottaa arvosteluissa huomioon, eikä arvostella kuin ”huonoja puoliverisiä””.

Kehitysehdotukseksi saatiin myös, ettei laatuarvosteluissa olisi karsintaa. Vaihtoehtoisesti Suomenratsujen Kuninkaallisissa järjestettäisiin kisa-
viikko-tyyppisesti 3-4 vuotiaille suomenhevosille omat päivät, joka mahdollistaisi kaikkien osallistua syksyllä, jolloin esimerkiksi nuorille oreille ajankohta on parempi ja turvallisempi. Usean omistajan suomenhevonen on harrastekäytössä ja treenimahdollisuudet eivät välttämättä ole kaikille samat. Näin ollen kilpailuiden siirtäminen syksyyn asettaisi mahdollisuuden kaikkien osallistujien olla samalla viivalla, jolloin tehtäviin valmistautumiseen olisi enemmän aikaa. Mallia haettiin myös puoliveristen kilpailuista, jossa nuorten luokissa olisi esimerkiksi ryhmäratsastusluokka tai hevosille annettaisiin mahdollisuus tutustua rataa ja kilpailutilanteeseen ennen luokan alkua. Tämä toimisi hyvänä koulutusilaisuutena nuorille hevosille. Lisäksi koettiin, että koulutuspolkua pitäisi tuoda selkeämmin esille, miten kasvattajat ja omistajat voisivat valmistautua. Kiinnostusta herätti myös teoreettinen ja käytännön koulutus suomenhevosen kilpailuttamisesta ja valmistelusta arvostelutilaisuuksiin.

Vastauksissa toistuva teema oli rahapalkintojen merkitys. Niiden koetaan lisäävän suomenhevosluokkien kiinnostusta ja arvostusta rotua kohtaan. Myös suomenhevosille järjestettävät kilpailut saisivat enemmän arvostusta, jos niitä tuettaisiin rahallisesti. Rahapalkinnot koettiin erittäin positiiviseksi jokaisella kilpailutasolla ja näyttelyissä. Myös nuorten hevosten hyvät rahapalkinnot kiinnostavat kasvattajia ja omistajia hevosten järjestelmälliseen ammattimaiseen kouluttamiseen. Kommentteja saatiin myös koskien rahapalkinnon saajaa. Vastaajat kokivat, että kasvattaja ja omistaja tekevät yhteistyötä, jolloin ansiot kuuluisi jakaa tasapuolisesti molempien kesken. Toisaalta koettiin myös, että kasvattajan merkitys hevosen menestymiseen on hyvin pieni, sillä koulutus on merkittävämmässä osassa hevosen kilpailumenestyksessä. Työn tekee yleensä omistaja, jolloin ansio kuuluu hänelle eikä kasvattajapalkintoja tulisi jakaa lainkaan.

Yleistä kilpailutoimintaa koskevien vastausten kantavana teemana oli luokatasojen päivittäminen jokaisessa ratsastuksen lajissa vastamaan enemmän suomenhevosratsun nykyistä osaamistasoa. Myös Suomenmestaruuksiin kaivattaisiin karsintarajan päivittämistä tiukempaan suuntaan. Osa koki myös, että nykyinen kilpailutoiminta on hyvällä tasolla, joten miksi sitä pitäisi lähteä korjaamaan?

Kouluratsastuksessa toivottaisiin vaativia luokkia myös suomenhevosille 3-tason kilpailuissa. Tosin vaativiin luokkiin ei välttämättä saataisi niin paljon osallistujia amatööriratsastajien puuttuessa, koska helppo A -luokkissakin lähes kaikki ratsastajat ovat ammattilaisia. Kuitenkin mestaruustason tulisi olla vaativa B, sillä helppo A tasoisia ratsukoita on paljon. Koettiin myös, että suomenhevosille on liian vähän helppo A -luokkia 3-tason kilpailuissa. Lisäksi toivottiin nuorille avoimia helppo B -tason luokkia. Vastaajat

toivovat koulumestaruuksien vaatimustason nostoa, esimerkiksi vapaaehtoisella yksittäisillä laukanvaihoilla. Todetaan myös, että Suomenratsujen Kuninkaallisissa täytyy olla riittävän suuren asiantuntemuksen omaavat tuomarit, mikä viime aikoina on ollut puutteellista. 3-tasolla haluttaisiin, että paras tamma palkittaisiin. Tammot ovat yleensä altavastaajia orien seurassa ja tammojen kilpailuintoa voisi lisätä jonkinlainen huomiointi. Akulin pokaali koettiin erittäin hienona kilpailuna.

Nuorille toivottaisiin myös avoimia luokkia 100 cm ja 110 cm esteillä. Este- puolella koettiin, että osallistujia on vähän aikaisempaan verrattuna. Este- luokissa metri koettiin hyvänä korkeutena, mutta mestaruuksiin tähtäävän ratsukon olisi hyvä päästä hyppäämään myös isompia luokkia. 105 cm luokkiin arvellaan saatavan enemmän osallistujia kuin 110 cm luokkiin, mutta niitä tulisi olla myös tarjolla. Vaihtoehtoisesti suomenhevosluokat olisivat 100 cm tai 110 cm korkeita ja ratsastaja saisi itse valita korkeuden. Avoimissa 100 cm ja 110 cm 2-tason luokissa harvalla suomenhevosella on menestymismahdollisuuksia ilman ammattiratsastajaa kyselyyn vastaajien mielestä. Kenttäratsastuksessa voisi vastaajien mukaan olla enemmän 3-tason luokkia matalammalla estekorkeudella.

Näyttelytoiminnan kehittämiseksi vastaajat toivovat muun muassa lajin saamista yleisöystävällisemmäksi, jonka seurauksena yleisöä saataisiin paikalle enemmän. Ajatellaan, että jos yleisö saapuu paikalle, niin näyttelyihin saataisiin enemmän osallistujia, koska hevoset saisivat yleisön myötä arvostusta ja näkyvyyttä. Vastauksissa toivottiin myös, että nuorten hevosten arvosteluissa kiinnitettäisiin enemmän huomiota hevosten toimivuuteen – *”suomenhevonen on kuitenkin ennen kaikkea koko kansan hevonen.”* Lisäksi näyttelyluokkia toivottiin myös aikuisille ruunille.

Vastaajien mielestä suomenhevonen saa ratsastuskilpailutoiminnan ansiosta ansaitsemansa arvostuksen. Suomenhevosten kilpailutoiminnassa pidetään ainutlaatuisena sitä, että kenellä tahansa on mahdollisuus osallistua ja menestyä ratsastuskilpailuissa, eikä sen vuoksi tarvitse olla ammattiratsastaja. Luokkavaatimukseen toivotaan, ettei ylemmällä tasolla kilpailleet saisi osallistua alempiin luokkiin. Näin annettaisiin myös muille mahdollisuus menestyä kilpailuissa. Vastauksissa toistui myös useampaan kertaan, että junior-ratsastajille rajattuja luokkia pitäisi järjestää enemmän.

”Suomenratsuille suunnatut kilpailut ovat tunnelmaltaan ainutlaatuisia, jokaisella tavallisellakin harrastajalla on mahdollisuus osallistua ja kilpailla ammattilaisia vastaan ja saada rahoilleen vastinetta. Puoliveripuolella tämä ei ole mahdollista. Olisi hienoa, että suomenhevosen hieno brändi pitäisi pintansa ja kunnan rahapalkinnot olisivat edelleen kilpailuissa mukana.”

”Suomenhevosesta on eniten meille iloa hyvin toimivana ja mukavana harrastus/kilpailuhevosena kuin erittäin reaktiivisena ja haastavakäyttöksisenä ”kisahevosena”, joka on vain ammattilaisten käsiteltävissä. Myös mediaa/yleisöä voisi kiinnostaa enemmän tarinat ”tavallisten” suomenhevosien ja ”heidän perheiden” takaa.”

”Olisi hyvä, jos suokkiluokkiin osallistumista vähän rajattaisiin tason mukaan. Esim. oman tasoiseni harrastelija kun ilmoittautuu vaikka 2-tason HeB suokkiluokkaan, ei ole kiva jos vastassa on vaativaa/3-tasolla startaneita ja menestyneitä huippuja.”

Suomenhevosille suunnattuja luokkia koettiin olevan harmillisen vähän etenkin Itä- ja Keski-Suomessa, joten niitä tulisi jatkossa järjestää enemmän ympäri Suomea. Laatuarvosteluihin kaivattiin paikkakunnasta riippumattonta yhtenäistä arvostelulinjaa. Lisää suomenhevosluokkia kaivataan niin pienempiin kuin suurempiinkin kilpailuihin. Myös nuorille suomenhevosille halutaan omia luokkia, mikä madaltaisi kynnystä osallistua myös nuorella hevosella. Nämä voisivat toimia niin sanottuina matalan kynnyksen suomenhevosluokkina. Suomenhevosille järjestettyjä ratsastuskilpailuita voitaisiin saada enemmän, jos pidettäisiin esimerkiksi sarjakilpailuita tai erikoisluokkia, joissa mukana olisi erikoisesteitä. Suomenhevosluokkia pitäisi järjestää myös alemmilla tasoilla, jotta olisi helpompaa siirtyä 3-tasolle. Erityisen positiiviseksi koettiin vuonna 2019 Ypäjän Hevosopistolla järjestetty nuorille suunnattu Prestige Cup, ja siitä toivotaan tulevan joka vuotinen perinne. Koulupuolella koettiin, että suomenhevosluokissa osallistujia on ollut hyvin, mutta estekilpailuissa on yleensä vain yksi suomenhevosluokka, joka ei houkuttele ajamaan pitkiä matkoja. Myös kenttäratsastuksessa 3-tason kilpailuita on suomenhevosille liian vähän. Hippos-luokat koettiin tärkeiksi, koska niihin saadaan aina osallistujia ja suomenhevosluokat ovat vetovoimaisia. Luokat tulisi jakaa laajemmin eri kilpailujärjestäjille ympäri maata.

4 BRÄNDIMARKKINOINTI

Brändillä tarkoitetaan lisäarvoa, jonka kuluttaja on tuotteesta tai palvelusta valmis maksamaan verrattuna saman tarpeen täyttävään nimettömään tuotteeseen. Brändi on kuva, joka halutaan antaa yhteisöstämme. Lisäksi sillä halutaan rakentaa tuotteesta persoona ja nykyään myös henkilö, tai jopa hevonen, voi olla brändi. Jotta brändi, ja sen takana oleva tuote, menestyisi markkinoilla visuaalisten tunnustekijöiden lisäksi tarvitaan johdonmukaista pitäytymistä niissä arvoissa, joita asiakkaalle päätetään tarjota. Vahva brändi luo kuluttajalle lisäarvoa, jolloin hän kokee sen ylivertaiseksi muihin tarjolla oleviin tuotteisiin nähden, positiointi, joka luo luottamusta brändin omaavaa tuotetta kohtaan. Brändien tärkein tehtävä on vaikuttaa ihmisten mieliin. Kuluttaja voi lisäksi kuvastaa brändillä omaa arvomaailmaansa. Suomenhevonen herättää paljon persoonallisia

tunteita, ja sen alkuperäisyys ja symbolinen merkitys ovat tärkeitä suomalaisille. (Mahlamäki 2018) Suomenhevonen valitaankin usein kuluttajan tunteiden ja oman arvomaailman pohjalta.

Tuotteen ja brändin erottavat toisistaan se, että tuotteella on elinkaari; brändillä ei (Pulkinen 2008, 54). Brändit ovat nykypäivää ja niiden arvo on huomioitu myös hevosalalla. Tästä johtuen suomenhevosen brändiä ja sen uudistamistarvetta on alettu tutkimaan tarkemmin. Suomenhevosen brändin luomisessa tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei rotu ole yksittäisiltä suoritusominaisuuksiltaan yliverlainen muihin hevosrotuihin verrattuna, mutta sen erikoisuus piileekin monipuolisuudessa ja kuulumisena suomalaiseen yhteiskuntaan. Erilaistumisella pyritäänkin tuomaan esille jokin tai joitain ominaisuuksia, jotka tekevät tuotteesta mieleenpainuvan ja yliverlisen toisiin tuotteisiin nähden. Monipuoliset käyttöominaisuudet ovat kuitenkin suurimmalta osin jalostuksen ja koulutuksen tulos, ei valmiina syntyvä piirre. Tuotteena hevonen on haastava, sillä lopputulokseen vaikuttavat monet tekijät, kuten jalostus, kasvattaja, kouluttaja sekä ympäristötekijät - hevosen kohdalla ei voida taata tasalaatuista takuutuotetta. (Pussinen 2008)

Suomenhevonen ei ole uusi tuote, mutta sen brändiä tulee uudistaa. Brändin luominen alkaa aina ihmisten mielikuvista. Suomenhevoseen liittyvät mielikuvat ovat pääsääntöisesti vanhanaikaisia, eikä suuri yleisö juuri tunne suomenhevosen nykyisiä käyttömuotoja. Mielikuvissa suomenhevonen yhdistetään usein sotaan, maatalouteen, metsätöihin ja raveihin. Suomenhevosen käyttöä ratsastuksessa ja matkailu- ja virkistyspalvelujen tuottajana ei ole tunnettua. Suomenhevosen synnyttämiin mielikuviin liittyvä haaste konkretisoituu etenkin hevostalouden sisäisenä ongelmana. Kysymys on siitä, miten suomenhevoseen tehdään haluttu ja vetovoimainen. Suomenhevoseen liittyvä 2000-luvun markkinointiviestintä tukee pääosin vanhoja mielikuvia ja marginalisoituneita käsityksiä. Näin se kytkeytyy osaltaan suomenhevosten kysynnän vähenemiskierteeseen ja sitä kautta osin synnyttää uhkakuvaa koko suomenhevostalouden supistumisesta. Suomenhevosen brändin uudistamisessa on kyse ajattelutavan muutoksesta. Muutoksella tarkoitetaan katseiden suuntaamista tulevaisuuteen ja silmien avaamista sille, mitä suomenhevosen käyttömuodoissa on viime vuosikymmenten aikana tapahtunut. Modernisaatiossa ja uudelleen brändäämisessä tulee kuitenkin kunnioittaa menneisyyttä. Suomenhevosissa on paljon persoonallisia legendoja, joiden tarinoita pitää käyttää hyväksi tehokkaasti uutta brändiä luodessa. (Suomen Hippos 2008, 8)

4.1 Kuluttajakäyttäytyminen ja markkinointi

Kuluttajakäyttäytymistä tutkittaessa voidaan todeta, että asiakkaiden tarpeet muuttuvat jatkuvasti ja markkinoita on muokattava niiden mukaan. Myös markkinointiviestinnän tulee vastata asiakkaiden tarpeisiin, ja vaatimustaso kasvaa jatkuvasti, sillä ihmiset ovat sosiaalisen median avulla paljon tietoisempia ja kriittisempiä kuin ennen.

Jotta voidaan ymmärtää ihmisten kuluttajakäyttäytymistä, on tunnettava, kuinka ihminen toimii. Päätöksentekoprosessi on monivaiheinen ja siihen vaikuttavat kuluttajan tunteet, tottumukset ja järki. Ostokäyttäytymiseen vaikuttavat myös henkilön taloudellinen tilanne, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät, sekä markkinointi. (Söderlund 2010). Ostoprosessi alkaa tarpeen heräämisellä ja päättyy tuotteen hankintaan. Väliin mahtuu eri vaihtoehtojen vertaileminen, tiedonhaku ja ostoaikomuksen kehittyminen ostopäätökseksi. Koska hevonen on yleensä hankkijalleen hintava kertaostos, sen valintaan voidaan käyttää paljon aikaa ja vaivannäköä. Suuret kertaostokset ja pitkäaikaishankinnat, kuten hevonen, luokitellaan korkean mielenkiinnon tuotteiksi. Hevosen hankinnassa vaikuttavat paljon henkilön omat mieltymykset, arvot ja kokemukset, sekä lähipiiristä saatavat tiedot ja taidot. (Pussinen 2008)

Asiakassegmentointi on yksi markkinoinnin kivijaloista, jolla tarkoitetaan asiakkaiden jakamista eri kohderyhmiin. Markkinoijan tulee tuntea tuotteenensa hyvin, jotta hän voi etsiä sopivaa segmenttiä. Suomenratsun kohdalla segmentointi voi tarkoittaa esimerkiksi, onko hevonen tarkoitettu kilpailu-, terapia- tai harrastekäyttöön. Lisäksi käyttäjäkunnan voi jakaa eri osa-alueisiin, kuten koulu- tai esteratsastajiin. Segmentointi ei ole aina helppoa, koska usein asiakkaat ryhmitellään liian laajoihin tai pieniin segmentteihin. Segmentit voidaan jakaa demografisiin, psykografisiin, sosiaalisiin ja kulttuurillisiin tekijöihin, joista ensimmäinen lienee yleisin. Demografisia tekijöitä ovat muun muassa ikä, tulotaso, koulutus ja asuinpaikka. Kuitenkin demografiset tekijät eivät nykyään yksinään riitä luotettavana selittäjänä ihmisten ostokäyttäytymiselle. Ihmisten monimuotoisuus tuo segmentoinnille omia haasteita. Segmentoinnin tavoitteena on tunnistaa ihmiset, joilla on samat valintakriteerit, tai jotka käyttäytyvät samalla tavalla. Asiakkaan tarpeiden ja toiveiden tunnistaminen onkin ensisijaisen tärkeää. Asiakassegmenttien tulee erottua selkeästi toisistaan ja ryhmän on oltava riittävän homogeeninen. Segmentissä tulee olla riittävästi ihmismassaa, koska liian pienet asiakasryhmät eivät riitä takaamaan kattavaa asiakaskuntaa, eikä näin ollen tarpeeksi suurta markkinaosuutta.

Suomenratsun markkinointia ja asiakassegmentointia pohdittaessa voidaan laajaksi asiakasryhmäksi ajatella suomenhevoskuluttajat, jotka käyttävät suomenhevosta ratsuna eri lajeissa. Asiakasryhmään voivat kuulua myös potentiaaliset tulevat suomenhevoskuluttajat. Tämä asiakassegmentti voidaan jakaa vielä esimerkiksi ammattilaisiin, harrastajiin ja niin sanottuihin penkkiurheilijoihin eli ihmisiin, jotka ovat kiinnostuneet

suomenratsuista, mutta eivät ole säännöllisesti tekemisessä suomenhevosen kanssa. Nämä segmentit voidaan jakaa vielä ratsastuksen eri lajeista kiinnostuneihin, kuten koulu-, este- tai kenttäratsastus. Yrittäjät tekevät omaa segmentointiaan asiakaskuntansa suhteen riippuen yrityksen toiminnasta, esimerkiksi valmennuskeskus tai ratsastuskoulu. Harrastajat voidaan jakaa vielä sen perusteella käyttävätkö he lajien harrastamiseen omaa vai vierasta hevosta. Tosin on hyvä muistaa, että segmenteillekin tulee vetää jonkinlainen raja hyödyllisen ja liiallisen segmentoinnin väliltä. (Pussinen 2008)

4.2 Markkinointiviestintä

Suomenhevosen markkinoinnin haasteena on, ettei rotua omista kukaan. Markkinointi on tästä johtuen ollut aikaisemmin hyvin hajanaista ja sitä ovat hoitaneet kasvattajat, valmentajat, suomenhevosityhdistykset ja -järjestöt sekä maa- ja metsätalousministeriö omilla tahoillaan. Laajalla markkinointiryhmällä on tietysti omat vahvuutensa, mutta on haasteellinen markkinointiviestinnän yhdenmukaisuudelle. Myös suomenhevosen visuaalinen puoli on markkinointiviestinnässä tärkeää ja se, millaisena suomenhevosta halutaan nykypäivänä näyttää suurelle yleisölle. Mielikuvien muokkaaminen on pitkäjänteistä työtä ja niihin vaikuttamiseen tarvitaan suomenhevosen runsasta näkyvyyttä erilaisissa mediankanavissa, niin sosiaalisen kuin perinteisenkin median välineissä. Entisen maaseutumaisen kuvaamisen lisäksi suomenhevosta tulee näyttää myös uuden brändin mukaisena vauhdikkaammassa ja urheilullisemmissä yhteyksissä. Tavoitteena on saada myös hevosalan ulkopuolinen media kiinnostumaan suomenhevosesta.

Suomenratsun markkinoinnissa vastuu on siis hyvin laajalla joukolla, jolle tulisi saada välitettyä tietoa siitä, millaisena tulevaisuuden suomenhevosen ratsusuunta ja -käyttö tulisi nähdä. Suomenhevosityhdistykset, hevosalan yritykset ja oppilaitokset, hevosjalostusliitot, järjestöt ja tapahtumajärjestäjät sekä myös raviradat ovat yhtenäisiä tahoja, joilla on tärkeä osa suomenratsun ja koko suomenhevosen markkinointiviestinnässä. Suuri osuus suomenratsun markkinoinnista on myöskin kasvattajilla ja omistajilla, mutta erityisesti jälkimmäisen ajatusmaailmaa on haasteellisempaa ohjata. Jokaisen suomenhevosharrastajan ja -omistajan tulisi miettiä, millaista kuvaa haluaa omasta hevosrodustaan ja ratsastuslajistaan välittää muille, sillä vanha sanonta *”hyvä kello kauas kuuluu, paha vielä kauemmas”* pitää paikkansa vielä tänäkin päivänä. Lisäksi medialla on hyvin tärkeä osuus markkinoinnissa, sillä medianäkyvyys lisää ihmisten kiinnostusta markkinoilla olevaan tuotteeseen. (Pussinen 2008)

5 KYSELYTUTKIMUS

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Suomenratsut ry ja kyselytutkimus on toteutettu yhteistyössä suomenhevosityhdistysten brändityöryhmän kanssa. Suomenhevosen kehitystoimien taustalla on aikaisemminkin ollut huoli suomenhevosen tulevaisuudesta, jonka uhkana on pidetty suomenhevoscannan vähentymistä. Opinnäytetyön tutkimus keskittyy koko rodun sijasta vain ratsusuunnan kehittämiseen. Tutkimuksen keskeisenä kysymyksenä toimii: *mitä tulevaisuuden suomenratsulta halutaan?* Kysymyksen haettiin vastausta täsmällisillä kysymyksillä muun muassa millaisia ominaisuuksia vastaajat arvostavat suomenratsussa.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää vastaajien nykykuvaa suomenhevostarhasta rotuna ja brändinä. Samalla tutkitaan, kuinka suomenhevosten ratsukäytön markkinointia voitaisiin tehostaa ja tunnettavuutta parantaa Suomessa ja viedä suomenhevonen mahdollisesti myös ulkomaille. Tutkimuksen onnistumisen edellytyksenä on kohderyhmän, perusjoukon, sekä parhaiten soveltuvan tutkimusmenetelmän valinta. Menetelmällä täytyy saada halutut tiedot luotettavasti, tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti. Tutkimuksen ongelman, tavoitteen ja aikataulun perusteella valitaan sopivin tutkimusmenetelmä. (Isoviita, Lahtinen 1998, 62) Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valikoitui kyselytutkimus, joka on yksi kvantitatiivisen, määrällisen, tutkimuksen tutkimuskeinoista.

Tutkimusmenetelminä käytetään usein kvantitatiivista, määrällistä, tai kvalitatiivista, laadullista, menetelmää. Joskus menetelmien tarkka rajajaminen on haastavaa, ja tutkimuksessa voi usein huomata molempien tutkimusmenetelmien ominaisuuksia. Kvantitatiivinen tutkimus keskittyy keräämään täsmällistä ja laskennallista, tilastollisia menetelmiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa taas keskiössä ovat merkityksen ja tarkoituksen selvittäminen sekä kokonaisvaltaisen ja analyyttisemmän käsityksen saamista ilmiöistä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 133)

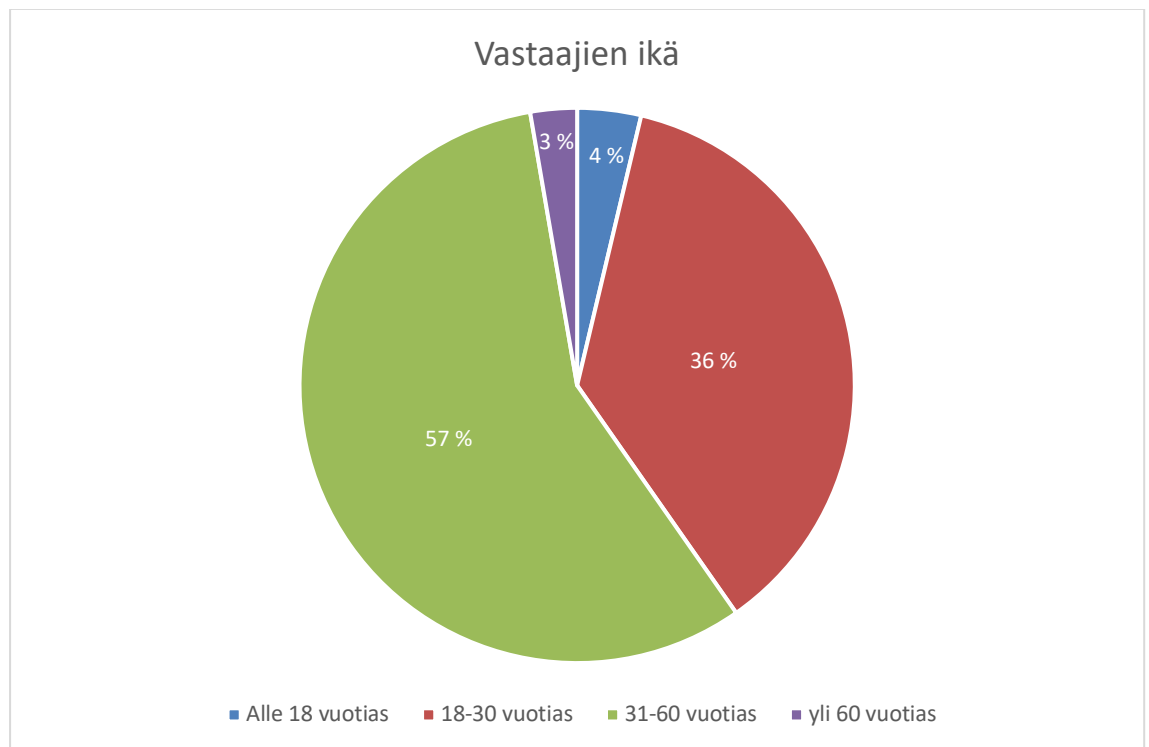
Kvantitatiivisen menetelmän piirteitä ovat johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista, aikaisemmat teoriat, hypoteesit, terminologia sekä päätelmien teko tilastolliseen analyysiin perustuen. Koehenkilöistä valitaan perusjoukko, josta otetaan otos. Koemenetelmä tulee suunnitella niin, että havaintoaineisto sopii määrälliseen ja numeeriseen mittaamiseen. Aineisto tulee tehdä myös tilastollisesti käsiteltävään muotoon. Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käytetään, kun halutaan tutkia asioita, joita ei voi määrällisesti mitata. Tyypillisiin piirteisiin kuuluu tutkimuskohteiden valinta tarkoituksenmukaisesti satunnaisen otannan sijasta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään usein ihmisläheisempää lähestymistapaa ja suosittuja tutkimusmenetelmiä ovat erilaiset haastattelut. Tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2007, 136-160) Opinnäytetyön kyselytutkimuksessa

käytetään kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, mutta siitä löytyy myös kvalitatiivisia ominaisuuksia avointen kysymysten tulkinnessa.

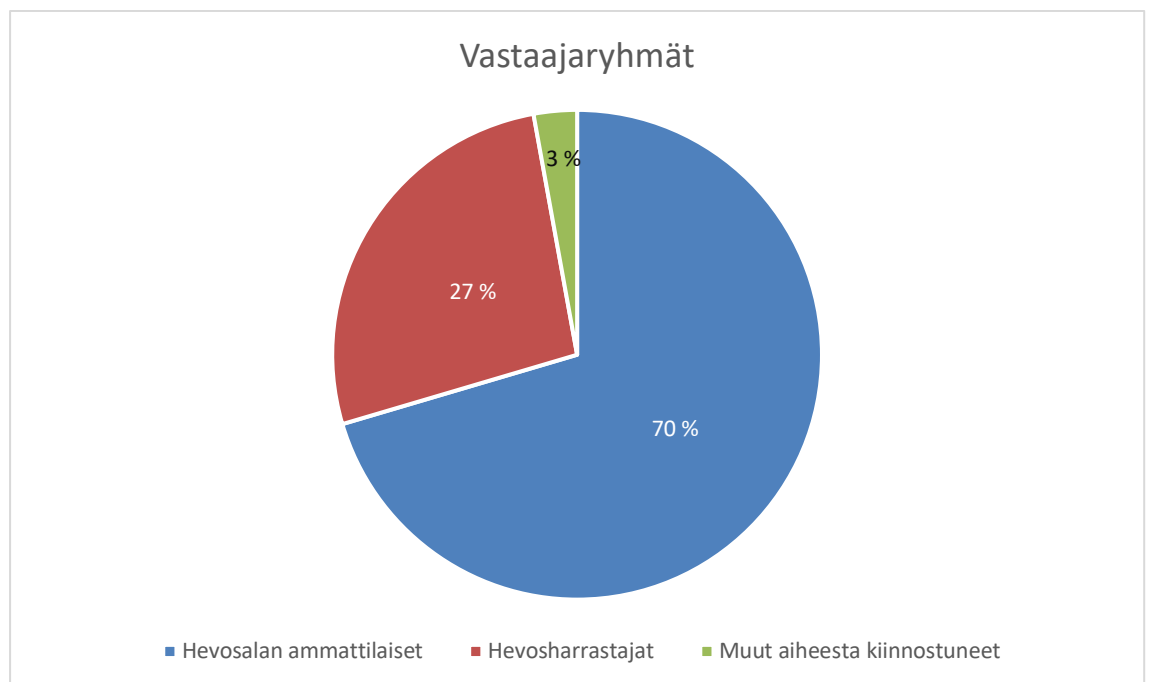
Kyselytutkimuksen tausta-aineistoa kerättiin kesästä 2019 alkaen ja kyselylomake valmisteltiin helmikuussa 2020 tutkimusaineiston keräämiseksi (Liite 2). Tutkimus toteutettiin Google Forms -ohjelman avulla tehtynä internet-kyselynä, jonka linkkiä jaettiin Facebook-ryhmissä Suomenhevonen, paras hevonen sekä Erisukuiset suomenhevoset. Lisäksi linkki jaettiin Hämeen ammattikorkeakoulun agrologiopiskelijoille sähköpostin välityksellä sekä toimeksiantajan Suomenratsut ry:n sosiaalisen median kanavissa. Kysely pidettiin auki kolme viikkoa maaliskuussa 2020, ja siihen vastasi yhteensä 702 hevosalan ammattilaista, hevosharrastajaa ja muuten aiheesta kiinnostunutta. Tulokset analysoitiin ja kirjattiin huhtikuussa 2020. Kysely haluttiin pitää mahdollisimman tiiviinä, jotta siihen olisi helppo ja nopea vastata, näin ollen vastauksia saatiin runsaasti. Analysointiin meni aikaa noin kaksi viikkoa. Tulosten tulkitsemisessa ja graafisessa toteutuksessa käytettiin Excel-taulukkolaskentaohjelmaa. Lisäksi kyselyn kymmenestä kysymyksestä kolme oli avointa kysymystä, joiden vastaukset käytiin läpi ja kirjattiin manuaalisesti.

6 TULOKSET

Tulokset on jaettu neljään osaan: taustatiedot, näkemys suomenhevosesta ratsukäytössä, suomenratsun ostaminen ja vapaa sana. Kyselyyn vastasi 702 henkilöä kaikista ikä- ja vastaajaryhmistä. Suurin vastaajakunta oli 31-60-vuotiaat hevosharrastajat. Noin 37 % vastaajista oli 18-30-vuotiaita, alle 18-vuotaita oli noin 4 % ja yli 60 vuotiaita noin 3 % (kuva 9). Vastaajaryhmältään toiseksi suurin oli hevosalan ammattilaiset ja alle 3 % vastaajista olivat muut aiheesta kiinnostuneet eli he eivät olleet harrastajia tai muuten hevosten kanssa tekemisissä (kuva 10). Kaksi vastaajaa ei halunnut kertoa ikäänsä tai vastaajaryhmäänsä.

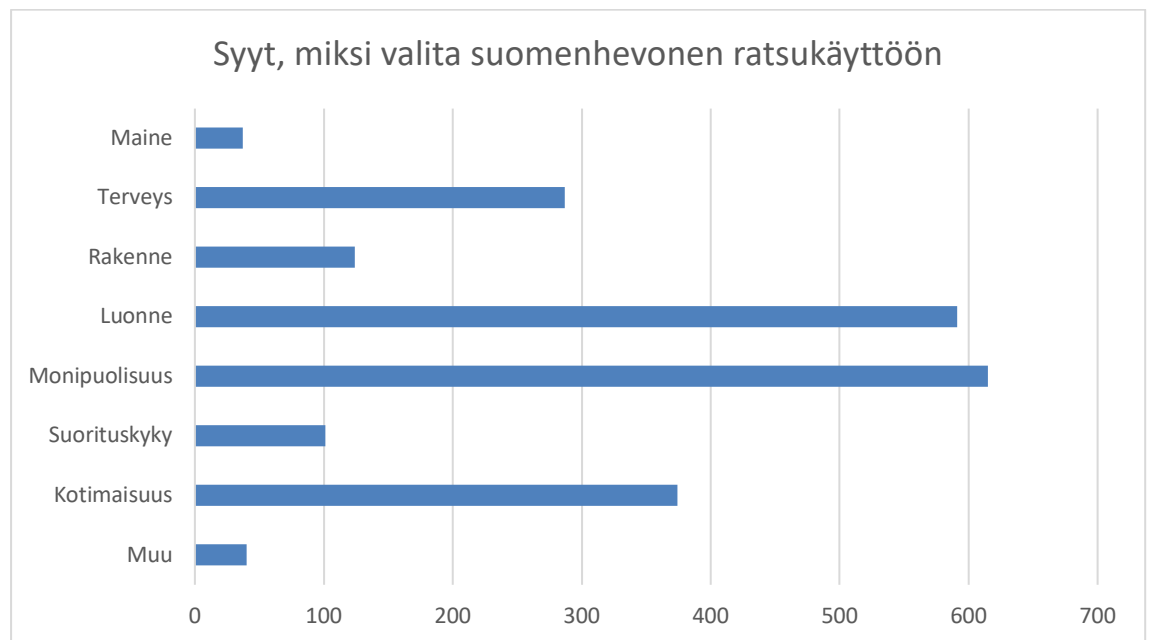
Kuva 9. Vastaajien ikäjakauma

Kuva 10. Vastaajaryhmät

6.1 Näkemys suomenhevosesta ratsukäytössä

Vastaajia pyydettiin valitsemaan kolme tärkeintä asiaa, jotka saivat tai saivat heidät valitsemaan suomenhevosen ratsukäyttöön (kuva 11). Kolme eniten valittua asiaa valita suomenhevosen ratsukäyttöön olivat monipuolisuus (28%), luonne (27 %) ja kotimaisuus (17 %). Muita syitä olivat terveys (13 %), rakenne (6 %), suorituskyky (5 %), maine (2 %) ja muu syy (2 %). Muita syitä olivat muun muassa perinteet, oma mieltymys suomenhevoseen sekä hevosen ulkonäkö.

Kuva 11. Monipuolisuutta pidettiin tärkeimpänä seikkana suomenhevosen ratsukäytössä.

Vastaajia pyydettiin avoimen kysymyksen kautta kertomaan mielikuvistaan suomenratsua kohtaan. Kysymykseen vastasi 615 henkilöä ja erilaisia mielikuvia suomenratsua kohtaan oli 326. Positiivisia adjektiiveja käytettiin 266 ja negatiivisia 60. Vastaajien mielikuvat ovat subjektiivisia näkemyksiä, mutta vastaukset jaetaan tässä analyysissä positiivisiin ja negatiivisiin mielikuviiin tutkimuksen viitekehysten ja vastausten herättämien mielikuvien ja tuntemusten perusteella. Positiivisina mielikuvina pidetään vastauksia, jotka kuvaavat suomenhevosen soveltuvuutta ratsukäytössä, kuten sanat monipuolinen ja rehti. Negatiivisina mielikuvina pidetään tässä analyysissä niitä vastauksia, jotka herättävät negatiivisia tuntemuksia, kuten adjektiivit raskas ja tylsä. Suurin osa mielikuvista oli positiivisia, joista neljä yleisin käytettyä olivat monipuolinen, luotettava, yritteliäs ja rehellinen. Negatiivisia mielikuvia oli 18 % vastauksista. Usein esitetyt negatiiviset mielikuvat olivat raskas, etupainoinen, tylsä ja entinen ravuri. Vastauksissa korostui myös suomenratsun aliarvostus sekä rakenteellisten puutteiden vuoksi sopimattomuus ratsastuksen huipputasolle.

"Luonne sopiva ratsulle, mutta rakenne asettaa haasteita ratsuna toimimiselle."

"Osa suokeista soveltuu ratsukäyttöön rakenteellisesti, osalla taasen voi ratsastaa muttei suorittaa."

"Nöyrä, moneen lajiin sopiva, puhtaat vaikkei aina "mahtavimmat" askellajit, kansainvälisellä tasolla persoonallisen kaunis ulkonäkö!"

Vastaajat pystyttiin selvästi jakamaan selviin ryhmiin: tavoitteellisiin kilparatsastajiin ja rennompiin harrastajiin. Kuitenkaan vastaajaryhmällä ei ollut suurta merkitystä, molempiin ryhmiin kuului sekä hevosalan ammattilaisia kuin harrastajiakin. Kilparatsastajat ynnä muut tavoitteelliset harrastajat pitivät positiivisena mielikuvana suomenratsun reaktiivisuutta ja suorituskykyä, kun taas rennommin harrastavat pitivät ominaisuuksia negatiivisena ja arvostivat enemmän suomenratsun rauhallisuutta sekä hidastempoisuutta. Myös sama ominaisuus nähtiin sekä positiivisena että negatiivisena: esimerkiksi suomenratsun tasaisuus saattoi tarkoittaa jollekin tylsää. Suomenratsua verrattiin myös useasti puoliverisiin, ja osan mielestä suomenratsu on parhaimmillaan puoliverisen kaltainen suorittaja, mutta osa oli taas sitä mieltä, ettei suomenratsu ole puoliverisen veroinen.

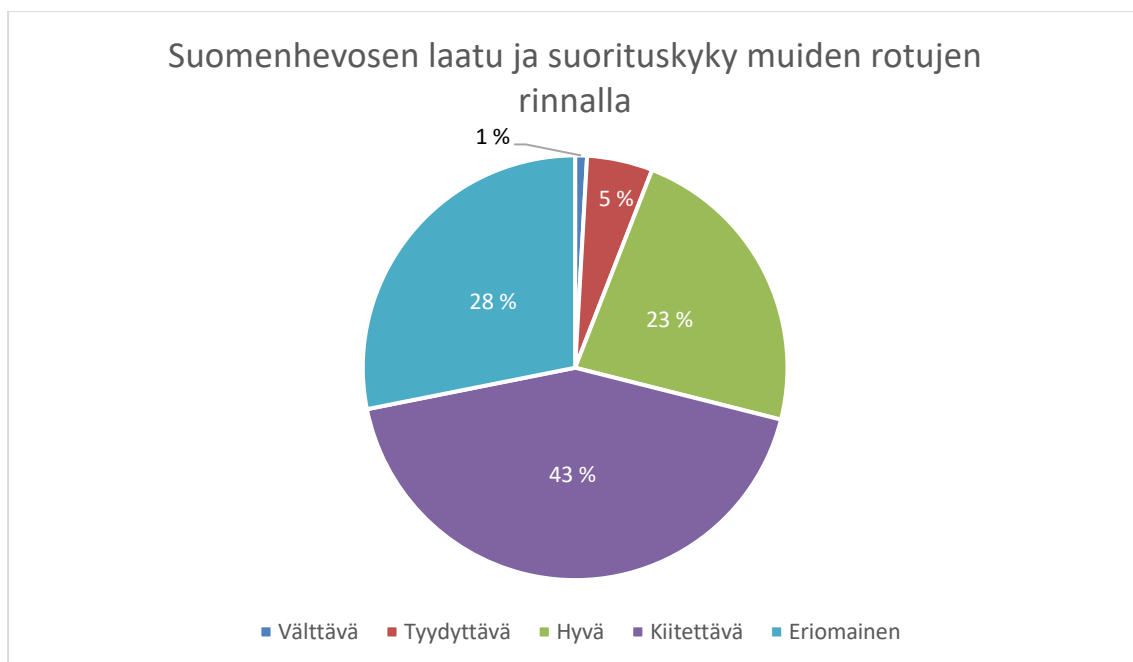
"Niitä on niin laidasta laitaan, että paha sanoa, mutta kyllä ne laadukkaimmat saa perus pv:tkin häpeämään."

"Kykenee kylmäveriseksi korkeillekin tasoille, erittäin opettavainen ratsu ja persoonia löytyy moneen lähtöön."

"Luotettava työmyyrä, joka ei turhia hötkyile eikä kaipaa pumpuliin käärimistä. Antaa anteeksi aloittelijan virheet eikä mieli niistä järky eikä käytä aloittelijan osaamattomuutta mielin määrin pottuiluun."

"Erittäin heterogeeninen ryhmä. Esim. käytön mukaan: kilpailevista maastokavereihin, ja kaikkea siltä väliltä. Rakenteen mukaan: urheiluhevosta kählylehtiin. Luonteen mukaan: sählät lähes vaaralliset, ja sitten ne liiankin rauhalliset, ja kaikki siltä väliltä. Ja mikään näistä ei korreloi suoraan hevosen jalostussuuntaan (J tai R)."

Seuraavassa kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka kilpailukykyinen suomenratsu on muiden rotujen rinnalla asteikolla 1-5, josta asteikko yksi tarkoitti ei lainkaan kilpailukykyinen ja viisi täysin kilpailukykyinen (kuva 12). Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että suomenhevonen on lähes tai täysin kilpailukykyinen muiden rotujen rinnalla.

Kuva 12. Suomenhevonen on laadullisesti ja suorituskyvyiltään kilpailukykyinen muiden rotujen rinnalla.

Vastaajat saivat vielä avoimella kysymyksellä kertoa mielipiteensä suomenratsun kilpailukyvästä muiden rotujen rinnalla. Vastauksia kysymykseen saatiin 494 ja suurin osa mielipiteistä olivat positiivisia ja suomenratsun kilpailukyvyn kannalla. Vastaukset pystyttiin jakamaan kolmeen näkökulmaan: jalostukseen, rakenteellisiin ominaisuuksiin sekä suorituskykyä koskeviin seikkoihin. Jalostuksen puolella koettiin, että suomenhevonen on jalostettu yhtä paljon ratsuksi kuin puoliverinenkin, ja hyvällä jalostuksella suomenhevosen ratsutasoa voidaan nostaa. Nykyiset jalostustulokset ovat tuoneet erityisesti kouluratsastukseen vaadittavaa liikettä. Toisaalta suomenhevosten joukosta löytyy vain marginaalinen osa jalostuskäyttöön sopivia yksilöitä, jos rotu halutaan viedä enemmän urheilullisempaan ja puoliverisempään suuntaan. Osa vastaajista taas koki, että suomenhevonen on jo liian atleettinen ja liikajalostusta tulisi välttää, jotta voisimme säilyttää alkuperäisrodullemme kuuluvat ominaisuudet. Suomenhevosessa arvostetaan ennen kaikkea monipuolisuutta, luonnetta ja terveyttä. Nämä ominaisuudet kärsivät, jos suomenhevosta jalostetaan liikaa.

”Suomenhevosten jalostus edellyttää sen että suomenhevosella on mahdollista kilpailla muita rotuja vastaan. Kuitenkin vieläkin kevyempi rakenne helpottaisi sen kilpailukykyä ratsuna. Tähän ollaan onneksi jo pääsemässä.”

”Uuden ratsulinjan myötä suomenhevosjalostuksessakin on alettu kiinnittämään huomiota esim. kouluratsastukseen sopiviin ominaisuuksiin. Suomenhevoset eivät ole enää niitä itsepäisiä jyriä, vaan kevyitä ja herkkiä ratsuja.”

"Meidän pitäisi enemmän uskoa suomenhevosiin myös kilpailevana ratsuna."

"Suomenhevosiä löytyy joka lähtöön ulkonäöllisesti ja rakenteellisesti. Yhä enemmän jalostuksen myötä lähestyvät kilpailukyvyllisesti esim. puoliveristä, mutta koskaan ei rotu saavuta vastaavaa hyppykapasiteettia tai lennokkuutta - eikä pidäkään. Suomenhevonen täytyy pitää suomenhevosena eikä jalostaa esim. liian jaloksi ja reaktiiviseksi."

Rakenteellisissa ominaisuuksissa kävi useasti ilmi suomenhevosen puutteet erityisesti korkeimpiin ratsastusluokkiin. Erityisesti korostettiin, että esteratsastuksessa suomenhevonen ei ole kilpailukykyinen verrattuna puoliveriseen, mutta helpoissa luokissa, kouluratsastuksessa vaativa B ja esteratsastuksessa 120 cm asti, suomenhevonen on täysin puoliverisen veroinen. Suorituskykyä kuvaavissa vastauksissa kävi ilmi, että harva loppujen lopuksi tarvitsee korkean tason urheiluhevosta, ja että suomenhevosella pääsee hyvinkin pitkälle. Vastaajat arvostivat myös sitä, että suomenhevosista löytyy sekä kilpa- että harrastekäyttöön soveltuvia yksilöitä ja koko rodun viemistä urheilullisempaan suuntaan tulisi välttää. Suomenhevonen on kuitenkin kehityskelpoinen, vahva ja terve rotu, ja sellaisena se halutaan säilyttää. Suorituskyvyn negatiiviset vastaukset kohdistuivat erityisesti siihen, ettei suomenhevonen pärjää puoliverisille korkeammissa luokissa ja harvalla on taitoa kouluttaa suomenhevosen puoliverisen tasolle. Koulutuksen haasteina koettiin suomenhevosen itsepäistä luonnetta sekä hidasta kehitystä kylmäverisenä rotuna. Tästä johtuen kouluttajalta vaaditaan erityisen hyvää hevosten käsittelytaitoa sekä ammattitaitoa, näistä ominaisuuksista koettiin isoa puutetta. Toisaalta taas osan vastaajan mielestä suomenhevonen on helposti koulutettava ja osaava ratsu.

"Laadukkaat, verrattavissa muihin, mutta rakenteen vuoksi ei ihan huipputasoa."

"Hyvin pärjää alueellisissa kisoissa, mutta ei Euroopan tasolla."

"Ylittä ulkomaan ihmeiden käyttökelpoisuudella ja luonteellaan."

"Suomenhevonen on urheilija isolla U:lla."

Suomenhevosta verrattiin puoliverisen ohella myös muihin kylmäverisiin, tuontihevosiin sekä täysiverisiin. Useiden vastaajien mielestä suomenhevonen on muihin kylmäverisiin rotuihin täysin kilpailukykyinen, jopa keski-vertoa parempi. Vaikka suomenhevonen on hyvä ja laadukas kotimainen rotu, huonon brändäämisen ja markkinoinnin vuoksi Suomeen tuodaan samalla tasolla olevia tuontihevosiä ja -poneja. Tuomalla suomenhevosen ratsuominaisuuksia enemmän suuren kansan tietoisuuteen rodun kannattavuus nousisi. Vastaajat kokivat myös, että suomenhevonen pärjää hyvin täysiverisille matkaratsastuksessa. Toisaalta taas menestyminen on

verrannollista kilpailuiden tason ja hevosten yksilöllisten ominaisuuksien kanssa. Monet vastaajat olivat sitä mieltä, ettei suomenhevosta tule verrata puoli- tai täysiverisiin, koska näissä roduissa on kyse eri asioista. Puoli- ja täysiverirodut koettiin vastausten perusteella puhtaasti kilparatsuina, kun taas suomenhevonen monipuolisena koko kansan harrastehevosena.

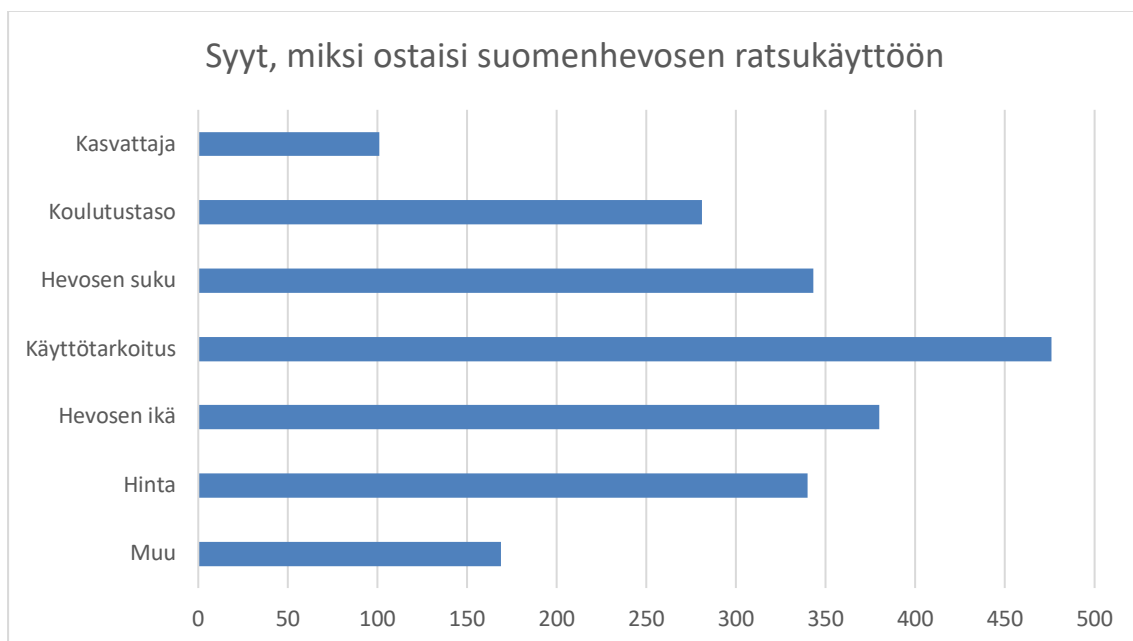
”Suomenhevosessa on kaikki tarvittava harrasteratsuksi. Se on kuitenkin usein haastava koulutettava ja käsiteltävä sitkeytensä ja rodulle ominaisen vahvan luonteensa vuoksi, ja vaatii usein vahvan pohjan hevospesimistöissä. Nykyiseen tätiratsastusbuumiin suomenhevonen sopisi kuitenkin päähän monipuolisuutensa ja terveytensä puolesta, mutta monella aikuisratsastajalla ei ole riittävästi taitoa saada suomenhevonen toimimaan ja näyttämään parhaat puolensa.”

”Ei suokista ole 140 cm hyppääjäksi ja usein sen takia ajatellaan että se on huono.”

”Moniin kylmäverisiin verrattuna mielestäni erittäin kilpailukykyinen. Osaan puoliverisistä verrattuna kohtuullisen kilpailukykyinen. Ns. laadukkaamman puoliverisen rinnalla ei kykene samaan tulokseen eikä samanlaisiin liikkeisiin. Mielestäni suokit pärjäävät ennen kaikkea suurella sydämellä ja korkealla työmotivaatiolla.”

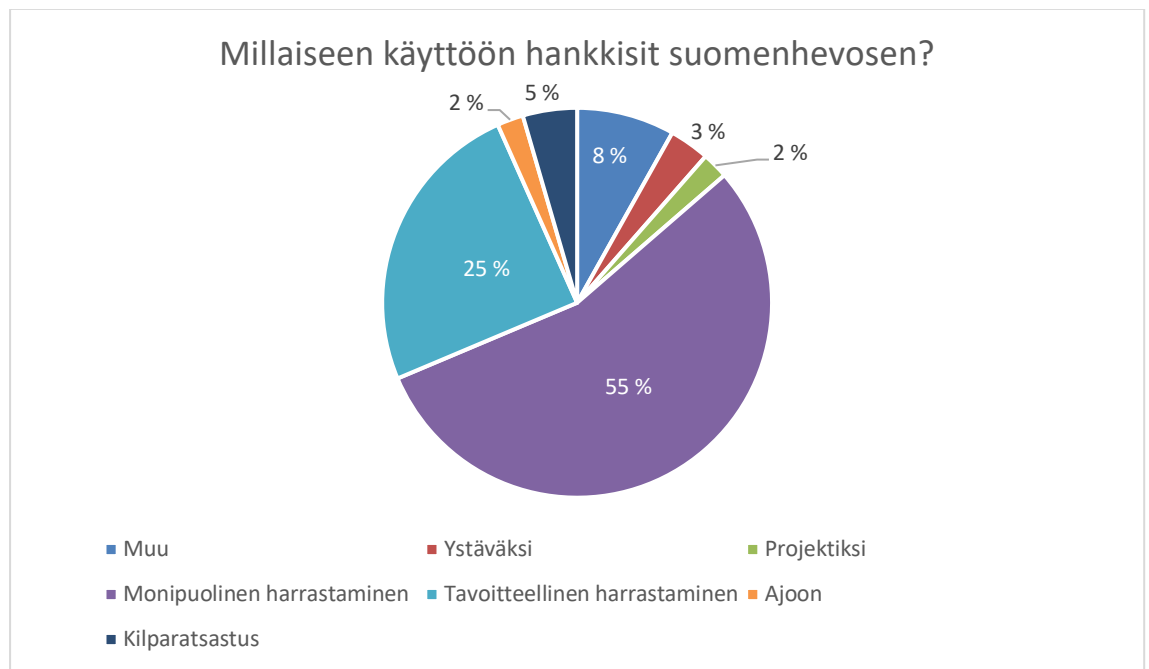
6.2 Suomenratsun ostaminen

Seuraavat kysymykset koskivat suomenhevosen ostamista ratsukäyttöön. Haluttiin siis tietää, mitkä asiat vaikuttavat siihen, että suomenhevosta ostettaisiin kasvattajilta tai muilta myyjiltä. Vastaajia pyydettiin valitsemaan kolme tärkeintä asiaa, miksi ostaisi suomenhevosen ratsukäyttöön (kuva 13). Suurimmat tekijät olivat käyttötarkoitus (23 %), hevosen ikä (18 %) sekä hinta (16 %) ja hevosen suku (16 %). Muita tekijöitä olivat koulutus-taso (13 %), kasvattaja (5 %) ja muut tekijät (8 %). Muista tekijöistä yleisimmät olivat luonne, sukupuoli, terveys, rakenne, liikkeet ja hevosen tausta sekä varsan oletusarvo.

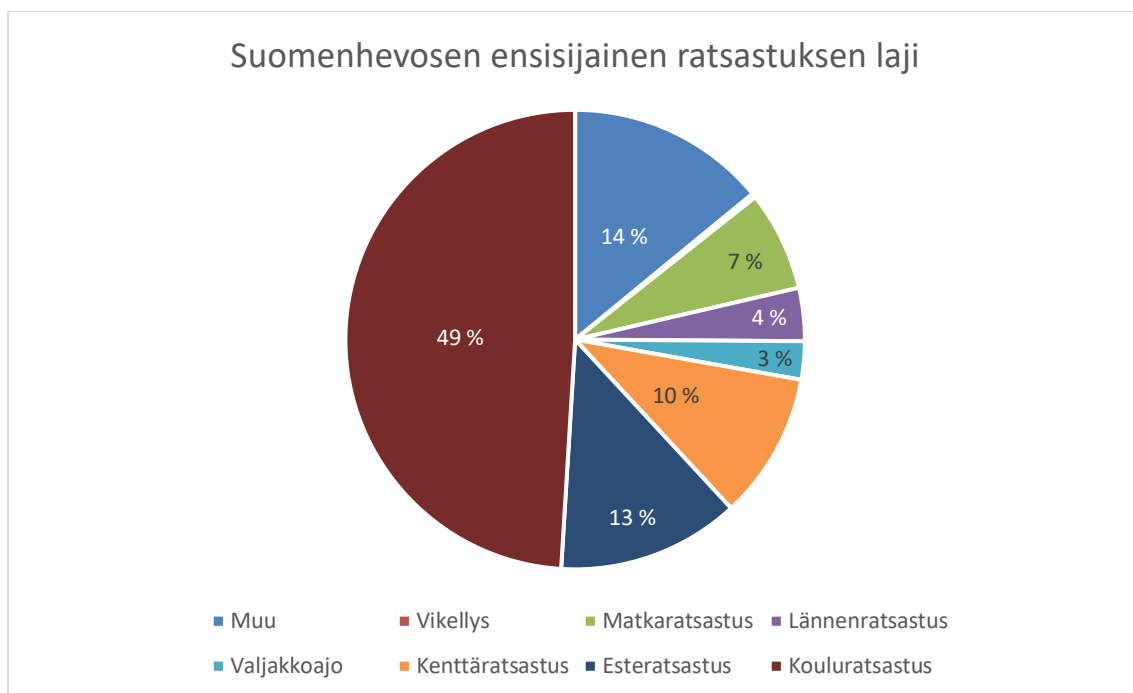
Kuva 13. Syyt, jotka vaikuttavat suomenhevosen ostamiseen.

Kuvassa 14 havainnollistetaan vastaajien näkemyksiä siitä, mihin käyttöön he hankkisivat suomenhevosen. Suurin osa vastaajista (55 %) hankkisi suomenhevosen monipuoliseen harrastamiseen, joka pitää sisällään esimerkiksi ratsastamista, ajamista ja maastoilua. 25 % vastaajista hankkisi suomenhevosen taas tavoitteelliseen harrastamiseen, jossa valmentaudutaan ja kilpaillaan. Vastaajista vain 4 % hankkisi suomenhevosen pelkästään kilparatsastukseen ja pelkästään ajoon 2 %. Vastaajista 3 % hankkisi suomenhevosen ystäväksi, esimerkiksi toisen hevosen kaveriksi tai hoitamiseen, ja projektiksi, kuten remonttiratsastukseen eli hevosen peruskoulutukseen, 2 % vastaajista hankkisi suomenhevosen. Vastaajista 8 % hankkisi suomenhevosen muuhun tarkoitukseen, jossa toistuivat muun muassa kasvatus-toiminta ja monipuolinen käyttö.

Kuva 14. Millaiseen käyttöön hankkisit suomenhevosen?

Kyselyssä haluttiin myös selvittää, mihin ratsastuksen lajiin vastaajat valitsisivat suomenhevosen ensisijaisesti (kuva 15). Valtaosa vastaajista käyttäisi suomenhevosta ensisijaisesti kouluratsastukseen (49 %). Esteratsastukseen 13 %, kenttäratsastukseen 10 %, matkaratsastukseen 7 %, lännenratsastukseen 4 % ja valjakkoajoon 3 % vastaajista käyttäisi suomenhevosta ensisijaisesti. Vastaajista 14 % käyttäisi suomenhevosta ensisijaisesti muuhun lajiin. Useasti toistuvat vastaukset olivat maastoilu ja monipuolinen harrastaminen kaikissa lajeissa.

Kuva 15. Suurin osa vastaajista valitsisi suomenhevosen ensisijaisesti kouluratsastukseen.

6.3 Vapaa sana

Lopuksi vastaajat saivat kertoa vapaasti avoimella kysymyksellä mielipiteitään koskien suomenhevosen nykytilaa ja tulevaisuutta ratsuna. Vastauksia tuli 423 ja ne on jaettu opinnäytetyön teemoihin: jalostus, kasvatus ja koulutus, suomenhevonen ratsukäytössä sekä suomenratsun brändi.

6.3.1 Suomenratsun jalostus, kasvatus ja koulutus

Jalostusasioissa vastaajat kokivat, että suomenhevosista löytyy yhä potentiaalisempia ratsuja ja ratsuominaisuuksien jalostaminen koettiin hyväksi asiaksi. Suomenhevosta verrattiin useasti myös puoliveriseen, joka kärsii jo liiallisesta jalostuksesta; suomenhevonen on vielä terve rotu puoliveriseen nähden. Kuitenkin huolta aiheutti muun muassa sukusiitos ja suorituskyvyn jalostaminen terveyden kustannuksella. Vastauksissa toistui useasti se, että suomenhevosen jalostuksessa, myös ratsujalostuksessa, tulisi käyttää mahdollisimman paljon erilaisia sukulinjoja ja erisukuisuutta vaalia. Erisukuisuudella tarkoitetaan suomenhevosta, jonka neljännessä polvessa ei esiinny Vieteriä, Vokkeria, Hilua tai Suikkua. Kasvattajien ei tulisi myöskään liikaa keskittyä tietyn jalostussuunnan oreihin, vaan ratsujalostuksessa tulisi ottaa huomioon myös juoksijat, työ- ja pienhevokset. Ratsuille halutaan säilyvän erityisesti työhevosen takaosan vahvuus ja nöyrä luonne. Vaalimalla erisukuisuutta vältettäisiin sukulinjojen katoaminen, geenipoolin kaventuminen ja terveyden vaarantuminen. Tulevaisuuden

jalostuksessa halutaan nähdä niin suorituskykyisiä kilpahevosiakin kuin tasaisen luonteen omaavia harrastehevosiakin.

”Monipuolisuudessa ja hyvässä luonteessa on tulevaisuus, painottaen tietysti myös terveysasioita. Geenipooli olisi pidettävä mahdollisimman monipuolisena jalostuksessa.”

”Sukusiitoksen riskit ovat tiedossa. Niinpä sukusiitoksen välttäminen siltä osin kuin mahdollista on tärkeää. Samoin orien laaja käyttö. - - geneettisen monimuotoisuuden vaalimisella on kiire. - -”

”Hienoa, että arvostus on noussut! Suvut kapenevat huolestuttavasti. Etenkin ratsupuolella luonne ja helppo käsiteltävyys on hieman jäänyt suoritus-tason jalkoihin.”

”Suomenhevonen on vielä puoliveriseen nähden terve rotu, sillä sen kasvatuksessa ei pääsääntöisesti pyritä tuottamaan huippusuoritushevosiä, vaan onnellisia hevosia. Sitten kun ravi- tai ratsusuokkien jalostus tehdään kilpailumenestys edellä, siirrytään kauemmas kestävästä ja eettisestä jalostuksesta. Hevosen terveys ja luonne ovat ehdoton prioriteetti.”

Jalostusta ja kasvatusta koskevien kommenttien yksi isoista teemoista oli myös kasvatustoiminnan kannattavuus ja tukiasiat. Yleisesti vastaajat halusivat, että kasvatusta tuettaisiin valtion tasolta, koska nykyistä toimintaa pyörittävät lähinnä yksittäiset kasvattajat ja harrastajat. Rodun tulevaisuutta koskevia huolia heräsi erityisesti Ypäjän Hevosopiston luopuessa suomenhevosten kasvatuksesta. Myöskään nykyiset siitoshevoset eivät saa tarvitsemaansa arvostusta eläessään. Vasta jälkeläisnäyttöjen jälkeen orin arvostus jalostuksessa kasvaa. Tästä syystä geenipankkiin pitäisi varastoida enemmän hyviä kilpailutuloksia saaneita oreja. Varsojen määrä vähenee vuosittain, vaikka laatu paraneekin. Suurin osa vastaajista ei kokenut tarpeelliseksi jalostaa suomenhevosesta puoliverisen kaltaista suoritushevosta, vaan säilyttää monipuolinen, hyvän luonteen omaava, alkupeäinen kansallisaarteemme.

”Hevosmäärät vähenevät, kuitenkin taso on noussut huomasti viime vuosina. Panostakaamme terveisiin ja hyväluonteisiin yksilöihin, sekä tietysti hyvään suorituskykyyn. Suomenhevosen kasvatusta tulisi jollain tavoin tukea, koska toiminta on kasvattajille pääsääntöisesti tappiollista.”

”Suomenhevosen nykytila on huono, suvut kavenneet, ylihinnottellut varsat, remontti, ravurit, työhevoset. Laatu tullut alas, rakenne kärsinyt kun kaikkien pitää olla sportteja, luonteeseen tullut liikaa säikkyyttä ja reaktiivisuutta, ns. sotanorsuja ei saa edes rahalla. Monipuolisuus hävinnyt, on vain ravureita tai ratsuja tai työhevosiä. Haetaan enemmän kokoa kuin luonnetta, käytettävyyttä ja kestävyttä.”

Huolta herätti myös suomenhevosen ratsukoulutus. Vastauksissa painotui erityisesti ihmisten osaamattomuus kouluttaa suomenhevosesta laadukasta käyttöhevosta. Lisäksi suomenhevosen aliarvostus näkyy myös koulutuksessa, sillä todennäköisemmin hevosen omistaja käyttää ammattilaisen koulutuspalveluita puoliveriseen kuin suomenhevoseen. Ilmiö näkyy valitettavan usein myöhemmin kilparadoilla ja muualla ratsastuskäytössä. Suomenhevonen myös nähdään liian usein hankalana koulutettavana, jolloin sorrutaan helposti koviin koulutusmenetelmiin. Tulevaisuudessa suomenhevonen tulisi nähdä yhtä herkkänä kuin mikä tahansa muukin rotu, kuten puoliverinen, ja kouluttaa suomenhevonen myös pehmeästi. Huolenaihetta herätti myös kouluttamisen hinta, joka on liian kallista Suomessa. Suomenhevosen kouluttamista ei koettu kannattavana kasvattajan toimesta, koska koulutustakaan suomenhevosesta ei saa riittävästi katetta. Positiivisena nähtiin kuitenkin suomenhevosen kyky vaihtaa uraansa ravurista ratsuksi, vaikka luonne ja liikkeet koetaankin hieman haastavina. Hyvällä koulutuksella haasteet on kuitenkin voitettavissa.

”Suomenhevonen tulee kouluttaa kunnolla, jotta sen maine paranee ratsuna. Kaikilla voi ratsastaa, suorittaminen riippuu sitten siitä, onko rakenne ja koulutustaso kohdallaan.”

” - - tarvitaan paljon lisää koulutusta siitä, miten hevonen liikkuu, mitä tarkoittaa lajityyppillinen käytös hevosen kohdalla, miten koulutetaan operantisti. Etenkin suokkien kohdalla näkee yleensä ainoastaan kuolaimen alla väärin liikkuvia ratsastuskuvia ja kisoissa aivan järkyttävää ratsastusta. Kaikenlaiset apuohjat ja kovat kuolaimet näyttää olevan suosiossa. Kun pystyttäisiin kouluttamaan hevoselle oikeaa kehon kannalta parasta tapaa liikkua ja tasapainoa maastakäsin ja maltilla nuorta hevosta kouluttaen, olisi paljon enemmän terveitä hevosia.”

”Nyt hyvät ovat todella hyviä, uranvaihtajat ravurista ratsuun on joissain tapauksissa jo luonteeltaan ja liikkeiltään vähän haastavia. Edelleen kuitenkin hyvällä luonteella ja koulutuksella päästään niidenkin kanssa varsin pitkälle.”

6.3.2 Suomenratsun harraste- ja kilpakäyttö

Suomenhevosen ratsu- ja käyttöominaisuuden tulevaisuus on monipuolisuudessa. Suomenhevosen vahvuus on kyky pärjätä monessa lajissa sekä sen kaikkensa antavassa luonteessa. Rodusta ei toivota reaktiivista suorittajaa, etenkin harrastajien keskuudessa. Eniten arvostusta suomenhevossa herättää sen käyttöominaisuudet. Kilpailijoita on kuitenkin vain murto-osa kaikista suomenhevosharrastajista, joten tulevaisuudessa tulisi enemmän vaalia nimenomaan tervettä ja tasaista suorittajaa. Suomenhevonen nähdään erittäin hyvänä valintana, jos tarkoitus on ratsastaa alemmilla tasoilla. Erityisesti vanhemmat harrastajat kokevat suomenhevosen omaksi rodukseksi ja rotu koetaan olevan turvattu, kunhan monipuolisia harrastehevosia löytyy jatkossakin. Kysyntää uskotaan olevan myös

ratsastuskouluille, kunhan suomenhevonen säilyttää tulevaisuudessakin tasaiset liikkeet ja helpon luonteen. Myös koko-, rakenne-, ja luonne-erot koettiin rikkautena käyttöominaisuuksien monipuolisuudessa.

”- Suomenhevosen ei tule olla siro pillikinttu, joka ampuisee yhdestä oksan risahduksesta neliä kotiin... Joka sellaisen haluaa, ostakoon arabin ja jättäkään suomenhevoset meille, jotka hyviä käyttöhevosia arvostamme.”

”Tällä hetkellä suomenhevosista löytyy huippuhevosia, mutta skaala on kyllä kirjavaa. Herkästi liian kompakteja ja raskaita rakenteeltaan, mutta onneksi paljon myös koitettu jalostaa kevyempää rakennetta. Laukka puhtaana askellajina valitettavan useilta jää uupumaan, mutta hyvä ratsastaja saa rakennettua huonosta keskiverron ja keskiverrosta hyvän.”

Harrastekäytössä reaktiivinen ja suorituskykyinen suomenhevonen nähdään sekä positiivisena että negatiivisena asiana. Tavoitteelliset harrastajat kokevat suomenhevosen herkkyyden ja kokoamiskyvyn edellytyksenä hyvälle harrastehevoselle. Toisaalta taas useat harrastajat arvostavat enemmän tasaista luonnetta ja monipuolisuutta reaktiivisuuden sijaan. Lisäksi suomenhevosia toivottaisiin enemmän ratsastuskouluihin, koska useat harrastajat saavat ensikosketuksensa rotuun nimenomaan siellä. Vastaajat toivoivat myös kasvattajia miettimään jalostusta siihen suuntaan, että suurin osa suomenhevosista päätty tavallisille harrastelijoille. Tällöin on lähes turhaa kasvattaa koko rotua atleettisempaan ja suorituskykyisempään suuntaan. Vastaajia huoletti myös ratsastuksen suosion lasku, joka heijastuu väistämättä myös suomenhevosen ratsukäyttöön. Jos ratsastus harrastuksena pysyy elinvoimaisena, suomenhevosella on loistava tulevaisuus.

”Ratsastuksen opetuksen ja sitä kautta koko ratsastuksen muuttuminen herkemmäksi ja hevosta ymmärtävämmäksi, aletaan huomata suomenhevosen herkkyyden, nöyryyden, yritteliäisyyden ja koulutuksellisuuden. Näin ollen nähdään rodun potentiaali. Ymmärretään myös erityisyys, että voi kansallisen tason ratsulla ajaa jouluna ilman ongelmia. Tai vaikkapa lanata ratsastuskenttä.”

”Ei varmaan ole mikään ykkösvalinta, löytyy paljon enemmän puskaheppoja, jotka eivät osaa mitään kuin niitä jotka harrastaisivat laadukkaasti.”

Erityisen positiivisena suomenhevosten kilpakäytössä nähdään suomenhevosten omat kilpailut. Toisaalta näiden luokkien ja kilpailuiden pois karsiminen huolestutti monia vastaajia, sillä puoliveristen seassa suomenhevosella on vaikea pärjätä. Suomenhevonen on kuitenkin kehittynyt rakenteellisesti ja suorituskyvyiltään nyt urheilullisempaan suuntaan, joten mahdollisuudet saavuttaa tuloksia vaativammalla ja korkeammalla tasolla on tulevaisuudessa mahdollista. Vastaajat kokivat myös, että nuorten kilparatsastajien tulisi hyödyntää suomenhevosta kilparatsuna, jotta kilpailuissa nähdään entistä enemmän suomenhevosia. Suomenhevosen toivotaan

jatkossakin pysyvän kaikkien ratsastettavana rotuna, eikä rotu profiloituisi liikaa ammattiratsastajille jalostuksen myötä. Suomenratsun kehitykselle olisi myös tärkeää olla omia kilpailusarjoja, jotta omistajien ja kasvattajien kiinnostus kouluttaa hevosta eteenpäin kasvattajakilpailujenkin jälkeen säilyisi. Suomenhevosluokat koetaan myös tärkeänä brändityönä, sillä ne kiinnostavat suurta yleisöä.

”Toivoisin, että harrastajat ja harrastuksenaan kilpailevat käyttäisivät enemmän suomenhevosia. Moni kuvittelee kisaavansa tasolla, jolle ei muka suomenhevosella pääse, mutta todellisuudessa suomenhevonen riittää kenelle tahansa, lukuun ottamatta korkeimpia luokkia, mutta sille tasolle yltää vain ani harva.”

”Huolestuttava. Suomenhevosten profiilia olisi nostettava järjestelemällä enemmän suomenhevosille avoimia luokkia. Ypäjän linjausta siirtyä suomenhevosista lämminverisiin ratsuihin pidän valitettavana ja häpeällisenä.”

6.3.3 Suomenhevosen brändääminen

Vastauksia saatiin myös koskien suomenratsun brändiä ja markkinointia. Suomenhevosen vahvuudet markkinoinnissa koettiin olevan rodun monipuolisuudessa sekä luonteessa. Tärkeäksi koettiin oikeanlainen markkinointi, ettei suomenhevonen jäisi muiden rotujen jalkoihin. Erityisesti brändityö pitäisi kohdistaa nuoremmille ratsastajille, koska he usein kokevat suomenhevosen ’tätiratsuksi’. Tästä johtuen nuoret valitsevatkin vähemmän trendikkään suomenhevosen sijasta esimerkiksi puoliverisen tai ratsuponin. Nuorille tulisikin tuoda esille suomenhevosen positiivisia mielikuvia, jotta rodun tulevaisuus näyttäisi jatkossakin valoisalta. Kaiken kaikkiaan vastaajat olivat sitä mieltä, että suomenhevosen hyviä ominaisuuksia ymmärretään vähitellen paremmin, vaikka tulevaisuus osaa vastaajista huolestuttikin. Oikealla brändäämisellä, mielikuvilla ja markkinoinnilla suomenhevosella on mahdollisuus saada lisää kannattajia ja sitä kautta lisää arvostusta.

”Osaisimmepa arvostaa riittävästi! Brändäystä, ei vähättelyä!”

”Suomenhevonen on trendikäs, monipuolinen kestävän kehityksen mukainen hevonen. Brändityön pitää olla sinnikästä ja jatkuvaa, jotta suomenhevonen saisi paikan, jonka se ansaitsee. - -”

Suomenhevosen ratsukäytön tulevaisuus nähdään positiivisena, jos nykyisiin ongelmiin ja negatiivisiin mielikuviin osataan tarttua ajoissa. Lisäksi suomenhevosen kasvattamiseen, kouluttamiseen ja kilpailamiseen tulisi löytää jonkinlainen taloudellinen ratkaisu, koska ongelmana on tappiollinen harrastaminen ja kasvattaminen. Suomenhevosten hinnat tulisi säilyttää kohtuullisena, mutta kasvattajien tulisi saada kasvatustyöstään

tarpeeksi katetta. Tulevaisuudessa myös ratsastuskoulut ja harrastajat kaipaivat sopivan ikäisiä koulutettuja ja hyväluonteisia hevosia.

Vastaajat kaipasivat tulevaisuudessa suomenhevosiä koskevaa avointa keskustelua ja tiedotusta rodun terveysominaisuuksista, kuten kesäihottumasta tai irtopaloista. Vastauksissa koettiin, että nykyinen keskustelu suomenhevosen sairauksista on tabu eikä siitä haluta puhua. Erityistä huolellisuutta tässä asiassa pyydettiin Suomenratsut ry:ltä, sillä jos yhdistyksellä on halua ja uskallusta keskustella esimerkiksi kesäihottumasta, voitaisiin kerätä tutkimustietoa ja näin edistää suomenhevosen terveyttä tulevaisuudessa. Myös nykyinen kilpailujärjestelmä koettiin painottavan erityisesti suorituskykyä hevosten terveyden hinnalla. Etenkin laatuarvosteluissa ynnä muissa arvostelutilaisuuksissa tulisi entistä enemmän kiinnittää huomiota hevosityksilön terveydellisiin ominaisuuksiin, eikä keskittyä vain suoritusominaisuuksiin, joka tällä hetkellä koettiin vallitsevana arvostelukriteerinä. Jos muutosta arvosteluun ei saada, kasvatus pyrkii entistä enemmän suorituskykyisiin hevosiin hevosten terveyden kustannuksella. Suomenhevosen ääripäät koettiin poikkeuksina, eivätkä tavoiteltavina ominaisuuksina. Lisäksi tulevaisuudessa toivottaisiin myös ihmisten ratsastustaitojen ja hevosten kouluttamisen muutosta hevosystävällisempään suuntaan – suomenhevonen on juuri niin hyvä kuin ratsastajansakin.

” - - Suomenhevosen ominaisuuksiin kuulu se, että tänään voit valjastaa sen reen eteen ja huomenna se suorittaa helppo A kouluradan siivosti ja ensi viikolla se käy hyppäämässä muutaman pikkuluokan. - -”

”Suomenhevonen pitäisi osata brändätä paremmin, islanninhevonenhan on iso juttu, kaikki sen tietää. Miksei siis suomenhevosta käytetä Suomessa vaelluksilla yms. enemmän, miksi tuodaan ulkomailta hevosia, kun on omakin hieno ja vahva rotu.”

Suomenhevosen tulevaisuutta ajatellen olisi myös tärkeää, että rotu tulisi tunnetuksi myös ulkomailla monilla erilaisilla areenoilla. Viennin ansiosta suomenhevosta päästäisiin markkinoimaan suuremmalle harrastajajoukolle ja rodun geneettinen monipuolisuus säilyisi. Ulkomailta kyselyyn vastanneet kertoivat, että suomenhevonen herättää positiivista kiinnostusta muun muassa Norjassa ja useat ovat sitä mieltä, että suomenhevonen on rakenteeltaan parempi monipuoliseen ratsastukseen kuin moni muu kylmäverirotu. Myös Saksassa ja Ranskassa suomenhevosella on kysyntää. Suomenhevosten kasvatusta tulisi myös ulkomailla tukea ja edesauttaa, joka voisi näkyä monen kasvattajan kiinnostuksena rotua ja sen kasvatusta kohtaan. Suomenhevosen kasvattamisesta ulkomailla tulisi vaivattomampaa, jos rekisterijärjestelmään saataisiin muutoksia. Nyt Suomen Hippoksen palvelut ovat ruuhkaisia ja tuplarekisteröinti vaikeuttaa toimintaa.

7 JOHTOPÄÄTOKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millainen on suomenratsun nykytila ja miten sitä voidaan tulevaisuudessa kehittää. Opinnäytetyö on relevantti ja tuloksia voidaan käyttää tulevaisuudessa suomenhevosen brändityöhön sekä suomenratsun ympärillä olevan toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyön toteuttamisen ajankohta oli sopiva, sillä uusi vuosikymmen 2020 tuo koko hevosalalle uusia näkökulmia ja kehitystyötä. Lisäksi Suomen Ratsastajainliitto täyttää 100 vuotta vuonna 2020 ja Suomen Hippos teki suomenhevosten kohdalla jalostusuudistuksia rodun kehityksen ja monipuolisuuden varmistamiseksi. Myös Suomenratsut ry valmistautuu 50-vuotisjuhlavuoteen, jota juhlitaan vuonna 2023. Suomenhevosen ratsusuunnan kantakirjan 50-vuotisjuhlavuosi on 2021.

Opinnäytetyötä varten tehtyyn kyselytutkimukseen saatiin odotettua enemmän vastauksia, joten kysely oli onnistunut. Kysely koettiin pääosin positiivisena ja erityisesti kyselyn tiivis rakenne koettiin hyvänä asiana, koska siihen oli helppo ja nopea vastata. Lyhyen kyselyn ansiosta siihen saatiin paljon vastauksia, koska vastaajat jaksoivat vastata loppuun saakka ja palauttaa täydennetyt lomakkeen. Tosin lomaketta olisi voinut hioa kysymysten osalta hieman enemmän ennen julkaisua, mutta lopputulos on tässä aikataulussa tarpeeksi hyvä. Erityisen ongelmallisena koettiin kysymykset 8 ja 9, jossa sai valita vain yhden vaihtoehdon. Useat vastaajat olisivat halunneet vastata useamman käyttötarkoituksen, koska suomenhevonen on monipuolinen käyttöhevonen. Kysymyksissä oli kuitenkin tarkoitus hieman haastaa vastaaja miettimään, mihin käyttötarkoitukseen ja lajiin suomenhevonen ensisijaisesti tulisi. Myös kysymys 5 tuotti osalle vastaajalle ongelmia, sillä sanat laatu ja suorituskyky oli nivottu samaan kysymykseen. Vastaaja ei välttämättä ymmärtänyt, mitä laadulla tarkoitetaan kyselyn kontekstissa ja mihin suomenhevosta tulisi verrata. Kritiikkiä saatiin myös opinnäytetyön ja kyselytutkimuksen laajasta aiheesta. Koettiin, ettei kysely tule palvelemaan ketään, koska aihe ei ole tarpeeksi spesifi.

Suurin osa vastaajista oli kuitenkin ymmärtänyt kysymysten tarkoituksen ja kokonaisuudessaan vastaukset olivat tyydyttäviä opinnäytetyön tavoitteeseen nähden. Myöskin valtaosa vastaajista oli ymmärtänyt, että tämän kyselyn aiheena olivat suomenhevosen ratsukäyttö ja ratsusuunta. Muutamia vastauksia saatiin kuitenkin myös työhevos- ja raviväeltä, jossa korostui suomenhevosen muu käyttö. Loppujen lopuksi vastauksista saatiin koottua hyvä ja ytimekäs yhteenveto, jossa saatiin käsiteltyä kaikkia opinnäytetyön aiheita: jalostus, kasvatus ja koulutus, suomenhevosen ratsukäyttö sekä suomenratsun brändi. Vastausten pohjalta saatiin helposti tehtyä kattava johtopäätös.

7.1 Jalostus, kasvatust ja koulutus

Jalostuksen, kasvatuksen ja koulutuksen osalta suuria teemoja olivat erisukuisuus, kasvatustuet sekä ihmisten osaamattomuus kouluttaa suomenhevosta hyvää ratsua. Suomenhevosen ratsujalostus jakoi vastaajia kahteen leiriin: osa kannatti rodun jalostusta urheilullisempaan suuntaan, jotta suomenhevosella voisi tulevaisuudessa pärjätä puoliveristen rinnalla korkeimmissakin luokissa. Tällaisessa jalostuksessa tulee kuitenkin ottaa huomioon se, halutaanko suomenhevosesta vaativa A -tason suorittajaa tai 140 cm hyppääjää. Osa vastaajista kuitenkin oli sitä mieltä, ettei suomenhevosta saa missään tapauksessa jalostaa suoritushhevosta, vaan säilyttää monipuolinen, hyvän luonteen omaava, koko kansan hevonen. Suomenhevonen on tulevaisuudessa mahdollista säilyttää sekä rauhallisena harrastehevosena että suorituskyykyisenä urheiluhevosena. Tärkeintä on kuitenkin laaja geenipoolin säilyttäminen eikä terveydellisistä ominaisuuksista tule tinkiä. Vaalimalla erisukuisuutta ja käyttämällä ratsujalostuksessa myös muita jalostussuuntia suomenhevonen säilyttää elinvoimaisuutensa.

Noora Kestin opinnäytetyössä, Ypäjän Siittolamäen suomenhevostkannan jalostuskartoitus, todetaan, että tällä hetkellä ratsusuunnan orien keskimääräinen sukusiitosaste on kaikista jalostussuunnista alhaisin. Ratsusuuntaa kuitenkin astutetaan vuositason toiseksi eniten juoksijoiden jälkeen. Voidaan siis päätellä, että suomenratsujen tila on hyvä ja sen kanta vahvistuu. Ypäjän Siittolamäen vaikutus on ollut kaikkein suurin ratsusuunnan jalostuksessa. (Kesti 2016) Kuitenkin tämän opinnäytetyön kyselyn vastaajia huolesti erityisesti Ypäjän viimeaikaiset toiminnot luopua suomenhevosistaan. Tämä koettiin erityisen pahana takaiskuna suomenhevosien kasvatukseen, kannatukseen ja brändäykseen. Jos maan johtava hevosopilaitos ei usko suomenhevosen ominaisuuksiin, se antaa erittäin huonon kuvan rodusta niin koti- kuin ulkomaillekin. Keskustelua on herättänyt myös kasvatustuet ja toimintaan halutaankin valtiollisia tukitoimia, jotta suomenhevonen pysyisi tulevaisuudessakin elinvoimaisena ja kasvatust kannattavana. Tällä hetkellä kasvatustoimintaa pyörittävät lähinnä yksittäiset kasvattajat, joiden resurssit ovat hyvinkin rajalliset eikä toimintaa siksi voida kehittää. Kasvattajat eivät saa tarpeeksi katetta hevosistaan, joten myös kouluttaminen jää usein muiden harteille.

Koulutuksen osalta erityinen kritiikin aihe oli ihmisten osaamattomuus kouluttaa suomenhevosesta osaavaa käyttöhevosta. Suomenhevonen koettiin useiden vastausten perusteella hankalaksi hevoseksi. Tähän ajatteluun kuitenkin vaikuttavat ensisijaisesti ihmisten mielikuvat ja asenteet sekä suomenhevosen hidas kehittyminen, joka on kylmäverirodulle ominaista. Harmillisen usein ihmiset kritisoivat suomenhevosen ominaisuuksia eivätkä he välttämättä ymmärrä, ettei vika aina ole hevosessa, vaan ihmisessä. Jokaisesta hevosesta rotuun katsomatta saa kovan kuolaimelle painavan jyrän, jos hevosesta sellaiseen kouluttaa. Ei ole olemassa

ongelmahevosiä, vaan ongelmat johtuvat lähes poikkeuksetta aina ihmisestä. Oleellista on, nähdäänkö hevosen ominaisuudet vahvuutena vai heikkoutena ja kuinka ne tuodaan esille. Kuten eräs vastaaja totesikin: suomenhevonen on niin hyvä tai huono, kuin ratsastajansakin. Ratsuominaisuudet kun ovat sidoksissa enemmän koulutukseen kuin genetiikkaan. Kyse on siis asenteiden muutoksesta ja ammattitaidon lisääntymisestä, jota voitaisiin kehittää erilaisilla valmennuksilla, kursseilla ja luennoilla, jotka keskittyvät nimenomaan suomenhevosen ratsukäyttöön.

7.2 Suomenhevosen ratsukäyttö

Valtaosa vastaajista suhtautui suomenhevosen ratsukäyttöön positiivisesti. Vastauksissa teki hajontaa rodun käyttötarkoitus: osa käyttää suomenhevosta monipuolisena käyttöhevosena, kun taas osa tavoitteellisessa kilparatsastuksessa. Harrastekäyttöä ajatellen suomenhevosiä tulisi saada entistä enemmän ratsastuskouluihin, koska useat harrastajat tutustuvat rotuun nimenomaan siellä. Suurin osa suomenhevosihmisistä on harrastajia, jotka eivät tähtää kilpa-areenoille. Tästä johtuen harrastajia tai suomenhevosta ei tule vähätellä, jos rotu ja sen ympärillä oleva toiminta halutaan pitää elinvoimaisena.

Myös nuorille tulisi kohdentaa suomenhevosen monipuolisia käyttöominaisuuksia, jotta nuoret arvostaisivat rotua entistä enemmän, jolloin suomenhevosen ratsuominaisuudet pääsevät entistä enemmän näkyville. Kilparatsastusta koskevien vastausten toistuva teema oli huoli suomenhevosluokkien vähäisyys. Useat vastaajat kokivat, että suomenhevonen ei tule pärjäämään ratsastuskilpailuissa puoliveristen rinnalla etenkin korkeimmissa luokissa. Tästä johtuen suomenhevosien omia kilpailuluokkia tulisi ehdottomasti lisätä ympäri maata. Kannatusta sai myös suomenhevosille järjestettävät kilpailusarjat. Kilpailutoiminnan kehityksen kannalta tärkeää olisi saada myös urheilusponsorointia muiden urheilulajien tapaan.

7.3 Suomenratsun brändi

Suomenhevonen on historiallisen taustansa vuoksi yksi maailman monipuolisimmista käyttöhevosista, joka on globaalisti erittäin harvinainen hevosrotu. Suomenhevosta ei esiinny maapallolla missään muualla kuin alkuperämaassaan muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Tästä johtuen suomenhevonen kiinnostaa sekä kotimaassaan että ulkomailla. Suomenhevonen täydentää suomalaisuuden, ilman omaa hevostamme emme olisi sama kansa, meidän valtiollinen menneisyytemme olisi erilainen, meidän muistomme, perimätietomme, valokuvamme, maaseutumme ja kaupunkiemme tarinat, koko kulttuuriperintömme olisivat toisenlaista. (Savikko 2014, 427-428)

Kyselyssä kävi ilmi useaan otteeseen, että suomenhevosessa kiinnostavat perinteet. Nykyään on trendikästä omata perinteitä ja juuret.

Suomenhevonen kokee aliarvostusta muun muassa siksi, että se on aina ollut olemassa ja rotua pidetäänkin itsestäänselvyytenä. Kuitenkin laajemmassa mittakaavassa suomenhevonen on ainutlaatuinen harvinaisuus. Suomenhevosta on verrattu puhtaaseen suomalaiseen maaseutuun, jota ei voi tuoda tai ajateltu sen olevan jokin erikoinen moderni harvojen edelläkävijöiden harrastus. Toisille suomenhevonen on ikivanha ja toisille erinomaisen uutuusarvon omaava erikoisuus.

Suomenhevonen on aina otettu vakavasti. Siltä on aina vaadittu paljon ja sen brändi on kohdannut kriittistä keskustelua. Tämä kävi ilmi myöskin opinnäytetyön kyselytutkimuksessa. Vastauksissa kävi ilmi, että suomenhevonen herättää paljon tunteita ja on monelle sydämenasia. Suomenhevosen arvostusta ja tunnettavuutta ratsuna pitäisi ehdottomasti lisätä erilaisten tapahtumien yhteydessä – tuoda suomenhevonen sinne missä ihmisetkin ovat. Suurta yleisöä kiinnostavat erityisesti suomenhevosen tarina rotuna sekä yksilönä. Valtamediaan ja yleiseen keskusteluun tulisikin saada suomenhevosen nykyiset käyttöominaisuudet sekä rodun ratsuhistoriaa ja kehitystarinaa. Lisäksi yksittäiset hevoset ja niiden takana olevat ihmiset kiinnostavat. Kuten Sirpa Pussinen toteaa omassa opinnäytetyössään, Suomenhevosen brandin uudistaminen, uhkakuvana on suomenhevoskannan väheneminen, jos brändin uudistamista ja kysynnän lisäämistä ei tehdä. Nykyaikainen suomenhevonen on trendikäs urheilu-, harrastus- ja virkistyspalveluita tuottava osatekijä, joka tulisi huomioida suomenhevoseen liittyvässä viestinnässä ja markkinoinnissa. (Pussinen 2008)

Suomenhevonen liittyy Suomessa kaikkeen: merkittävät tapahtumat, aikakaudet ja kriittiset käännteet historiassa. Hevonen oli ennen yhteiskunnan motorisoitumista ollut välttämätön osa tuotantotoimintaa. Päivi Laine pohtiikin artikkelissaan, onko suomenhevonen kuitenkin yhä tärkeä suomalaisessa yhteiskunnassa? Jos hevosta ei enää tarvita, miksi hevosia pidetään ja kasvatetaan? Miksi meillä edelleen on hevonen? Mihin käytämme hevosiamme nykypäivänä? Kuluva aikakausi antaa paljon merkkejä ja kohdistaa odotuksia hevosenmittaiselle elämykselle. Elämme erikoisen hevosemme kanssa, väheksymättä ja häpeilemättä arkiselta tuntuvalta, mutta erityislaatuista, ikiaikaista yhteyttä hevoseemme, aliarvioimatta tämän symbioosin valtaisia, vielä piilossa olevia mahdollisuuksia. (Savikko 2014, 427-428)

Suomenhevosia on tällä hetkellä vähän, eikä niiden vientiä ulkomaille ole tosissaan tehty. Koetaan, että vähälukuisuus on erityispiirre ja valtti, ja juuri siksi harvinainen rotu kiinnostaa myös ulkomailta. 2000-luvun alussa suomenhevosen ja kansainvälisen aseman vahvistamiseksi hevostalouden keskusjärjestön asettama työryhmä pyrki luomaan suomenhevoselle brändin. Silloin rodulle määriteltiin avainominaisuuksia, joita olivat muun muassa alkuperäinen Suomessa jalostettu rotu, monipuolinen yleishevonen ja luonne yhteistyöhaluinen, pyrkivä ja nöyrä. (Savikko 2014, 427-428)

Opinnäytetyötä varten tehdyn kyselyn perusteella tähän listaan voitaisiin lisätä ratsujen osalta myös atleettinen, suorituskykyinen ja näyttävä. Vastausten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että kilpa- ja harrastehevoselta halutaan eri asioita, joten myös suomenratsun brändityö pitäisi suunnata eri painopisteisiin. Kilpahevoselta halutaan suorituskykyä ja reaktiivisuutta; harrastehevoselta tasaisuutta ja rauhallisuutta. Kuten Pussinen toteaa: suomenhevosen brändin uudistamisessa ei ole kyse uudesta tuotteesta, ei uudesta persoonasta tai uusista symboleista. Kyseessä on ajattelutavan muutos. Suomenhevosen tulevaisuuden turvaaminen ja sen osana brändin uudistaminen vaatii rohkeutta ajatella ja toimia uudella tavalla. (Pussinen 2008). Suomenhevosen ratsuominaisuudet tulee nähdä uudessa valossa ja antaa monipuoliselle kansallisaarteellemme mahdollisuus näyttää potentiaalinsa niin kilpa-areenoilla kuin koko kansan harrastehevosenakin.

LÄHTEET

Haimi, K., Jansson, H., Kalalahti, H., Laine, P., Lähdemäki, E., Palovaara, K., Saastamoinen M. (1997), *Siittolanmäki 60 vuotta: hevosalan tutkimus ja koulutus Ypäjällä 1937-1997*, Forssa: Nordmanin Kirjapaino Oy

Heiskanen, M., Peltonen T., Perttunen E., Tiihonen P. (1999) *Suomenratsun jalostus, kasvatust ja kantakirjaus*.

Hevosopisto (n.d.) Suomenhevosten Laatuarvostelu. *Ypäjän hevosopisto oy*. Haettu 3.2.2020 sivustolta <http://www.hevosopisto.fi/tapahtumat/suomenratsujen-kuninkaalliset/srk-laatuarvostelu/>

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Keuruu: Ota-van Kirjapaino Oy

Huuskonen, V. (2013) Tanner tömisi Suomenratsujen Kuninkaallisissa. *Hevosenomistaja* 5, s. 38-39

Isoviita, A., Lahtinen, J. (1998) *Markkinointitutkimus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Kesti, N. (2016) Ypäjän Siittolanmäen suomenhevoscannan jalostuskartoi-tus. Suomenhevosen nykytilakatsaus. *Opinnäytetyö*. Haettu 20.4.2020 si-vustolta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/118121/Kesti_Noora.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lehto, A. (n.d.) Suomenhevoscasvatust ennen vuotta 1907 : suomenhevos-rodun varhainen syntyhistoria. Haettu 4.9.2019 sivustolta <https://docplayer.fi/8148540-Suomen-hevoskasvatust-ennen-vuotta-1907.html>

Louhelainen, S. (2011) Eväitä kannattavampaan ja tavoitteellisempaa kasvatustoimintaan. *Hevosenomistaja* 2, ss. 34-35

Mahlamäki, M. (2018) Suomenhevoscen brändin uudistaminen. *Ajatuksia ja ehdotuksia suomenhevoscen kehittämistoimintaan 2009-2013*. Haettu 12.3.2020 sivustolta https://www.hippos.fi/files/4060/brandi_mahlamaki.pdf

Ojala, I. (1996) *Tammen suuri hevoscirja 3*. Helsinki: Tammi

Pulkkinen, S. (2003) *Mielipaikka markkinoilla*. Porvoo: WSOY

Pussinen, S. (2008) Suomenhevosen brandin uudistaminen. *Opinnäytetyö*. Haettu 21.4.2020 sivustolta https://www.hippos.fi/files/4066/Suomenhevosen_Brandi_pussinen.pdf

Saastamoinen, M. (toim.) (2007) *Suomenhevonen : tietokirja*, Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Savikko, S. (toim.) (2014) *Suomenhevonen : arjen sankari*, Somerniemi: Oy Amanita Ltd

Seppälä, L. (2013) Kreivi C.G. Wrangelin mietteitä suomenhevosesta vuonna 1928. *Hevosnomistaja* 5, ss. 42-43

Suomen Hippos (2008) Suomenhevosen viestintäsuunnitelma. *Tulevaisuuden suomenhevonen -esiselvityshanke*. Haettu 31.3.2020 sivustolta https://www.hippos.fi/files/4065/sh_viestintasuunnitelma_2008netti.pdf

Suomen Hippos ry (2004) Suomenhevosen jalostussääntö. Haettu 10.9.2019 sivustolta http://www.hippos.fi/files/1456/jalohje_sh_net.pdf

Suomen Hippos ry (2016) Hevostalous lukuina 2015. Haettu 27.9.2019 sivustolta http://www.hippos.fi/files/14454/Hevostalous_lukuina_2015.pdf

Suomen Hippos ry (2018) Suomenhevosen kantakirjaan merkitseminen, jalostusarvostelu ja siitokseen käyttö. Haettu 11.9.2019 sivustolta http://www.hippos.fi/files/13520/jalostusarvostelu_ja_palkitsemisen_luonnos0111015.pdf

Suomen Hippos ry (2019) Hevostalous lukuina 2018. Haettu 27.9.2019 sivustolta http://www.hippos.fi/files/24634/Hevostalous_lukuina_2018.pdf

Suomen Ratsastajainliitto ry (2020) Suomenratsut: SRL100-juhlaa, neljät mestaruudet ja kolme sarjakilpailua. Haettu 9.3.2020 sivustolta https://www.ratsastus.fi/uutiset/suomenratsut-srl100-juhlaa-neljat-mestaruudet-ja-kolme-sarjakilpailua/?fbclid=IwAR2FPh1GnpMEdg9_v7SQOx94hpX0IK5V0nQcdii7plbcQmA_KF0ur1w_CfMs

Suomenratsut ry (2017a) Kasvattajakilpailu. Haettu 3.2.2020 sivustolta <https://suomenratsut.fi/jalostus-ja-kasvatus/kasvattajakilpailu>

Suomenratsut ry (2017b) Pistekilpailu. Haettu 11.2.2020 sivustolta <https://suomenratsut.fi/kilpailut/pistekilpailu>

Söderlund, S. (2010) Suomenhevoskuluttajan profiili. *Opinnäytetyö*. Haettu 8.12.2019 sivustolta

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/14782/Sanna_Soderlund_Suomenhevosluttajan_profiili.pdf?sequence=2

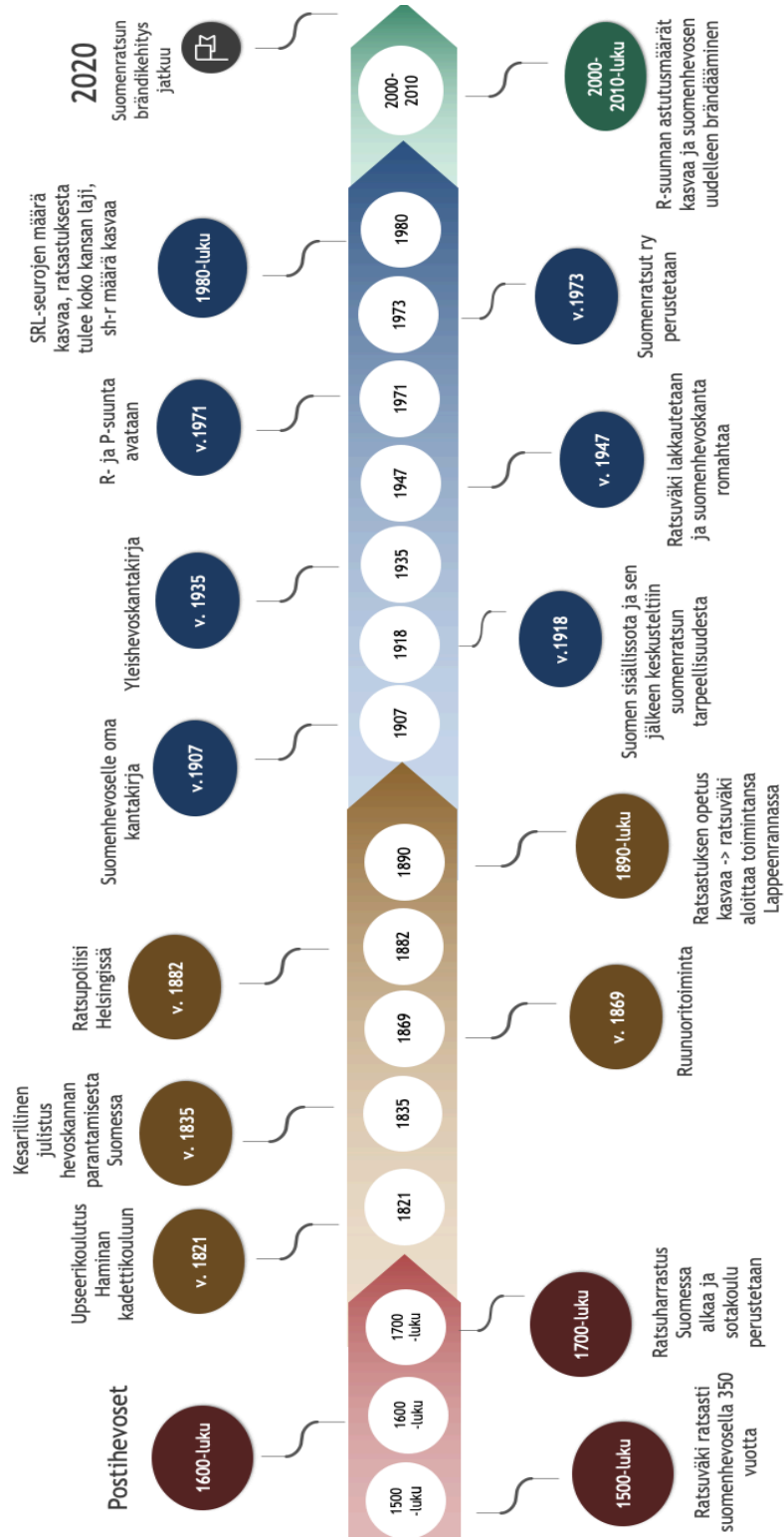
Ticklén, M. (toim.) (2006) *Tutustu suomenhevoseen*, Forssa: Forssan kirjapain

Timlin, J. (2000) *Suomenhevosen jalostushistoria – yhteiskunnan muutosten vaikutukset suomenhevosen jalostuksen ja tyyppin kehittymiseen*, Rovaniemi: Pohjolan Painotuote Oy

Vanha-Similä, A. (2010) Suomenratsujen kuninkaalliset: Ikäluokkakilpailujen vaikutuksesta suomenhevosratsun jalostuksen kehitykseen. *Opinnäytetyö*. Haettu 18.10.2019 sivustolta

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24549/vanha-simila_anmari.pdf?sequence=1

Liite 1
SUOMENRATSUN HISTORIA

Liite 2

KYSELY SUOMENRATSUN NYKYTILASTA JA TULEVAISUUDESTA

Suomenhevosen nykytila ja tulevaisuus ratsuna

Tervetuloa vastamaan kyselyyn!

Opiskelen hevostaloutta Hämeen ammattikorkeakoulussa, ja tämä kysely on tehty opinnäytetyötäni varten: "Suomenhevosen nykytila ja tulevaisuus ratsuna." Toimeksiantajana tässä opinnäytetyössä toimii Suomenratsut ry. Tavoitteena on selvittää, miten suomenratsun brändiä ja sen ympärillä olevaa toimintaa voitaisiin kehittää tulevaisuudessa.

Kyselyssä halutaan selvittää hevosalan ammattilaisten, harrastajien ja muiden aiheesta kiinnostuneiden näkemyksiä siitä, mikä suomenhevosessa kiehtoo ja millaisia mielikuvia suomenratsua kohtaan on. Lisäksi kyselyssä halutaan selvittää myös hieman kuluttajan näkökulmaa siitä, mitä suomenhevoselta odotetaan, millaisia asioita siinä arvostetaan ja millaiseen käyttöön mahdollinen ostaja hankkisi suomenhevosen.

Lomakkeen vastaaminen vie aikaa noin viisi minuuttia ja kysymykset on laadittu helposti vastattavaan muotoon, mutta tilaa on annettu myös avoimille kysymyksille, jolloin omia ajatuksia on helpompi avata ja selittää. Kyselyssä ei ole pakollisia kysymyksiä, joten voit jättää kohdan tyhjäksi, jos et halua vastata. Kysely on auki 31.03.2020 asti. Kyselyyn vastataan anonyymisti ja tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Mahdolliset kysymykset voi jättää sähköpostiin:

mia.malmi@student.hamk.fi

Vain kyselyyn saadut mielipiteet ja vastaukset huomioidaan lopullisessa analyysissä!

Kiitos vaivannäöstänne.

Ystävällisin terveisin,

Mia Malmi
HAMK

1. Ikä

- alle 18-vuotias
- 18-30-vuotias
- 31-60-vuotias
- yli 60-vuotias

2. Oletko...

- Hevosalan ammattilainen
- Hevosharrastaja
- Muu aiheesta kiinnostunut

6. Avoin sana suomenratsun kilpailukyvystä muiden rotujen rinnalla:

Oma vastauksesi _____

7. Valitse 3 tärkeintä asiaa, jotka vaikuttaisivat suomenratsun ostamisessa:

Kasvattaja

Hinta

Koulutustaso

Käyttötarkoitus

Hevosen suku

Hevosen ikä

Muu: _____

7. Valitse 3 tärkeintä asiaa, jotka vaikuttaisivat suomenratsun ostamisessa:

- Kasvattaja
- Hinta
- Koulutustaso
- Käyttötarkoitus
- Hevosen suku
- Hevosen ikä
- Muu: _____

8. Millaiseen käyttöön hankkisit suomenhevosen?

- Kilparatsastukseen
- Ajoon
- Tavoitteelliseen harrastamiseen (kuten kilpaileminen, valmentautuminen)
- Monipuoliseen harrastamiseen (kuten ratsastustunnit, maastoilu, ajaminen...)
- Projektiksi (kuten remonttiratsastus...)
- Terapiaan
- Ystäväksi (kuten hoitamiseen, ajan viettämiseen, toisen hevosen kaveriksi...)
- Muu: _____

9. Mihin lajiin käyttäisit suomenratsua ensisijaisesti?

- Kouluratsastus
- Esteratsastus
- Kenttäratsastus
- Valjakkoajo
- Länneratsastus
- Matkaratsastus
- Vikellys
- Muu: _____

10. Avoin sana suomenhevosen nykytilasta ja tulevaisuudesta ratsuna:

Oma vastauksesi _____

Lähetä

 Sivu 1 / 1